IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 271 (2267) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr.

TRST, nedelja 9. novembra 1952

Cena 25 lir

JUGOSLOVANSKI NARODI NE MOREJO IN NE BODO PRISTALI NA NIKAKRSNO KUPČIJO Z NJIHOVIMI INTERESI IN Z NJIHOVIM NACIONALNIM OZEMLJEM.

(IZ RESOLUCIJE VI. KONGRESA KPJ)

Prebivalstvo jugoslovanskih krajev navdušeno pozdravlja delegate s VI. kongresa

V vseh krajih v Jugoslaviji so z ljudskimi zborovanji sprejeli in pozdravili delegate, ki se vračajo s VI. kongresa Komunistične partije Jugoslavije - Odmev zagrebškega kongresa v tujem tisku - Izjave grških politikov o odnosih med Grčijo in Jugoslavijo

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 8. — Danes so bili v vseh večjih mestih Jugoslavije veličastni mitingi, na katerih je delovno ljudstvo z navdušenjem pozdravljalo delegate, ki so se vrnili s šestega kongresa. Veličastni mitingi, na katerih je ljudstvo enoglasno odobrilo sklepe šestega kongresa, so bili med drugim v Ljubljani, Skoplju, Zrenjaninu, Sarajevu, Nišu, Leskovcu, Tuzli Splitu in drugih mestih.

Šesti kongres Komunistične partije Jugoslavije v Zagrebu je imel velik odmev v mednarodnem tisku. Turški listi n. pr. poudarjajo, da je kongres v Zagrebu potrdil odločno stališče Jugoslavije do agresivne politike sovjetskega imperializma. Odločna borba jugoslovanskih komunistov proti Kominformu se odraža tudi v tem, piše turški list «Ulus», da v zadnjih letih stopilo v vrste KPJ več tisoč novih delavcev, kmetov in intelektualcev. Ist list poudarja tudi besede maršala Tita na kongresu o možnosti krepitve sodelovanja med Turčijo in Jugoslavijo. Maršal Tito, nadaljuje omenjeni list, je ena izmed osebnosti ki so najbolj razumele namene sovjetskih imperialistov. Tito je pozval vse demokratične voditelje, naj ne zapadejo še enkrat v zablodo in v zaupanje v dobre namene Sovjetov.

Tudi avstrijski listi in agencije so objavili daljše in krajše članke o zagrebškem kongresu. Dunajski list «Wieneh Zeitung» piše, da so vsi delegati na kongresu burno pozdravili Diilasove besede, da se kolovodje v vodstvu Sovjetske zveze, ki so se vsilili oblasti, ne morejo več dolgo vzdržati. Daljši izvleček Djilasovega govora prinaša tudi list «Neuer Kurier».

Voditelji treh najvplivnejših grških strank Plastiras, Venizelos in Panagos so dali izjave o grško-jugoslovanskih odnosih. Poudarili so, da želijo ti odnosi na zagotovitvi svobode, neodvisnosti in gospodarske krepitve med obema sosednima državama. Še dokazuje, so izjavili, da želijo ti odnosi na tesnem jugoslovansko-grškem prijateljstvu in da so ne samo čvrsti temveč tudi dolgotrajni.

Zadnji jugoslovanske šesti kongres KPJ — ustanovni kongres ZKJ — je med drugim jasno določil in soglasno potrdil pravilno zunanjo politiko jugoslovanske vlade, ki bo tudi v bodoče temeljila na načelih borbe za mir, enakopravnih odnosov med narodi, sodelovanja med državami v duhu načel OZN in prijateljskega sodelovanja z vsemi socialističnimi gibanji v svetu.

Sesti kongres je tudi v duhu teh načel pokazal iskreno željo, da se tržaško vprašanje reši sporazumno z Italijo ter kot dosleden in zvest tolmač mišljenja vseh jugoslovanskih narodov ponovno potrdil odločno voljo, da tega vprašanja ni mogoče rešiti in da se ne bo rešilo na škodo jugoslovanskih interesov in interesov tržaškega prebivalstva.

Jasno je torej — poudarjajo politični krogi v Beogradu — da se tržaško vprašanje lahko reši samo s sporazumom, sporazum pa je nemogoč, dokler se Italija ne odpove iredentizmu, ki je danes vodilno zunanjepolitično načelo vseh italijanskih strank od neofašistov do demokristjanov in lažnointernacionalističnih kominformistov. Na žalost ni doslej niti najmanjšega znaka, ki bi kazal, da so italijanski odgovorni činitelji opustili to, za Italijo tako nesrečno načelo svoje zunanje politike. Zaman so fraze odgovornih italijanskih krogov o želji po sporazumu z Jugoslavijo, zaman na videz pomirljiv govor De Gasperija v Redipulji, ko pa dejstva in vsakodnevne šovinistične manifestacije dokazujejo pomanjkanje želje in volje Italije za sporazum z Jugoslavije. Čas je, poudarjajo v Beogradu, da italijanski odgovorni krogi prično bazirati svoje izjave vsaj na resnih dejstvih. V zvezi s tem opozarjajo beograjski politični krogi tudi na nedeljsko izjavo De Gasperija v Gorici, češ da uživajo Slovenci v Italiji vse pravice, ki je značilna za italijansko mišljenje

Po vesteh Jugopressa so italijanski uvozniki lesa nedavno predložili jugoslovanskim izvoznim podjetjem, naj bi bil v Rimu sestanek, na katerem bi razpravljali o poživitvi uvoza lesa iz Jugoslavije. Kot je znano, so na prvem sestanku italijanskih in jugoslovanskih gospodarstvenikov, ki je bil julija letos v Zagrebu, sklenili, da bo drugi sestanek v Severni Italiji. Do tega sestanka pa ni prišlo po krivdi italijanskih merodajnih krogov.

Po vesteh Jugopressa je Češkoslovaška mobilizirala številne zdravnike in jih kot oficirje poslala na severnokorejsko bojišče. V zdravniških skupinah je tudi žensko sanitetno osebje. Iz istega vira javljajo, da pošilja češkoslovaški center za transfuzijo krvi v Severno Korejo kri Čehoslovakov.

B. B.

V Posarju se je začela volilna kampanja

SAARBRUECKEN, 8. — Danes se je v Posarju uradno začela volilna kampanja. 30. novembra bo 650.000 posarskih volivcev, približno dve tretjini vsega prebivalstva, šlo na volišča, da izvolijo 50 poslancev za novi parlament. Volitve bodo po proporcionalnem sistemu.

Volilne kampanje se udeležujejo štiri stranke: krščanska ljudska stranka, katere voditelj je sedanji predsednik posarske vlade Johannes Hoffmann, socialistična stranka (doslej v opoziciji), kominformistična stranka in demokratična ljudska stranka. Posarska odseka obeh glavnih zahodnonemških strank — demokristjanske in socialdemokratične — na volitvah ne smeta sodelovati, ker ne priznavata sedanjega režima v deželi in nasprotujeta osnovnim določilom sedanje ustave (politična ločitev Posarja od Nemčije ter gospodarska, carinska in monetarna zveza s Francijo); obe stranki se zavzemata za priključitev Posarja k Nemčiji. Prav tako ni dovoljen nastop na volitvah nekdanji «demokratični stranki», ki je bila prepovedana leta 1950 kot neonacistična organizacija.

V dosedanjem parlamentu je imela krščanska ljudska stranka absolutno večino z 28 poslanci, socialisti so jih imeli 15, socialistični disidenti 2, kominformisti enega, štirje pa so bili neodvisni.

Izvedba volitev v Posarju je bila že enkrat odložena, ker so se medtem začeli francoskonemški razgovori za rešitev tega kočljivega vprašanja, ki kali odnose med Bonnom in Parizom. Ker ti razgovori vprašanja niso premaknili z mrtve točke, so bile vendarle razpisane volitve. Zahodnonemška vlada zahteva, naj se dovoli nastop na volitvah tudi strankam, ki se zavzemajo za priključitev k Nemčiji.

LUKSEMBURG, 8 — Danes se je sestala organizacijska komisija Schumanovega načrta. Jean Monnet je poročal o delu visoke oblasti «poola» Zasedanje komisije se bo nadaljevalo v ponedeljek.

Protest oficirjev JLA proti obsodbi A. Grudna

Rezervni oficirji v jugoslovanski coni STO so na protestnem sestanku predlagali, naj se Albinu Grudnu podeli red Narodnega heroja

KOPER, 8. — Danes so imeli sestanek rezervni oficirji, na katerem so ogorčeno protestirali zoper razsodbo porotnega sodišča v Trstu, ki je obsodilo v odsotnosti rezervnega kapetana JLA Grudna Albina-Bliska na dosmrtno ječo. Na sestanku so sprejeli resolucijo, v kateri ugotavljajo, da je bil Gruden Albin od leta 1942 aktiven borec v vrstah NOV in da je veliko prispeval v borbi proti fašizmu.

«V teh svojih prizadevanjih — pravi resolucija — ni sledil samo svobodoljubnim težnjam svojega lastnega naroda, ampak je tudi izvajal naloge, ki so jih zavezniške sile postavljale pred vse demokratične ljudi sveta».

Resolucija nadalje ugotavlja, da so reakcionarne sile v Trstu že prej poskušale obsoditi Grudna, a jim to ni uspelo. Danes pa, ko v Trstu in Italiji svobodno nastopajo fašistični vojni zločinci, si je tržaško sodišče upalo obsoditi borca proti fašizmu z najstrožjo kaznijo.

Resolucija predlaga na koncu prezidiju ljudske skupščine FLRJ, naj podeli Grudnu za njegove zasluge red Narodnega heroja.

Schumanov razgovor z Deanom Achesonom

Edenove izjave ob prihodu v New York

NEW YORK, 8. — Britanski zunanji minister Eden je prišel danes z letalom v New York, kjer bo predsedoval britanski delegaciji v glavni skupščini OZN. Ostal bo v Ameriki okoli 15 dni in bo medtem obiskal tudi Ottawo, kjer se bo sestal s predstavniki kanadske vlade.

Na vprašanje novinarjev je Eden med drugim izjavil, da je sedanja najvažnejša naloga OZN najti rešitev korejskega vprašanja. Glede britanskega stališča do tuniškega in marokškega vprašanja je Eden izjavil, da ostane to nespremenjeno, ter je dodal, da ne vidi nobenega vzroka, da bi ga menjali.

O ameriških volitvah je Eden izjavil, da gre za ameriško notranje vprašanje. «Zelim samo čestitati ZDA, da so lahko izbirale med dvema tako cenjenima možema.» Dodal je še, da se je treba Eisenhowerju bolj kakor vsakemu drugemu zahvaliti za okrepitev vojaške sile NATO v zadnjih dveh letih.

Zanikal je nato govorice, da bo britanski minister spremljal generala Eisenhowerja na Korejo, ter je dodal, da se bo sestal z Achesonom, takoj ko bo to mogoče. Na vprašanje, ali se misli sestati tudi s Schumanom, je odgovoril: «Sestal se bom z vsemi voditelji delegacij, da si ustvarim čim jasnejšo sliko o položaju.»

Francoski zunanji minister Schuman, ki je včeraj prišel v New York, se je danes razgovarjal z ameriškim državnim tajnikom Achesonom. Po razgovoru so izdali sledeče poročilo: «Francoski zunanji minister Robert Schuman in državni tajnik Dean Acheson sta si izmenjala misli o vprašanjih, ki so predložena glavni skupščini Združenih narodov, zlasti pa o tuniškem in marokškem vprašanju.

Državni tajnik je izrabil to priliko in obvestil ministra Schumana o mnenju, ki so mu ga obrazložili voditelji drugih delegacij. Minister Schuman je poudarjal odločno stališče Francije bodisi v vladi kakor med javnim mnenjem glede tuniškega in maroškega vprašanja. To izmenjanje misli je prispevalo k razvoju medsebojnega razumevanja tozadevnih stališč med francosko in ameriško delegacijo.»

Maršal Tito med delegati VI. kongresa KPJ v Zagrebu.

Taviani je končal svoj obisk na Dunaju

Avstrijsko uradno poročilo omenja gospodarske interese Avstrije v Trstu - Vprašanje južnotirolskih Nemcev

DUNAJ, 8. — Podtajnik v italijanskem zunanjem ministrstvu Paolo Emilio Taviani je danes končal svoj uradni obisk na Dunaju. Avstrijsko zunanje ministrstvo je o tem izdalo poročilo, ki pravi med drugim z običajno formulo, da je imel Taviani «dolg in izčrpen razgovor z zunanjim ministrom Gruberjem, v katerem sta obravnavala vprašanja, ki zanimajo obe državi». Poročilo nadaljuje, da je Taviani «izrazil najglobljo razumevanje italijanske vlade za posebni položaj Avstrije». Nadalje so obravnavali, kot pravi poročilo, «vprašanja ki so predmet normalnih diplomatskih pogajanj» in da se je «pokazala skupna volja, da obe državi čim bolj upoštevata vzajemne želje pri reševanju teh vprašanj».

Poročilo omenja tudi, da je bilo govora o «pariški pogodbi», ki sta jo sklenila De Gasperi in Gruber leta 1946 in ki obravnava položaj južnotirolskih Nemcev. Zadnje čase je bilo v Avstriji precej pritožb, da v Italiji ne izpolnjujejo določil te pogodbe.

Končno omenja poročilo avstrijskega zunanjega ministrstva tudi Trst, in sicer v naslednji zvezi: «Ker je državni podtajnik Taviani omenil nekatere nesporazume, ki so nastali v tisku obeh dežel v zvezi s tržaškim vprašanjem, so z avstrijske strani izjavili, da ima tržaško vprašanje za Avstrijo samo gospodarski pomen».

Podobno izjavo — o avstrijskem gospodarskem interesu v Trstu — je dal zunanji minister Gruber že med svojim junijskim obiskom na Brionih. Uradno stališče avstrijske vlade se je torej od takrat ni spremenilo: na Brionih je Gruber izjavil tudi, da želi Avstrija, da bi rešitev tržaškega vprašanja čim bolj upoštevala njene gospodarske interese.

V Rimu tega odstavka v uradnem poročilu niso sprejeli z navdušenjem, kot svojčas tudi brionske izjave ne. Poudarjanje vsakršnih interesov v Trstu, ki ne bi bili italijanski, se namreč zdi rimskim krogom nevarno. Pripominjajo, da je Taviani očitno hotel doseči od avstrijske vlade jasno zanikanje nekaterih poročil o zanimanju Dunaja za Trst, in da se mu je posrečilo spraviti v uradno poročilo samo izmikajočo formulacijo o «gospodarskih interesih». Nekateri se tudi čudijo, da o razgovorih ni bilo izdano skupno poročilo, kot je ob takih obiskih v navadi, posebno kadar se hoče potrditi enotnost mnenj in stališč.

IZJAVE DELEGATA FLRJ VELJKA VLAHOVIĆA V POLITIČNEM ODBORU OZN

KOREJSKA VOJNA JE POSLEDICA delitve vplivnih področij med SZ in ZDA

Korejski spor mora biti vprašanje, ki se tiče Združenih narodov kot celote, in ga je treba rešiti na miren način - Sovjetski vladi ni nič do tega, da bi ublažila mednarodno napetost - Vedno več predlogov in neuradnih pogajanj za rešitev spora

NEW YORK, 8. — Kakor že javljeno, se bo razpravljanje o Koreji v političnem odboru nadaljevalo v ponedeljek, ko bo govoril sovjetski delegat Višinski ob navzočnosti britanskega ministra Edena in francoskega zunanjega ministra Schumana. Schuman bo verjetno govoril v ponedeljek, Eden pa v torek.

Na včerajšnji seji političnega odbora so govorili predstavniki Etiopije, Nikarague, Egipta, Ukrajine in Jugoslavije.

Vodja jugoslovanske delegacije Veljko Vlahovič je v daljšem govoru izjavil, da je Jugoslavija že od vsega začetka zastopala stališče, da je treba čimprej končati korejsko vojno. Razen tega je Jugoslavija, je poudaril Vlahovič, vedno vztrajala na načelnem stališču, da ni treba dovoliti, da bi korejski spor postal problem samo nekaterih sil, temveč da mora biti to stvar Združenih narodov kot celote. Nadalje je Veljko Vlahovič v svojem govoru poudaril:

«Korejsko vprašanje je treba rešiti na miroljuben način, če pa bi šlo za tem, da se Koreja s silo združi, tedaj bi bila to zgrešena pot, ki bi vodila k nadaljnji zaostritvi napetosti v svetu in bi pomenila nespoštovanje volje in želja korejskega ljudstva. Te vojne si korejski narod ni želel, ker to ni osvobodilna vojna, temveč vnaprej preračunan napad, katerega glavni smoter je razdelitev interesnih sfer na Daljnem vzhodu».

V svojem zadnjem govoru je Višinski, ko je govoril o odgovornosti za vojno na Koreji, omenil tudi stališče Jugoslavije v Varnostnem svetu prvega dne vojne. «Resnično — je rekel Vlahovič — Višinski takrat ni naravnost omenil Jugoslavije, pač pa je dobesedno dejal: «Neki član Varnostnega sveta je svoj čas govoril o tem, da so obstoječi podatki nejasni in protislovni in da je nemogoče enostransko sprejeti kakršen koli sklep, ne da bi prej poslušali tudi pojasnila in obrazložitve vlade Severne Koreje». Takrat pa je Sovjetska zveza, je poudaril Vlahovič, popolnoma ignorirala stališče Jugoslavije o korejskem vprašanju.

Kaj še, je nadaljeval, to jugoslovansko stališče je bilo podvrženo ostrim propagandnim napadom tako Sovjetske zveze kakor tudi vseh drugih vzhodnoevropskih držav. Danes pa gospod Višinski, čeprav malce sramežljivo in skozi zobe, vendarle daje določeno priznanje takemu jugoslovanskemu stališču. Ob tej priložnosti moram dodati, je dejal Vlahovič, da je za sovjetsko zunanjo politiko značilno, da mnoge stvari z zakasnitvijo «spregleda». Verjetno je tako «spregledanje» dobro preračunano. Razen tega pa Sovjetski zvezi, — to je vsemu svetu znano — je poudaril Vlahovič, ni prav nič do tega, da bi ublažila mednarodno napetost s spravljivo in načelno politiko.

Nato je Vlahovič govoril o sovjetski ekspanzionistični politiki na Daljnem vzhodu. Pri tem je dejal, da je vrhunec pozitivnega sovjetske osvajalne politike dosegel Malenkov v svojem govoru leta 1946, ko je izjavil: «Na Vzhodu je SZ dobila spet tistó, kar je izgubil car. Mi smo zmagali, za hvaljujoč se modremu vodstvu Stalina. Sovjetska zveza je zbrala pod svoja močna krila tiste, katerim je bilo usojeno, da bodo njeni». Pri tem je Vlahovič poudaril, da je vsemu svetu prav dobro znano, kako je gledala na carsko vojno na Daljnem vzhodu takratna ruska socialdemokratska stranka z Leninom na čelu. «Naš narod živi in umira v svoji lastni deželi v veliki bedi in lakoti toda carji ga tirajo v nove osvajalne vojne v tuje dežele, ki so na tisoče in tisoče kilometrov daleč in ki so naseljene s tujimi narodi. Naš narod živi v političnem, kulturnem in gospodarskem suženjstvu, čim pa je to spregledal, hočejo carji usmeriti njegovo pozornost v bobnenje topov na drugem koncu sveta». Tako je pisal svoj čas Lenin o carskih osvajalnih vojnah na Daljnem vzhodu.

«Nekaj podobnega — je poudaril Vlahovič — se dogaja tudi danes. In ravno v tem je ključ za rešitev korejskega spora. Toda poudariti moramo, je dejal Vlahovič, da taka politika na Daljnem vzhodu ni svojstvena samo Sovjetski zvezi. Februarja leta 1945 je bil sklenjen sporazum med SZ in ZDA, ki dejansko pomeni razdelitev vplivnih področij med Sovjetsko zvezo in Ameriko na Daljnem vzhodu.

Ko je ob zaključku govoril o rešitvi vprašanja kitajskih in severnokorejskih vojnih ujetnikov, je Veljko Vlahovič dejal, da jugoslovanska delegacija ne more podpreti niti prisilne repatriacije ujetnikov niti njihovega prisilnega zadrževanja. V tej zvezi je poudaril, da jugoslovanska delegacija zastopa stališče, da mora ostati čim manj ljudi oddvojenih od svojih domov in svojih družin in da je treba najti tak način rešitve, ki bo omogočila vsakemu posameznemu ujetniku, da se sam in svobodno odloči.

Medtem se množi število predlogov in neuradnih pogajanj s tem v zvezi. Zlasti posredujejo Peru, Mehika in Egipt, ki so stavili nove predloge. Toda v diplomatskih krogih so mnenja, da je najbolj realističen način načeti vprašanje, kakor ga je načela Indija, ki je stavila predloge neposredno Kitajski, zato da ugotovi njeno stališče. Arabsko-azijska skupina v glavni skupščini pa je ustanovila posebni pododbor ki naj prouči kompromisne predloge. V tem pododboru so predstavniki Indije, Indonezije, Egipta in Iraka. Za podlago je pododbor sprejel indonezijsko resolucijo. Kakor je znano je indonezijski delegat Palar že stopil v stik z Višinskim, da bi zvedel za njegovo mnenje. Predvidevajo nove razgovore med Višinskim, gospo Pandit in egiptovskim zunanjim ministrom.

Posebni politični odbor, ki razpravlja o ravnanju z Indijci v Južni Afriki, je odložil svoje delo na torek, zato da se indijski in pakistanski delegat medtem lahko posvetujeta s svojo vlado.

Odbor za gospodarska, socialna in humanitarna vprašanja je danes sprejel resolucijo o dejavnosti Združenih narodov na področju svobode obveščanja. Glavni pobudnik za sprejem te resolucije je bila Jugoslavija

Odbor za skrbništvo je danes odobril resolucijo, s katero se posebni odbor, ki ima nalogo poročati OZN o informacijah, ki se tičejo neavtonomnih ozemelj, potrjuje še za tri leta.

V gospodarskem odboru, ki je zaključil razpravo o razvoju nezadostno razvitih dežel, je britanski delegat izrazil upanje, da ni bila še izrečena zadnja beseda v angleško-iranskem petrolejskem sporu. «Želimo vzpostavitev starega prijateljstva med obema deželama, je dejal, in ne želimo drugega nego dobro prezijskemu narodu». Pripomnil je, da sta ostali sporni še dve točki: 1. enostranska ukinitev dogovora, ki izrecno izključuje enostransko odpoved; 2. načelo odškodnine za podržavljeno lastnino.

Sawyer v Parizu

PARIZ, 8. — Ameriški minister za trgovino Charles Sawyer je prispel iz Londona v Pariz Sawyer ki ga spremlja sedem sodelavcev, bo mesec dni potoval po devetih evropskih deželah. V Parizu bo obiskal tudi sedež OEEC. V uradnih ameriških krogih izjavljajo, da ničesar ne vedo o vesteh, da bo Sawyer obiskal tudi Madrid; prav tako jim ni nič znano o obisku ameriškega obrambnega ministra Lovetta v španski prestolnici.

STRASSBURG, 8. — Namestniki zunanjih ministrov Evropskega sveta so sklenili, da bo sredi januarja sklicano izredno zasedanje posvetovalne skupščine, na katerem bodo razpravljali o načrtu evropske ustave. Temu zasedanju bo takoj sledilo zasedanje «skupščine ad hoc» Schumanovega načrta, ki ji je poverjeno pripravljanje politične federacije med Francijo, Italijo, Zahodno Nemčijo in deželami Beneluxa.

***

PARIZ, 8. — Francosko-španska trgovinska pogajanja so se zaključila danes s podpisom trgovskega sporazuma med obema državama. Sporazum bo veljal leto dni.

Francoska skupščina razpravlja o proračunu

PARIZ, 8. — Francoska narodna skupščina je danes spet začela obravnavati državni proračun. Razpravljanje o proračunu je polno nevarnih čeri in vlada je v stalni nevarnosti, ker je Pinay trdno odločen, da prodre s svojim načrtom «obrambe franka», ali pa odstopi.

Skupščina se danes ni hotela izreči o višini proračuna notranjega ministrstva. To je že peti proračun nekega ministrstva, o katerem je skupščina odgodila svojo odobritev; doslej so bili odloženi že proračuni ministrstev za trgovsko mornarico, za bivše bojevnike, za obnovo in za gospodarske zadeve. Sklepanje o višini proračuna notranjega ministrstva je zbornica odložila s 323 glasovi proti 270; za takojšnje glasovanje o proračunu so glasovali skoraj vsi ljudski republikanci (MRP) in radikali ter golistični disidenti, proti pa kominformisti, socialisti, golisti ter nekateri ljudski republikanci in radikali.

Zvečer je skupščina s 324 glasovi proti 182 v celoti odobrila proračun ministrstva za prekomorska ozemlja. V četrtek je kazalo, da bo večina v skupščini znižala proračun tega ministrstva od 451 milijonov frankov na 300 milijonov. Minister za prekomorska ozemlja Pierre Pflimlin (MRP) je zagrozil, da bo odstopil, če se bo to zgodilo; predsednik vlade Pinay je demisijo odklonil in zahteval od skupščine, naj o proračunu še enkrat glasuje. Pri drugem glasovanju je proračun v celoti prodrl.

Nove težave nastajajo pri proračunu ministrstva za prosveto. Znaten del poslancev zahteva, naj država prevzame nekaj doslej zasebnih višjih srednjih šol. Pinay pa temu nasprotuje, ker bi to povečalo državne izdatke in ogrožalo njegov načrt «obrambe franka». Pinay je odločen, da bo zahteval ob tem vprašanju zaupnico, če se skupščina ne bo prej premislila, s tem pa bo seveda spet postavil na kocko obstoj svoje vlade. Podobnih čeri bo med razpravo o proračunu še več.

Danes sta bili objavljeni pismi, ki sta si jih izmenjala general De Gaulle in predsednik francoske narodne skupščine Herriot po znanem Herriotovem govoru na kongresu radikalno socialistične stranke v Bordeauxu, ko je nastopil proti ratifikaciji pogodbe o evropski vojski v sedanji obliki. De Gaulla je Herriota pohvalil, da ga je «občutek za narodne interese» napotil k temu nastopu. Herriot je De Gaullu odgovoril s prijazno napisanim pismom.

V svojem govoru v Bordeauxu, 17. oktobra letos, ki je povzročil mnogo hrupa v Franciji in v svetu je Edouard Herriot med drugim izjavil, da je pogodba o evropski obrambni skupnosti s francoskega stališča protiustavna, da je sištem štetja glasov v svetu obrambne skupnosti za Francijo neugoden, da bo Francoska zveza (Francija in prekomorske dežele) prišla s to pogodbo v nevarnost zaradi diskriminacije med oboroženimi silami metropolitanske Francije in prekomorskih dežel, in končno, ker so nekateri člani pogodbe «odločno nasprotni francoskim interesom».

Iz Nemčije pa poročajo, da je Adenauer danes v govoru na nekem demokristjanskem zborovanju v mestu Siegen poudaril nujnost čimprejšnje ratifikacije bonnskih pogodbenih sporazumov in pariške pogodbe o evropski vojski.

SAN FRANCISCO, 8. — V zalivu San Francisca so danes zvečer zabeležili močan potresni sunek Zaenkrat ne poročajo ne o žrtvah, ne o materialni škodi.

Domnevanja o spremembah v ameriški državni upravi

Pričakujejo obširne spremembe tudi v ameriški diplomatski službi - Izjave gospe Roosevelt - Stevenson bodoči voditelj demokratične stranke?

WASHINGTON, 8. — V skupni izjavi sta dva bivša guvernerja Kansasa republikanec Alf Landon in demokrat Harry Woodring pozvala generala Eisenhowerja, naj gre na Korejo. Landon izjavlja, da bi za interese ameriškega ljudstva predstavljalo odločanje preveliko tveganje in primeri s koristmi, ki bi jih lahko prineslo. Woodring pa pripominja, da bi Eisenhower lahko dobil vse potrebne informacije za rešitev tega vprašanja, če bi na Korejo poslal namestništvu svoje predstavnike, da bi mu bilo treba iti tja osebno.

Medtem se že postavljajo domneve o spremembah, ki bodo nastale v državni upravi z nastopom novega predsednika. «Washington Post» piše, da bo Eisenhower verjetno poveril zelo važno mesto generalu Alfredu Gruentherju na načelniku glavnega stana SHAPE, ki je bil njegov bivši namestnik. Glasilo sindikalne organizacije AFL «Reporter» pa danes da bo bivši guverner Minnesote Earl Stassen verjetno imenovan za tajnika dela, če ne bo Eisenhower kaj koga iz sindikalnih vrst. List pripominja, da je Stassen Eisenhowerjev svetovalec za sindikalna vprašanja med volilno kampanjo.

«Washington Star» piše, da bo republikanski poslanec Taft, bodoči predsednik odbora za zakazila v predstavniškem domu, izjavil, da bo Eisenhower kljub njegov sklep za znižanje števila državnih nameščencev. Sedaj je privilično dva milijona in pol državnih nameščencev, od katerih je 200.000 v inozemstvu. Taft je mnenja, da se lahko odpusti predvsem nekaj osebja v ministrstvu za obrambo, v državnem departmanu in v propagandni službi «Glas Amerike».

Prav tako se napovedujejo obširne spremembe v ameriški diplomatski službi. Kakor je znano, bodo vsi ameriški poslaniki, ki so jih imenovale demokratična uprava, medtem ko bodo skoraj vsi poklicni diplomati potrjeni. Med drugim bo moral Eisenhower imenovati novega poslanika v Sovjetski zvezi, ker je sovjetska vlada zahtevala njegov odpoklic. Glede Vatikana je znano, da je Trumanov namen, da imenuje v Vatikanu poslanika, povzročil številne kritike. Zato je malo verjetno, da bo Eisenhower imenoval poslanika v Vatikanu, ni pa izključeno, da ne bo poslal tja posebnega predstavnika kakor je bil to napravil Roosevelt.

Spremembe pa ne bodo nastale samo med diplomati, pač pa tudi med številnimi visokimi funkcionarji v Beli hiši, v vladi in v drugih organih zvezne vlade. Domnevajo, da bodo nastale številne spremembe zlasti v državnem departmaju, ki so ga republikanci ostro kritizirali zaradi zunanje politike, ter v pravosodnem departmaju, ker so številne tamkajšnje funkcionarje obtoževali republikanci korupcije, nezmožnosti in zanemarjanja.

Ameriška delagatka v glavni skupščini OZN gospa Roosevelt je s svoje strani izjavila, da lahko tudi ne bo pristala, če bi ji ponudili, naj še dalje ostane na svojem mestu. «Morala bi zelo resno razmišljati, če bi mi stavili to ponudbo», je izjavila in dodala, da se ji zdi, da bodo morali biti vsi člani ameriške delagacije v OZN «zelo blizu republikanskega vodstva»

Senator Taft je danes izjavil, da nestrpno pričakuje pripravo zakonodajnega programa, ki naj se predloži prihodnjemu kongresu. Dejal je, da se misli kmalu sestati z Eisenhowerjem in je dodal, da bo do tega sestanka prišlo, še preden bo Eisenhower odpotoval na Korejo.

Medtem pripravlja Eisenhower v Georgiji, kjer je na počitku, seznam osebnosti, ki ga bodo predstavljale v Washingtonu, zato da jih obvestijo o splošnem položaju. Domnevajo, da bo Eisenhower v kratkem sporočil svoje sklepe, ker želi Truman začeti čim prej razgovore.

V obveščenih krogih pravijo tudi, da namerava Eisenhower združiti organe, ki se nanašajo na pomoč tujini. Novi organizem bi dobil ime Overseas Economic Agency in bi bil odvisen neposredno od Bele hiše. Njegov ravnatelj, ki bi praktično imel stopnjo ministra, bi bil v vladi. Že ko je bil poveljnik SHAPE, je general vztrajal, naj bi koordiniral razdeljevanje pomoči tujini. Baje bodo poverili Paulu Hoffmanu nalogo, da prouči reorganizacijo.

Bolj zanesljivi znaki o Eisenhowerjevi politiki v tem vprašanju bodo vidni, ko bo znano stališče, ki ga bo zavzel sodelavec, ki ga bo general določil za sestavljanje proračuna.

O Trumanovih namerah izjavljajo nekateri njegovi prijatelji, da se nameraval umakniti iz političnega življenja in da bi želel postati samo navaden svetovalec demokratične stranke, kakor je to napravil bivši predsednik Hoover za republikance

Stevenson je danes izjavil, da bo še dalje aktivno sodeloval v demokratični stranki in je dejal: «V kolikor moje stališče o javnih vprašanjih lahko ima korist in vrednost za mojo stranko in za ljudstvo, upam, da bom lahko od časa do časa izrabil to stališče». Stevenson je tudi pristal, da se objavi brzojavka, ki mu jo je poslal Truman, in ki pravi: «Upam, da boste kot voditelj stranke podvzeli čimprej pobude za okrepitev državnega odbora stranke in pognali v tek stroj za zmago leta 1954. Jaz bom napravil vse, kar je v moji moči, da k temu pripomorem». Stevenson je s svoje strani izjavil: «Nimam posebnih načrtov za bodočnost in ne mislim jih delati do začetka novega leta, ko bom dokončal svojo nalogo guvernerja v Illinoisu».

Predsednik državnega odbora demokratične stranke Stephen Mitchell se je danes sestal z Wilsonom Wyattom, ki je vodil Stevensonovo volilno kampanjo, zato da proučita politične smernice, po katerih naj se ravna demokratična stranka kot opozicijska stranka.

14 MRTVIH IN VEČ RANJENIH pri neredih v Južni Afriki

Demonstranti so v Kimberleyu zažgali sedež občine in metali kamenje na policijske agente, ki so odgovorili s streljanjem

KIMBERLEY, 8. — Policija je danes streljala na množico afriških demonstrantov v Kimberleyu, ki je prestolnica industrije diamantov v Južni Afriki. Pri spopadih med policijo in demonstranti je bilo po dosedanjih vesteh 14 Afričanov ubitih, 39 pa ranjenih. Vzroki neredov niso točno znani, policija pa pravi, da so jih povzročili nekateri Afričani, ki da so v neki pivovarni nadlegovali goste. Ko je prišla na pomoč policija, so jo demonstranti sprejeli z metanjem kamenja, in policisti so odgovorili s streljanjem. Demonstranti so zažgali tudi sedež občine Policijsko poročilo pravi tudi, da so Afričani skušali preprečiti gašenje požara, da pa jih je policija razgnala. Prav tako pravi poročilo, da je skupina demonstrantov skušala zažgati neko drugo pivovarno, da pa je policija to preprečila.

Agencije javljajo tudi, da je južnoafriška vlada prepovedala zborovanja v vsem vzhodnem delu pokrajine Capstadt. Na vsem tem področju so policijskih oddelki v pripravljenosti zaradi splošne stavke, ki jo je Afriški kongres napovedal za ponedeljek. Razen tega so oblasti prepovedale 60. voditeljem afriških in indijskih organizacij navzočnost pri vsakršnem zborovanju za dobo šest mesecev. Izvršilna odbora Indijskega in Afriškega kongresa pa sta objavila izjavo, ki pravi, da bodo kljub tej prepovedi sklicali zborovanja v vseh važnih središčih, da se dogovorijo o akciji za podporo splošni stavki domorodcev.

Potres poškodoval sovjetska oporišča na Kamčatki?

LONDON 8. — List «Sunday Dispatch» bo izšel jutri z velikim naslovom čez vso stran, ki bo naznanil, da je siloviti potres, ki so ga v torek registrirali severno od Japonske z epicentrom nekje na Kamčatki, zelo verjetno znatno poškodoval ali celo v veliki meri uničil dve veliki sovjetski mornariški oporišči na Kamčatki, Petropavlovsk in Ust-Kamčatsk.

Potres v torek, ki so mu seizmologi določili verjetni epicenter v neposredni bližini Petropavlovska, je bil najhujši, kar jih pomnijo v dolgih desetletjih. Potres je poleg tega povzročil silovito gibanje morja; na Filipinih in ob kanadski obali je val podmorskega potresa dosegel višino 4 m; velik del obale severnojaponskih otokov je bil pod vodo. Rušilni sili potresa se je torej pridružilo še morje, ki je moralo biti ob obali Kamčatke še mnogo bolj razburkano kot na Japonskem ali ob severni kanadski pacifiški obali. «Sunday Dispatch» poroča, da so vse zveze med Moskvo in Petropavlovskom pretrgane, in izraža domnevo, da je vse mesto, ki šteje skoraj 100.000 prebivalcev, hudo poškodovano, obe sovjetski oporišči pa vsaj za nekaj mesecev nerabni.

Več let je približno sto tisoč ruskih prišlekov delavcev spreminjalo pristanišči Petropavlovsk in Ust-Kamčatko v močna oporišča za sovjetsko tihomorsko mornarico.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, nedelja 9. novembra
Božidar, Sebislav
Sonce vzide ob 6.56 in zatone ob 16.41. Dolžina dneva 9.45. Luna vzide ob 23.19 in zatone ob 13.12.
Jutri, ponedeljek 10. novembra
Andrej, Golobica

De Gasperijev obisk v Gorici

7 dni

Na obletnico dneva zmage 4. novembra je prišel italijanski ministrski predsednik De Gasperi z redipuljske svečanosti v Gorico, kjer je imel po sestanku s predstavniki oblasti govor z balkona občinske hiše. De Gasperi je dejal, da kakor goriški vodilni ljudje, tudi on spoštuje slovensko narodno manjšino, ki naj zahvali boga, da živi pod Italijo. On ne želi Italijanom v Jugoslaviji nič drugega, kot da bi imeli enake pravice kot Slovenci v Italiji. Druga nič manj važna De Gasperijeva izjava je odkrito priznanje nemoči italijanske vlade pred gospodarskim goriškim položajem. Čeprav kriza neprestano in vedno močneje trka na državna vrata, je De Gasperi s tem v zvezi dejal, da so premalo storili za odpravo krize. Nedvomno so v Rimu dobro obveščeni o goriški stvarnosti, vendar, kljub vsemu niso ničesar napravili.

Za opravičilo je De Gasperi tolažil Goričane z žrtvijo, ki jo pač mora prenašati vsako obmejno mesto in da je tu malo pomoči.

Goriški Slovenci in armada brezposelnih delavcev so po govoru ministrskega predsednika morali samo priznati, da se je De Gasperi norčeval tako iz enih kakor iz drugih in da niti prvi niti drugi ne bodo dočakali izboljšanja pod upravo demokristjanov.

Občinske volitve

Za goriške občinske volitve 14. decembra imajo tajništva posameznih strank veliko dela. Pripravljajo kandidatne liste, iščejo podpisnike liste in opravljajo toliko drugih formalnosti, ki jih je treba opraviti do 15. novembra.

Polne roke dela pa ima tudi volilna komisija. Na prihodnjih volitvah bo glasovalo 26.984 volivcev obeh spolov. Od tega števila je 14.119 volivk in 12.065 volivcev. Račun pokaže, da je volivk za okoli 3000 več kakor volivcev. Goriška občina je razdeljena na 40 volilnih okrožij. Prihodnje dni bo občinski urad pričel izpolnjevati volilna potrdila in jih dostavljati na dom. Volivci naj sami sporočijo anagrafskemu uradu morebitne zadnje spremembe bivališča.

Spominska plošča v Gonarsu

Občina Gonars je uredila pokopališče, na katerem so po štirje v enem grobu pokopani umrli jugoslovanski interniranci, ki jih je fašistična Italija med okupacijo aretirala in zaprla v tem zloglasnem taborišču.

Pred spomenikom padlih partizanov v Steverjanu so domačini zapeli žalostinko in se s položitvijo venca oddolžili njihovemu spominu.

Na pevmskem pokopališču pa so otvorili lepo urejeno partizansko grobišče, pred katerim je domač pevski zbor odpel žalostinko, vaščani pa so nesmrtnim junakom poklonili cvetje.

Kaj je povedal gospod A. De Gasperi Slovencem v Gorici

V govoru, ki ga je imel De Gasperi v Gorici ob štiriintridesetletnici italijanske zmage nad Avstro-Ogrsko 4. novembra, je izrekel besede, ki jih beneški Slovenci nismo pričakovali od predstavnika vlade. Take besede govore samo neodgovorni ljudje.

V Gorici je De Gasperi rekel Slovencem, da so lahko srečni in da morajo biti zadovoljni, ker so ostali pod Italijo. Dejal je, da imajo vse manjšinske pravice, medtem ko jih Italijani v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja nimajo. Morda De Gasperi misli, da smo Slovenci, ki živimo že 86 let pod italijansko oblastjo, kjer ne uživamo niti človečanskih niti narodnostnih pravic, že navajeni brez njih živeti in da jih zato tudi ne bomo zahtevali. Toda mi bomo zahtevali naše človečanske in narodnostne pravice, dokler nam jih ne bodo dali.

Kadar koli se Vam zdi in ne samo v začetku meseca, se lahko naročite na PRIMORSKI DNEVNIK
Dovolj, da telefonirate svoj naslov na štev. 33-82.

Na De Gasperijev govor moramo beneški Slovenci povedati, kakšnih pravic smo deležni pod Italijo in kakšnih so deležni prebivalci italijanske narodnosti na jugoslovanskem področju Tržaškega ozemlja. V Beneški Sloveniji živi približno 60 tisoč Slovencev, a nimajo niti ene slovenske osnovne šole. Velika želja po slovenskem pouku sili starše, da pošiljajo svoje otroke v goriške slovenske šole. Italijanske oblasti pa hočejo na vse načine prepričati starše, da bi ne pošiljali tja svojih otrok. Tarčentski sodnik je celo poklical pred dvema letoma na sodnijo v Tarčent tiste starše, ki so imeli otroke v slovenskem dijaškem domu v Gorici. Grozil jim je, in jih hotel prisiliti, da bi poklicali svoje otroke domov.

Beneški Slovenci nimamo niti ene slovenske kulturne ustanove, prepovedano nam je govoriti v našem materinem jeziku na sodnji in drugih javnih uradih. Prepovedujejo celo naši mladini peti slovenske pesmi, zatirajo naše narodne običaje. Zapirajo in preganjajo zavedne Slovence in jim ovirajo vsak gospodarski in socialni razvoj.

Takih pravic smo deležni Slovenci pod Italijo in zato moramo biti zares zadovoljni in hvaležni Italiji in De Gasperiju, ki nam jih dajeta!

Ali ravnajo na tak način z Italijani v coni B? Ne, Italijani v coni B so enakopravni s Hrvati in Slovenci. Italijani imajo tam svoje osnovne in srednje šole. Imajo svoje časopise in nihče jim jih ne prepoveduje čitati kot se dogaja pri nas z Matajurjem, Sočo in Primorskim dnevnikom. Imajo celo svoje radijske oddaje, čeprav njihovo število ne doseza števila Slovencev v Benečiji. Tam oblasti ne ovirajo gospodarskega razvoja italijanskega dela prebivalstva. Tam ni oboroženih banditov, ki pretepajo in preganjajo zavedne Italijane, kot pretepajo in preganjajo trikoloristični banditi zavedne Slovence v Beneški Sloveniji.

Beneški Slovenci pravijo, da De Gasperi obtožuje druge za tisto, kar je sam kriv. De Gasperi pridiga gospodarju druge hiše, naj pomete smeti iz nje, čeprav ta smeti nima. De Gasperi pa ima v svoji hiši smeti do kolen, toda ne vidi jih ali noče jih videti. Italijanska vlada in De Gasperi obtožujeta jugoslovansko vlado, čeprav je ta najbolje rešila narodno vprašanje tako v Jugoslaviji kot v coni B, medtem ko vlada v Italiji nocionalno zatiranje.

Beneški Slovenci so poznali do sedaj De Gasperija kot predsednika vlade in predsednika italijanske krščanske demokarcije. Sedaj pa ga poznajo tudi kot človeka, ki ne govori vedno resnice, kajti besede, ki jih je govoril goriškim Slovencem, so bili debela laž.

Plesna prireditev

GORICA, 8. — V soboto 15. novembra bo priredila Zveza slovenskih žena v Gorici v bivši dvorani Mladike plesno zabavo. Pričetek bo ob 20.30. Deloval bo tudi bar.

Vstop samo z vabili, ki jih bodo od torka 11. dalje razdeljevali na sedežu. Zveze slovenskih prosvetnih društev v Ul. Ascoli 1 in v kavarni Bratuž.

Izlet SPD na bazoviško Stenо

GORICA, 8. — Slovensko planinsko društvo v Gorici vabi ljubitelje naravnih lepot na poldnevni nedeljski izlet na Steno v Glinščico na meji med cono A, cono B in Jugoslavijo. Ob povratku bo društvo priredilo martinovanje v neki vasi na Tržaškem Krasu. Izlet bo v nedeljo 16. novembra z odhodom ob 13. uri s Travnika. Vožnja stane za člane 400 lir, za nečlane 450 lir. Prijave sprejema urar Darko Suligoj v svoji novi trgovini v Gosposki ulici (Ul. Carducci).

V novembrskih dneh je vreme zelo ugodno za prirejanje krajših izletov. Zato priporočamo vsem, da izkoristijo priliko, ki jim jo nudi naše planinsko društvo.

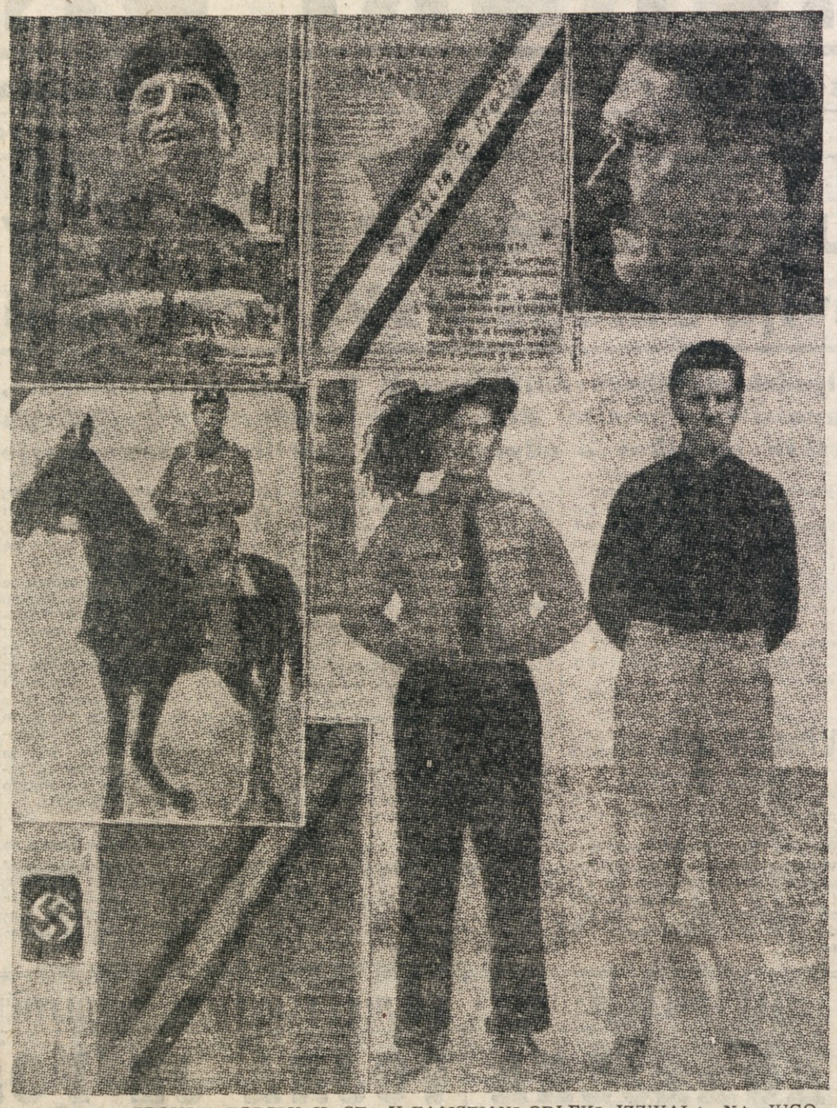
Izredni prispevek na mezde

Zveza trgovcev v Gorici opozarja vse trgovce na zakon 25. julija 1952, št. 949, po katerem so vsi trgovci delodajalci dolžni plačati mesečno izredni prispevek v znesku 4 odstotke plače. Zadnji rok za plačilo omenjenega prispevka za oktober 1952 zapade 10. novembra 1952; rok za plačilo pripevka za mesece marec - julij pa zapade 15. novembra t. l.

Izredni prispevek je plačati na poštni tekoči račun št. 24-2313 naslovljen na pokrajinski zakladni urad (Tesoreria provinciale di Gorizia).

Prispevke vplačane oktobra 1952 je v dvojniku prijaviti zavarovalnemu zavodu (Istituto Nazionale Assicurazione contro gli infortuni) Gorica, Ul. Roma.

Kdor se naroči pred koncem tega meseca na revijo RAZGLEDI, prejme zastonj letošnjo novembrsko in decembrsko številko.

POSNETKI PROVOKATORJEV, KI STA V FAŠISTIČNI OBLEKI IZZIVALA NA JUGOSLOVANSKO-ITALIJANSKI MEJI, DOKAZUJEJO RESNIČNOST TE PROVOKACIJE, ČEPRAV JO HOČE ITALIJANSKI IREDENTISTIČNI TISK ZANIKATI.

Redipuljski shod opogumlja fašiste

zzivanje na jugos ovansk meji v senci Istrskega reviz onist čnega g banja

GORICA, 8. — Provokatorski značaj redipuljskega shoda in goriškega obiska uvožnih gostov najbolj točno opredeljuje dejanje, ki sta ga izvršila dva fašistična italijanska provokatorja iz Tržiča, in sicer Milocchi in Patessio, ki ju je jugoslovanska obmejna straža aretirala na jugoslovanskem ozemlju. Oblečena sta bila v fašistično obleko in sta imela pri sebi slike Mussolinija in Hitlerja ter poziv za redipuljsko proslavo.

Italijansko šovinistično časopisje skuša zmanjšati pomen tega važnega dogodka in skuša dodeliti dejanju dobršno mero propagande.

Vprašamo predstavništvo takega časopisja, zakaj je sploh treba iskati propagande, ob tako resničnem dogodku, saj že sam opis dejanja pove popolnoma vse.

Čeprav so goriški šovinistični časopisi objavili s tem v zvezi članke, v katerih se norčujejo iz dejanj, je vendar res, da se v Gorici o tem veliko govori in da so razgovori v javnih lokalih kakor tudi v trgovinah sukajo okoli tega dogodka.

Toda ljudje ne govorijo v jeziku čistih kronistov. Dejanje tudi komentirajo. Pravijo, da kaj takega ni bilo treba, ker meče slabo luč na Gorico in da tudi ni treba v bodoče prirejati v Gorici takih in podobnih manifestacij, ker se redno oh takih prilikah ponavljajo nevšečnosti in provokacije na državni meji.

Povedati moramo tudi to, da fašistična provokatorja nista čisto navadna državljana, ampak sta nekaj več. Oba sta istrska begunca, torej pripadnika Istrskega revizionističnega gibanja in morda tudi naročnika tiste «Arene di Pola», ki se tako strupeno zaganja proti slovenskemu ljudstvu na Goriškem, in ki bo svojo gonjo nadaljevala v novem občinskem svetu, če bodo dobili toliko glasov, da bodo izvolili ezulskega predstavnika.

Primer dveh provokatorjev je torej toliko poučnejši, če ga gledamo osvetljenega tudi s te strani.

Zato naj se v bodoče pri «Arene di Pola» nikar toliko ne zaletavajo v naš list, ker je na dlani, da jih tudi dejanja njihovih pristašev postavljajo v vrsto nevarnih ljudi.

Cene na goriškem trgu v preteklem oktobru

GORICA, 8. — Preteklega oktobra so bile v veljavi na goriškem trgu naslednje cene na drobno in na debelo.

	na drobno za kg	na debelo za kg
česen	357	265
sveže zelje	77	54
kislo zelje	137	80
korenje	97	59
cvetača	78	54
ohrovt	53	30
čebula	83	51
rdeča pesa	60	35
fižol v stročju	144	109
zeleni fižol	135	99
koromač	92	56
solata 58, 151, 209		39, 114, 137
jajčevec	93	63
krompir	46	34
paprika 115, 62, 110		75, 35, 85
paradižniki	105	78
peteršilj	95	60
radič 334, 200		249, 126
sladka repa	48	31
kisla repa	100	68
repno brstje	58	32
pesa	72	50
kumarice	104	61
por	90	51
zelena	85	59
špinača	97	67
fižolček	132	99
buče	116	78
banane	450	350
kostanj	73	48
kaki	69	43
limone	200	148 in 200
orehi	160	115 in 200
hruške	88	72
breskve	78	87
češplje	68	63
grozdje	116	101
smokve	73	54

KINO

VERDI. 15.00: «Waterlooški most», V. Leigh in R. Taylor.
VITTORIA. 15.00: «Lažo», Y. Sanson.
CENTRALE. 15: «Dvor kralja Arturja», B. Crosby in R. Fleming.
MODERNO. 15: «Pripovedka o ognjenem suličarju», B. Lancester.

Razočarani furlanski demokristjani

De Gasperi ni počastil videmske podružnice vladne stranke, čeprav so njeni funkcionarji prav v pričakovanju predsednikovega obiska preložili kongres

4. november je precej razočaral razne voditelje, aktiviste in funkcionarje krščanske demokracije v Furlaniji. Ne morda zaradi tega, ker bi manifestacija v Redipulji slabo uspela, čeprav se kljub velikemu prizadevanju aktivistov in tolikih prevoznih sredstev, ki so jih imeli na razpolago, ni udeležila manifestacije tako velika množica, kot so računali, temveč predvsem, ker so upali, da se bo De Gasperi ustavil tudi v Vidmu. Zaradi tega so se tudi odločili, da bodo prenesli pokrajinski kongres krščanske demokracije, da bi tako omogočili De Gasperiju udeležiti se ga. Toda to upanje je splavalo po vodi.

Resnici na ljubo moramo priznati, kajti demokristjani iz Furlanije bi res zaslužili, da bi njihov veliki voditelj pokazal zanimanje zanje in jih podprl. V zadnjem času so demokristjani iz Furlanije izpolnili «velike» naloge.

Predvsem so poskušali okrepiti lokalni tisk. Umakniti se je moral prof. Gianfranco D'Aronco, ki je bil urednik glasila «Il Nuovo Friuli», ker je trdil, da žive v dolinah Tera in Nadiže Slovenci, ki imajo pravico do svoje administrativne avtonomije.

Nadalje so se demokristjani zelo trudili, da bi tekmovali s fašisti MSI kot nacionalisti in iredentisti. Tako so se ukvarjali z ustanovitvijo podružnice Lege Nazionale v Cedadu ter pripravljajo ustanovitve še novih podružnic, da bi tako branili italijanstvo zemlje Beneške Slovenije.

Zelo so se tudi trudili, da bi pritegnili pozornost vlade za vprašanja Beneške Slovenije. Toda ker se niso mogli zanesti na lokalni tisk in ker vedo, da njihovega glasila «Il Popolo» ljudje ne berejo (niti njihovi aktivisti), so se poslužili gostoljubnosti milanskega škofijskega glasila. Njihov namen je bil, da bi po nekem listu, ki ni direktno povezan z njihovo stranko, pritegnili pozornost za problem Beneške Slovenije. Končno so imeli po vsem tem potrebo moralne podpore svojega vodje, kajti prav zaradi ostrega nacionalističnega kurza (in morda prav zaradi njega) niso uspeli razširiti niti obdržati naklonjenosti Furlanov.

Toda De Gasperi jih je tokrat izdal in zato vlada na demokristjanskem sedežu v Ul. Poscolle nerazopoloženje.

Nenadna slabost

GORICA, 8. — Rešilni avto Zelenega križa je danes popoldne pripeljal v mestno bolnico k Rdeči hiši 77-letnega Colauttija Alojza iz Ul. Barzellini 1. Colautti je šel zgodaj popoldne na sprehod in se mudil pri znancih v bližini pokritega trga. Ko se je odpravil zopet domov, se mu je na cesti nenadoma stemnilo pred očmi in je padel na tla. Mimoidoči so starčku nudili prvo pomoč ter poskrbeli za prevoz v mestno bolnico.

Pošteno se ga je napila

GORICA, 8. — Ko je danes popoldne 76-letna Perpin Gisola s Trga Cavour št. 10 zapustila neko gostilno v Ul. Oberdan, je niso noge več držale. Mimoidočim je s svojim obnašajem nudila res grd prizor. Končno je nekdo obvestil rešilni avto Zelenega križa, ki je pijano žensko odpeljal na njen dom na Trgu Cavour, kjer se bo polagoma streznila.

DEZURNA LEKARNA

Podnevi in ponoči bo neprestrgoma poslovala lekarna Cristofoletti na Travniku št. 14 - tel. 29-72.

KRATKE VESTI iz beneških vasi

Čedad

V času Martinovega sejma je na veseličnem prostoru na Trgu del Duomo vse živo. Vrtiljaki se od jutra do večera vrte in gugalnice nihajo visoko v zraku. Mladina se gnete okrog in komaj čaka da pride na vrsto.

Tako sta se tudi alpinec Adolf Jussig in 22-letna Bruna Costaperaria spravila na vrtiljak. Ko sta bila vsak v svojem stolčku visoko v zraku, sta zanihala nenadoma drug proti drugemu in z vso silo trčila z glavama, da je kar zazvenelo. Takoj so ju spremili v civilno bolnišnico, kjer se bosta morala zdraviti nekaj dni zaradi velikih ran na glavi. Nesrečnikoma bo gotovo še nekaj časa zvenelo v ušesih.

Gorjani

Po dolgih letih službovanja v našem kraju je šla v pokoj gospa Marija Comelli, babica. Že 1907. leta je začela pri nas svoj poklic in vsa leta ga je požrtvovalno in z ljubeznijo opravljala. Dobri «botri», ki so jo vsi v našem kraju spoštovali, želimo lepo in mirno uživanje zasluženega pokoja.

Neme

Občinska babica Gina Gomelli je s svojo vespo povozila 5-letnega Franca Zussino. Na pomoč je takoj prihitel zdravnik dr. Picco, ki je ugotovil močne udarce na glavi in verjetno pretres možgan.

Canal di Grivo

V noči od četrtka na petek je izbruhnil požar v Canal di Grivo nad Fojdo in uničil zgradbo Ivana Scaramella, pokojnega Josipa, starega 43 let. V zgradbi je bilo stanovanje, gostilna in tobakarna. Takoj ko so opazili požar, so domačiin nekateri bližnji sosedje poskušali rešiti vsaj kaj iz notranjosti hiše, toda plamen se je hitro širil in skoro onemogočil vsako reševanje.

Kmalu po izbruhu požara so prihiteli karabinjerji iz Fojde in finančni stražniki, nekoliko pozneje tudi ognjegasci iz Vidma, ki so jih telefonično poklicali. Več ur so se trudili, da so ogenj pogasili. Vzrok požara je najbrže nesreča.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

GORICA, 8. — V goriški mestni občini je bilo od 1. do 8. novembra 12 rojstev, 5 primerov smrti, 6 vknjiženih porok in 2 poroki.

Rojstva: Patricija Alt, Flavij Gerin, Robert Rocchi, Ana Marija Skok, Loredana Tausani, Karel Menon, Ileana Paulin, Stelij Rajda, Mihael Sarcinella, Giancarlo Falcone, Mauricij Culot, Laura Giambelli.

Smrti: 29-letna bolničarka Gizela Novello, 61-letni delavec Rudolf Volz, 70-letna gospodinja Dioguardi vd. Tripani Emilija, 43-letna gospodinja Cej por. Manič Cecilija, 76-letna gospodinja Boschin vd. Batistič Lucija.

Vknjižene poroke: agent javne varnosti Armand Cadamuro in gospodinja Antonija Mattaia, posestnik Viljem Zavadlav in gospodinja Marija Klenjšček, mehanik Severin Perko in tkalka Ana Marija Lenardič, agent policije Guido Niccoli in šivilja Mirella Palla, delavec Marjan Zoff in gospodinja Elvira Podbersič, učitelj Hubert Podbersič in učiteljica Natalija Brumat, šofer Blaž Medeot in gospodinja Helena Faccini, pek Gastone Fondello in učiteljica Stefanja Sirok.

Natečaj za pomočnika pokrajinskega zdravnika

Z ministrskim odlokom, ki je bil objavljen v zadnjem Uradnem listu, je napovedan izpitni natečaj za 30 službenih mest za pomočnike pokrajinskega zdravnika. Natečaja se lahko udeleže samo absolventi medicinske in kirurške fakultete. Prošnje je vložiti na prefekturo prosilčeve pristojnosti do 20. decembra t. l. Za podrobnejša pojasnila se interesenti lahko obrnejo na prefekturo (Ufficio Gabinetto).

LOTERIJA

BARI	39	65	7	72	35
CAGLIARI	67	12	71	89	56
FIRENZE	83	9	58	55	64
GENOVA	2	7	71	11	24
MILANO	90	49	37	42	3
NAPOLI	30	71	23	12	3
PALERMO	85	52	10	48	25
ROMA	19	69	52	56	57
TORINO	39	50	86	18	38
VENEZIA	28	85	1	15	29

ZAKAJ TE BRDA OČARAJO

ŠTEVERJAN DANES IN PRED LETI

Kaj imajo goriška Brda pravzaprav — vsaj kar zadeva Števerjan — tako nenavadno očarujočega? V Steverjanu pripovedujejo, da se tujci zelo težko ločijo od tam, kar ni prav nič neverjetnega. Zakaj vendar? Vas ni ne lepa ne grda. Vas. Kje pa je ta vas? Tam prav na vrhu tiči kakor klobuk na glavi števerjanska cerkev z visokim zvonikom. Okoli nje se stiska občinski urad, šola in župnišče, spodaj pod vrhom stari občinski urad, ki so ga zasedli karabinjerji in finančni stražniki; in drugega nič. Mnogo niže, popolnoma ločeno od vrha, na glavni cesti: gostilna in prodajalnica. Vasi ni, Stevejan je kraj. To je ogromna, proti Gorici in Ločniku nagnjena zelena skleda, posuta z daleč narazen ležečimi posameznimi hišami ali zelo majhnimi gručami hiš.

Krasni vinogradi in češnje. Dolgi drevoredi češenj in tudi vrtovi nasajeni s češnjami. Jesensko zlatorumeno listje rebule je pozlatilo vso pokrajino. Da ne bo slika preveč enolična, razveseljujejo oko med zlato rebulo bolj redki rjavordeči vinogradi, kjer so Steverjanci pridelali svoje tako imenovano črno, pravzaprav pa temnovijoličasto oziroma rdečkasto grozdje. Seveda je v jesenski pokrajini tudi dokaj rjavih lis, a kar posebno pada v oči je sočno zelena barva svilene trave, ki so jo kmetje okoli vinogradov kosili še konec oktobra. Sliko spopolnjujejo slikoviti kmečki domovi, ki gledajo iz sadnega drevja zvedavo v svet.

Vinograde in druge pokrajinske lepote lahko občudujemo tudi drugod. Nekaj drugega je, kar daje Steverjanu poseben čar. To so Brda sama, ti veliki gladkim morskim valovom podobni griči, ki se po višini in obliki le toliko razlikujejo drug od drugega, kolikor je potrebno, da skupna pokrajinska slika ne bo dolgočasna. Briški griči in gorice niso s tesnimi in globokimi prepadi kruto odsekani drug od drugega, kakor na pr. v Brkinih, kjer se človek počuti tužno osamljenega in izobčenega iz vsega sveta. Ne, ampak so podobni kolo plesoči, mladini, kjer si fantje in dekleta podajejo roke, ki jih v obliki loka medsebojno vežejo. Zato so goriška Brda vesela, kakor rajajoča mladina, zato te očarajo.

Sam stojiš in gledaš okoli sebe, a vendar nisi osamljen, najbližja hiša je četrt, morda pol ure daleč od tebe, pa misliš, da bi jo lahko z roko prijel. Sto metrov niže te pozdravlja Oslavje, na zapadu Cerovo, še dalje tam Medana in druge briške vasi, na jugu Gorica, Soča, ravnina, na vzhodu Trnovski gozd in za njim še više nad tisoč m trov visoke gore. Na morju in obširnih ravninah se človeku dozdeva vse strašno daleč, ko pa gledaš v Steverjanu okoli in okoli, misliš, da si povsod, da ti ni treba nikamor, ker si že tam. Ne misliš se odstraniti od tam, ker se počutiš nenavadno udobno v središču velike družbe ljudi, vasi, gor in dolin.

Steverjanci niso niti tužno zaskrbljeni, niti lahkomiselno razposajeni. Neka zdrava, uravnovešena življenjska radost odseva z njih obrazov. Kljub ostri borbi za življenje zavidanja vredni ljudje.

Veliki stroki najlepše koruze so viseli pod lopo kmečkega doma. Kaj pa je to? — sem začudeno vprašal gospodarja — Saj tukaj nimate take koruze in menda sploh ne koruze, ta pa je prav taka kakor furlanska. — Saj tudi je furlanska — mi je smehljaje odgovoril kmet. — Pridelal sem jo na svoji njivi, spodaj v Furlanski nižini, eno uro daleč od tukaj. Bogvaruj, ako bi ne bilo te koruze in drugih pridelkov iz nižine. Gorje nam, ako bi morali kupovati vse, kar potrebujemo za prehrano.

Večina števerjanskih kmetov si je nakupila v Furlaniji po nekaj njiv za koruzo, pšenico, krompir, grah, fižol, paradižnike, in druge pridelke za dom in je tako za silo rešila krizo svojega vinogradništva in sadjarstva. Raz n obeh glavnih pridelkov, grozdja in češenj, uspevajo v Steverjanu tudi breskve, hruške, jabolka in češplje.

Olupljene in osušene češplje z južnih Brd (M dana, Dobrovo, Fojana, Smartno, Steverjan) so v velikih množinah izvažali v severno Evropo, predvsem v Hamburg in druga nemška mesta in tja gor do Svedske in Norveške. Z delom okoli teh suhih češpelj so si briške družine precej zboljšale svoj gospodarski položaj. To je bila pravzaprav neka posebna vrsta domače obrti. Češplje so lupile ženske s posebnimi nožiči. Izvežbana ženska jih je olupila do sto in več kilogramov na dan. Olupljene č šplje so žveplali na lesah, imenovanih piconi, v posebnih zabojih, nakar so jih sušili na soncu. Iz enega stota neolupljenih so dobili 20 do 22 kilogramov olupljenih češpelj.

Suhe češplje so potem, ko so jim odstranili kosti, po dve in dve stiskali v okroglo obliko. Brici so imenovali to opravilo penčanje, ki je nudilo mladini kaj ugodno priložnost za večerne sestanke. Fantje in dekleta so hodili namreč penčat po km čkih domovih. Pripovedke in pravljice so se vrstile na teh večerih, tudi petja ni manjkalo, zaigrala je včasih harmonika in mladina se je zavrtela v veselem plesu.

Bolj podjetni Brici so hodili nakupovat češplje tudi v Istro in jih nato p nčali. Ker pa niso bile cene takih češpelj na svetovnem trgu, vedno enake in so pri potovanjih po Istri predobro živeli in zapravljali, so se nekateri pri svojih špekulacijah, tako globoko u rzali, da jim je šla kmetja na koben. Bolj varne so bile v tej kupčiji špekulacije goriških in krminskih veletrgovcev, kakor znanega nekdanjega goriškega župana Bombiča (Bombiga), Angelija, Rusjana in Kulota, ki so nakupovali v Brdih že za izvoz pripravljene suhe češplje, ko so jim bile cene na svetovnem trgu že znane in so jih prodajali pozotem z mastnimi dobički. V novejših časih je začela konkurenca iz Kalifornije vedno bolj pritiskati na cene briških suhih č špelj in danes je ta starodavna obrt v Brdih pod Italijo kar popolnoma zamrla.

Obrt olupljenih suhih češpelj so zanesli v Kalifornijo brškone nekdanji izseljenci iz goriških Brd.

Kakor Standrežci so se sedaj tudi Steverjanci začeli zelo intenzivno baviti z živinorejo in seveda iz istih vzrokov kakor Standrežci, ker potrebujejo dosti gnoja za svoje njive in ker se klavna živina danes še precej dobro prodaja. Medt m ko so redili pred zadnjo vojno zelo malo živine, imajo sedaj v Steverjanu, ki šteje okoli 1200 prebivalcev, najmanj 70 glav vprežne živine: volov, konj in mezgov. Redke so hiše, ki imajo samo po en rep goveje živine v hlevu; večinoma jih imajo po 4 in 5, včasih tudi več. Računajo, da bo v Steverjanu kakih 600 glav goveje živine znane rjavkastosive švicarske pasme. Tudi prašičev ne manjka.

Lačni popotnik se ne sme preveč zanesti na tamošnje krčme. V krčmi sem namreč le s težavo prišel do dveh ocvrtih jajc. V krčmi jih niso imeli, v sosednji prodajalnici tudi ne. Steverjanske kure očitno stavkajo; bile so namreč tri mesece zaprte, da ne bi delale škode po vinogradih. Taka je namreč Steverjanska postava. Ako zaloti kmet v prepovedani dobi tujo kokoš v svojem vinogradu, jo sme ubiti. In kokoši so na protestnem shodu sklenile: nič svobode, nič jajc.

O števerjanski živinoreji, o češnjah in drugih stvareh pa v prihodnji številki.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

Občina namerava prevzeti prebiranje smeti v lastno režijo?

Zaradi odpovedi pogodbe podjetju za pobiranje smeti je ostalo 40 žensk brez skromnega zaslužka - Kdaj bo raztegnjen novi način pobiranja smeti po vsem mestu?

O novem načinu pobiranja smeti in o tem, kako se je ta način obnesel smo že pisali. Prve podatke o pobiranju smeti z novimi avti in posodami smo dobili celo od vodstva podjetja za mestno čistočo (Nettezza urbana). Mislili smo, da bomo tudi kasneje obvešče. ni o tem, kako napreduje sedaj pobiranje smeti, kdaj bo ta način uveden tudi v druge predele mesta in kakšne ukrepe je vodstvo podjetja za mestno čistočo podvzelo, da bi odstranilo napake, ki so motile pravilen potek delovanja omenjenega podjetja. Vemo sicer, da je občina zaprosila za nakazilo denarja, s katerim bi nakupila posode, ki bi služile pri pobiranju smeti v drugih predelih mesta a to je tudi vse. Vprašanje je sedaj, kdaj bo ta zadeva rešena. Tako imamo v Trstu v veljavi star in nov način pobiranja smeti in verjetno bo poteklo še precej časa preden bodo uvedli nov način v celem mestu ter s tem rešili vprašanje, ki zadeva ne samo smetarje, temveč tudi prebivalce.

Smeti, ki jih podjetje za mestno čistočo pobere dnevno po mestu, so v zadnjem času odlagali v bližini rižarne pri Sv Soboti. Razna privatna podjetja so si od občine izgovorila pravico, da so iz teh smeti pobirala še kaj vredne predmete ki so jih nato prodajala raznim interesentom. Seveda so imela od občine za to posebno dovoljenje ter so bila vezana z njo tudi z redno pogodbo. Ne vemo, kakšen dobiček je pri tem občina imela, vendar je znano, da so ji morala ta podjetja dajati določeno vsoto denarja. Eno izmed podjetij, ki se je ukvarjalo s prebiranjem smeti je bilo tudi podjetje Vinattieri, ki je imelo pri tem delu zaposlenih od 30 do 40 žensk, ki so pregledovale smeti in jih prebirale. Za to delo so bile tudi plačane. Ker so te delavke po večini družinski poglavarji, je predstavljala njihova, sicer skromna plača edini dohodek za družino s katerim se je ta preživljala.

Pred časom pa je pogodba, s katero je bilo podjetje Vinattieri vezano, zapadla in občina jo do sedaj še ni obnovila. Tako je moralo podjetje pač prenehati s prebiranjem smeti, zaradi česar so ostale že omenjene delavke brez dela in seveda brez zaslužka.

Vemo, da se občina že dolgo časa bavi z mislijo, da bi podjetje za mestno čistočo samo prevzelo tudi prebiranje smeti, ki bi sicer ne bilo zelo donosno, vendar bi denar, ki bi ga s prodajanjem uporabnih predmetov prejela, služil za kritje stalnih deficitov podjetja za mestno čistočo. Verjetno je tudi to vzrok, da občina ni obnovila pogodbe s podjetjem Vinattieri. Zamisel občine ni slaba in bi jo z nekaj dobre volje lahko že davno uresničili; zato o tem ne bomo razpravljali.

Nas zanima predvsem položaj prizadetih delavk. Zakaj ne bi občina dovolila prebiranja smeti tem delavkam, dokler se ne bi odločila, da podaljša pogodbo omenjenemu podjetju, ali pa prevzame to delo sama? Če že ne bi sama zaslužila, bi dala vsaj možnost zaslužka 40 ženam, ki vzdržujejo s svojo plačo svoje družine.

Delitev zimske pomoči

Predsednik odbora, ki upravlja sklad zimske pomoči, ing. de Petris sporoča, da je odbor na svoji zadnji seji dne 6. t. m. sklenil, da bodo uradi INFS (Zavoda za socialno zavarovanje) od 15. do 20. decembra izplačevali podporo 6.000 lir kvalificiranim delavcem prve kategorije sklada zimske pomoči.

V to kategorijo spadajo delavci - družinski glavarji, ki so bili 30. oktobra redno vpisani v seznamu brezposelnih pri uradih za delo tega področja, ki so brezposelni v času, ko se izplačujejo te podpore ter da ne dobivajo podpore za brezposelnost.

O dnevu in uri, ko se bodo prizadeti lahko javili na uradu za dvig pomoči, bodo pravočasno individualno obveščeni.

Družinski glavarji, ki so bili zaposleni do 30. oktobra, ki pa pozimi zgubili svojo zaposlitev za najmanj 30 dni zaporedoma in ki v tem času ne dobe podpore za brezposelne, bodo lahko vložili pri odboru sklada zimske pomoči prošnjo za dodelitev zimske pomoči. Kdaj in kako bodo lahko vložili to vprošnjo, bo odbor pravočasno javil po tisku.

ADRIA EXPRES
ADEX IZLETI
ENODNEVNI IZLET
29. NOVEMBRA
v Postojno
DVODNEVNI IZLET
29. IN 30. NOVEMBRA
v Vipavo
Ajdovščino
Pazin
Rovinj
Vpisovanje do 15. t. m. pri «Adria-Expres», Ul. F. Severo 5-b - tel. 29243.

BORBA KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE ZA SOCIALISTIČNO DEMOKRACIJO

IZ POROČILA TOVARIŠA TITA

Decentralizacija in demokratizacija v gospodarstvu in ljudski oblasti

Prvič v zgodovini se uresničuje prvi največji akt države, ki že vsebuje elemente njenega odmiranja in ki daje nov zalet nadaljnjemu razvoju socializma - Temelji nove državne ureditve z možnostjo nadaljnjega razvoja v teritorialne družbene skupnosti - komune

Predvsem bi se hotel zadržati pri decentralizaciji in demokratizaciji upravljanja v gospodarstvu in ljudski oblasti. Takoj bi hotel poudariti, da ni vsaka decentralizacija hkrati že demokratizacija upravljanja. Te dve obliki upravljanja moreta, pa tudi morata iti vzporedno samo v resničnem socialističnem razvoju, v neki višji fazi družbenega razvoja, t. j. takrat, ko so sredstva za proizvodnjo že popolnoma v rokah proizvajalcev, ko tovarne in podjetja upravljajo sami delavci, po svojih upravnih organih, ki so jih sami izvolili. Resnično demokratično upravljanje se torej začenja tam, kjer se neha funkcija upravljanja države v gospodarstvu po njenem aparatu. Razume se, tudi v začetni fazi revolucionarnega razvoja — torej dokler so sredstva za proizvodnjo še v rokah države, vendar socialistične — obstajajo elementi demokratičnosti, vendar imajo ti elementi samo na višji stopnji realni značaj in ne predstavljajo v pravem smislu izraz socialistične demokracije. V začetni fazi revolucionarnega razvoja torej, dokler država še ni izročila tovarn in podjetij v upravljanje delavcem, ko je država upravljala tovarne in podjetja po svojem aparatu, oziroma samo po direktorju, kot svojem za to določenem nameščencu, v tem sredstvu ni bilo mogoče govoriti o socialističnem demokratičnem upravljanju. V tej prvi fazi razvoja je morala država delovnega ljudstva sama reševati, kakor je po materialnih možnostih najbolje mogla, socialno vprašanje delovnih ljudi. Postopoma je ljudska država sama povečevala plače delavcem, sprejela ustavo, zakone in odredbe, ki so delavcem in nameščencem zajamčili pravico do pokojnine, pravico do plačanega letnega dopusta itd. Država je zavarovanje delavcev in nameščencev prevzela na svoje rame, ustanovljene so bile razne kulturne in druge ustanove za delovne ljudi, vendar pa je bil šele z izročitvijo tovarn in podjetij v roke delavcev izvršen prvi največji akt države, ki vsebuje elemente njenega odmiranja, t. j. odmiranje funkcije v gospodarstvu, obenem pa vzpostavljanje prave socialistične demokracije v proizvodnji, s tem pa tudi v sami družbi.

To je ena največjih pridobitev naše socialistične revolucije, ki je bila uresničena komaj 5 - 6 let po vojni, oziroma po razlastitvi in nacionalizaciji proizvajalnih sredstev. Kaj lahko na to rečejo bivši komunisti in njihovi kominformovski trabanti? 35 let po veliki oktobrski revoluciji nimajo zaupanja v delavce ZSSR. Ali je sploh mogoče opravičiti tak položaj pri njih s čim drugim kot z odmikom od poti v socializem? Ni mogoče! Mar je mogoče krivdo prevaliti na nezrelost tamkajšnjega delavskega razreda? Ni mogoče! Praksa pri nas dokazuje obratno. Ni potrebno zapravljati mnogo besed, da bi se dokazalo, da ravno tak akt države najbolj izraža bistvo nauka marksizma-leninizma o razvoju socialistične družbe v praksi in da prav tak akt kot celotna decentralizacija v deželi kaže, kje se gradi socializem — pri nas ali v ZSSR — in kako se dosledno uresničujejo pridobitve revolucije v naši mali deželi in kako se pridobitve velike oktobrske revolucije na protirevolucionaren način zapuščajo in izdajajo v Sovjetski zvezi. Samo popolni ignoranti ali zagrizeni sovražniki socializma lahko zanikujejo taka dejstva.

Razume se, da takega akta ne more izvršiti neka birokratska in do absurda centralizirana država in to še s hegemonijo enega naroda nad drugimi, ki mu je Stalin v svojih revizionističnih teorijah določil vlogo in termin — vladajoči narod.

Tak akt je torej pogojen tudi s popolno decentralizacijo tako v gospodarstvu kot v organih ljudske oblasti, kajti birokracija, ki se zavestno ali nezavestno razvija in utrjuje v centralnih organih, neusmiljeno ovira in onemogoča materialno iniciativo delovnih ljudi, ker hoče vse obdržati v svojih rokah. Da bi vse pasivno družbenega življenja držala v svojih rokah, stremi centralistična oblast k ogromnemu razširjanju birokratskega aparata pri vrhu. Izmišljajo si razne funkcije in ustanove, v katerih se kopičijo nepotrebni in neproduktivni ljudje, in na ta način pridemo do papirnatega birokratičnega upravljanja, ki kakor mora le-ta na vsem družbenem življenju postaja vse bolj samo cilj.

Mi smo to nevarnost zelo hitro, v komaj nekaj letih, spoznali in sprejeli ukrepe za preprečevanje ponavljanja sovjetske prakse pri nas. Storili smo to, kar je v revolucionarnem razvoju socializma nujno za pravilen in uspešen razvoj, se pravi, z izvajanjem decentralizacije smo dali nov zalet nadaljnjemu razvoju socializma.

Bilo bi zgrešeno misliti, kot mislijo nekateri ljudje pri nas in izven naše države, da je akt države o izročitvi tovarn in podjetij v upravo delavcem neko naše epohalno odkritje v nadaljnjem razvoju nauka marksizma-leninizma, neki naš nov eksperiment na poti izgradnje socializma itd. Ne, vsebina tega akta je vsebovana v tem nauku, o čemer smo že govorili, toda ta akt ima epohalen pomen z ene strani zato, ker mu marksistični nauk pripisuje enega najbistvenejših, če že ne najbistvenejši pomen v spremembi odnosov proizvodnje in razdelitve v družbi. Z druge strani pa zato, ker se uresničuje prvič v zgodovini in to še v zelo kratkem razdobju procesa revolucionarnega razvoja v majhni in zaostali državi, kot je naša.

Kakšni materialni elementi zdaj, ko delovni kolektivi upravljajo proizvodnjo, določajo pogoje za demokratizacijo socialistične proizvodnje? V čem je njena materialna vsebina?

Prvič, delavci iz korena menjajo svoj odnos do sredstev za proizvodnjo, kajti iz najemnih delavcev postanejo svobodni proizvajalci in samostojni upravniki proizvodnje. Drugič, višina nagrade posameznega delavca ali uslužbenca je zdaj odvisna od višine dohodka, ki ga je ustvaril kolektiv nekega podjetja. To pa je spet odvisno od stopnje produktivnosti, od kvalitete proizvoda, od povpraševanja po tem proizvodu in od podobnih elementov, kot so prihranki pri materialu, racionalno izkoriščanje proizvajalnih sredstev, njihovo čuvanje, spretnost organizacije proizvodnje itd.

Zaradi čim pravilnejšega nagrajevanja posameznega proizvajalca sprejema vsaka tovarna in vsako podjetje, oziroma delovni kolektiv, svoj tarifni pravilnik, s katerim se uravnava pravilno nagrajevanje posameznika, oziroma njegova udeležba pri razdelitvi skupnega zaslužka delovnega kolektiva.

Demokratičnost je tu v tem, da ves delovni kolektiv sodeluje pri sprejemanju tarifnega pravilnika, pri čemer imajo sindikati zelo važno vlogo.

V zvezi s tem je bil sprejet zakon o novem plačnem sistemu v gospodarstvu, prav tako pa tudi v državni upravi. Po tem zakonu ohrani država samo nadzorstvo nad izvajanjem predpisov in nadzorstvo, da se zagotovi zaščita posamezniku, če je prekršena njegova pravica, ki je predpisana in določena, kakor tudi nadzorstvo dajanja pomoči delovnemu kolektivu pri zagotovitvi minimuma za vzdrževanje njegovih članov v primeru kakih težav v ustvarjanju dohodka.

Decentralizacija gospodarstva se je začela že pred sprejetjem zakona o izročitvi tovarn in podjetij delovnim kolektivom v upravljanje, t. j. v prvi polovici leta 1950. Vse funkcije neposrednega vodstva Zvezne vlade v gospodarskih panogah so bile postopoma prenesene na republike, nekatere pa iz republiške pristojnosti na okrajne in krajevne ljudske odbore. Ukinili smo večje število ministrstev, ki so postala odvišna, in namesto njih so bili v Zvezni vladi ustvarjeni sveti za sorodne gospodarske panoge; člani teh svetov so tudi člani republiških vlad. Za zvezne kompetence so bili ustanovljeni komiteji, uprave in direkcije, kot neposredni organi za zvezne posle.

Toda kakor se je decentralizacija dalje razvijala, čim so začeli delovati delavski sveti v upravi podjetij in novi gospodarski sistem, se je pokazalo, da je tudi ta reorganizacija nezadostna, tako da je že 1. 1951 prišlo do ukinitve zveznih komitejev in uprav v okviru svetov, njihove kompetence pa so bile prenesene na republike. Vse to je pripeljalo do znatnega zmanjšanja zveznega aparata pa tudi republiških aparatov, poleg drugega tudi zaradi tega, ker je bila ukinjena distribucija zagotovljene preskrbe in ker se je postopoma ukinjal odkup. Zlasti je znatno vplivalo na zmanjšanje zveznega aparata in republiških aparatov to, da so delovni kolektivi prevzeli upravo v podjetjih.

Vzporedno z decentralizacijo v gospodarstvu je moralo nujno priti do decentralizacije in reorganizacije organov ljudske oblasti, ker so zdaj, zaradi novega sistema v gospodarstvu, začeli dobivati okraji vse večji pomen kot politični, gospodarski in kulturni centri, občina, mestna občina in mesto pa sestavljajo zdaj temelje državne ureditve z možnostjo nadaljnjega razvoja v teritorialne družbene skupnosti — komune.

V zvezi z gornjim vprašanjem, t. j. z vprašanjem decentralizacije in reorganizacije ljudske oblasti, oziroma v zvezi z nadaljnjim razširjanjem in poglabljanjem socialistične demokracije je bil v začetku tega leta sprejet tudi nov zakon o ljudskih odborih, zdaj pa je že izdelan tudi načrt ustavnega zakona o organizaciji najvišjih organov ljudske oblasti, ki bo verjetno že to leto predložen ljudski skupščini v razpravljanje. Ta ustavni zakon, ki predstavlja na tej stopnji zaključek reorganizacije sistema upravljanja v gospodarstvu in organov ljudske oblasti, predvideva med drugim tudi novo veliko pridobitev za naše delovne ljudi, to je, svet proizvajalcev v Ljudski skupščini.

Ni se mi zdelo potrebno, pa tega tudi ne bi mogel, ker je to preobširna snov, da bi o gornjem govoril podrobneje, kajti o vsem tem imamo že obdelan material. Hotel sem samo na kratko orisati našo razvojno pot v socializem, pot, ki je vezana na naše materialne, fizične in umske sposobnosti in ki je zlasti težka za bolj zaostalo deželo, kot je bila naša. Ob istem času pa smo v naši praksi pokazali, da ne tavamo na tej poti, da nam ta naša pot ni neznana, saj jo razsvetljuje nauk marksizma-leninizma. To ne pomeni, da se včasih ne dogajajo tudi napake, vendar so to malenkosti v primerjavi s tem, kar mi delamo in dosegamo. Poleg tega se naravno trudimo, da bi razne slabosti čimprej popravili, če to ni izven naš ga dosega.

Naš razvoj, demokratizacija našega družbenega življenja, t. j. popolno uresničenje resnično socialistične demokracije, se odvija z ene strani v neprestani borbi proti sovjetskim metodam, proti sovjetski praksi, proti sovjetski stvarnosti, ki je izgubila socialistično obeležje in na ta način postala največja nevarnost za nadaljnji revolucionarni in socialistični razvoj v svetu, z druge strani pa v spopadu z mnenji, ki so socializmu tuja in ki prihajajo z zahoda.

Ves svet z največjim zanimanjem opazuje naše napore za zgraditev socializma. Ljudje prihajajo, da bi videli — bodisi z dobrimi bodisi z nedobrimi nameni — kaj in kako mi delamo, vendar je malo tistih, celo dobronamernih, ki bi mogli popolnoma dojeti, kaj se pri nas dogaja. Kritizirajo nas tako eni kot drugi, ker nimamo zahodne demokracije, ker nimamo večstrankarskega sistema, da zaviramo privatno iniciativo, da ne dajemo možnosti privatnemu sektorju, da sodeluje v proizvodnji itd. itd. Mi iz dneva v dan pojasnjujemo, da je preobražanje našega družbenega življenja revolucionarno, da revolucija ne trpi polovičarstva, da je to, kar oni predlagajo, obračanje kolesa družbenega razvoja nazaj in ne naprej, z eno besedo, da mi hočemo zgraditi socializem, ne pa neki bastard družbene socialistične ureditve. Mi govorimo, da je naša socialistična demokracija v vsakem pogledu boljša od zahodne, da nima samo deklarativni značaj kot zahodna ter obsega najširše množice delovnih ljudi in jim nudi vse možnosti razvoja in dviganja njihovega življenjskega standarda, kajti samo socialistična družba more in mora zato zagotoviti materialno bazo. Torej je to stvarna demokracija, tako za skupnost kot za posameznika v njej, tako materialna kot tudi kulturna in politična. Iz gornjega je razvidno, da izhaja ves konflikt med našo socialistično in zahodno demokracijo prav iz osnovnih sprememb odnosov v družbi — iz podružbljenja proizvajalnih sredstev in likvidacije izkoriščanja človeka po človeku.

Tovariš Tito govori

KLJUB SOVJETSKI BLOKADI IN SUŠAM postavljeni temelji za socialistični razvoj

Kominformovska blokada je povzročila jugoslovanskemu gospodarstvu neposredno škodo za 429 milijonov dolarjev, povečani stroški za narodno obrambo so zahtevali 1407.5 milijonov dolarjev, škoda zaradi suš pa znaša 880 milijonov dolarjev - Vse to je jugoslovansko gospodarstvo vzdržalo z lastnimi silami in kljub temu ustvarilo temelje za nadaljnjo industrializacijo, napredek in socialistični razvoj Jugoslavije

Maršal Tito je na kongresu govoril tudi o gospodarskem razvoju Jugoslavije in o petletnem načrtu. Gospodarska blokada je ovirala izvajanje načrta, ni pa bila edini vzrok za podaljšanje in zožitev petletnega plana. Za to so štirje osnovni vzroki: 1. ekonomska blokada Sovjetske zveze in njenih satelitov; 2. povečanje materialnih izdatkov za narodno obrambo, ki jih je zahteval sovražni agresivni pritisk na Jugoslavijo s strani Sovjetske zveze in njenih satelitov, in prav tako tudi splošna zaostritev mednarodne situacije; 3. elementarne nesreče, ki so v tem času zadele jug. kmetijstvo in zmanjšale nacionalni dohodek; 4. trud jug. državnega in političnega vodstva, da kljub vsem zgoraj navedenim, za jug. gospodarstvo velikim škodam zadrži, na nekaterih področjih pa celo poveča, življenjski in družbeni standard delovnih ljudi.

Do konca leta 1948 je obseg izmenjave s Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti znašal nad polovico celokupne jugoslovanske izmenjave, to je 51%. Po resoluciji Informbiroja se je ta izmenjava zmanjšala od 6708 milijonov dinarjev na 2122 milijonov dinarjev ali na 31%. S to drastično prekinitvijo izmenjave, pozneje pa s popolno prekinitvijo odnosno ekonomsko blokado, pa je bil Jugoslaviji zadan težak, toda ne smrtonosen udarec. Težko je izraziti v točnih številkah vso ekonomsko škodo povzročeno z blokado, ker se ni kazala samo neposredno, temveč je tudi posredno imela hude posledice. Se najlaže je izraziti škodo na področju investicij. S Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti so Jugoslovani sklenili investicijskih pogodb v vrednosti 18.750 milijonov dinarjev. Izvršeno pa je bilo vsega za 1184 milijonov dinarjev pogodb odnosno 6.3%. Toda v tem izpolnjenem odstotku 6.3 je bil v glavnem manj važen material, ne pa kake kompletne naprave in drugi vreden ter važen material. Glede na dobavne roke, ki so bili dogovorjeni v investicijskih pogodbah s temi državami, in glede na sedanje stanje jug. ključnih objektov lahko rečemo, da so zaradi blokade in neizpolnjenih investicijskih pogodb bile povzročene jug. proizvodnji sledeče izgube: v elektrogospodarstvu 2 milijardi 454 milijonov kilovatnih ur; v barvni metalurgiji 55.700 ton bakra, 39.000 ton valjanega bakra in medenine, 40 tisoč ton vlečenega bakra, 60 tisoč ton aluminija, 30.000 ton valjanega aluminija, 24.000 ton elektrolitičnega cinka, 70 ton kadmija, 55.000 ton svinca, 6000 ton svinčenega koncentrata, 11.250 ton cinkovega koncentrata, 4450 kg zlata, 3750 kg srebra; v črni metalurgiji: 90 tisoč brezšivnih cevi in 500.000 ton valjanega materiala; v rudarstvu: 6,050.000 ton premoga, 180.000 ton nafte, nadalje 55.000 ton rotopapirja, 4,750.000 kv. m ploskega stekla, 825.000 ton cementa, 300.000 ton azotnega gnojila, 120.000 ton žveplene kisline, 6500 ton elektroporcelana. Če ne računamo raznih posrednih posledic škode, ki jih je povzročila ekonomska blokada, če vzamemo samo najnižjo varianto škode, potem predstavlja v zvezi z gornjimi številkami ta škoda vrednost **429 milijonov dolarjev.**

Povečani izdatki za obrambo

Leta 1946 je bilo porabljeno za narodno obrambo 305 milijonov dolarjev (če preračunamo dinarje v dolarje po tedanjem tečaju), leta 1947 pa 316 milijonov dolarjev. V letih pred agresivnim pritiskom na jugoslovansko državo so potrošili torej za narodno obrambo letno povprečno okrog 310 milijonov dolarjev. Leta 1948, ko se je začel agresivni pritisk od strani Sovjetske zveze, se izdatki za narodno obrambo že povečajo na 438 milijonov dolarjev, leta 1949 zrastejo na 528 milijonov dolarjev, a v letih 1950, 1951 in 1952 znašajo povprečno po 665 milijonov dolarjev letno. Kaj kažejo te številke? Te številke kažejo, da znašajo izredni stroški za narodno obrambo, ki jih je povzročilo agresivno nastopanje Sovjetske zveze in njenih satelitov v zadnjih petih letih **1 milijardo in 407,5 milijonov dolarjev.**

Nato je tov. Tito govoril o pomoči, ki je bila Jugoslaviji dana proti temu agresivnemu pritisku od zahodnih držav. Skupno so dobili za krepitev obrambne sposobnosti 241.2 milijona dolarjev. V primeri s tem so morali iz lastnih sredstev povečati materialne izdatke za narodno obrambo za 1 milijardo 166.2 milijona dolarjev. Zato Jugoslovani lahko trdijo, da je to povečanje vzdržalo jug. gospodarstvo z lastnimi silami.

Elementarne nesreče

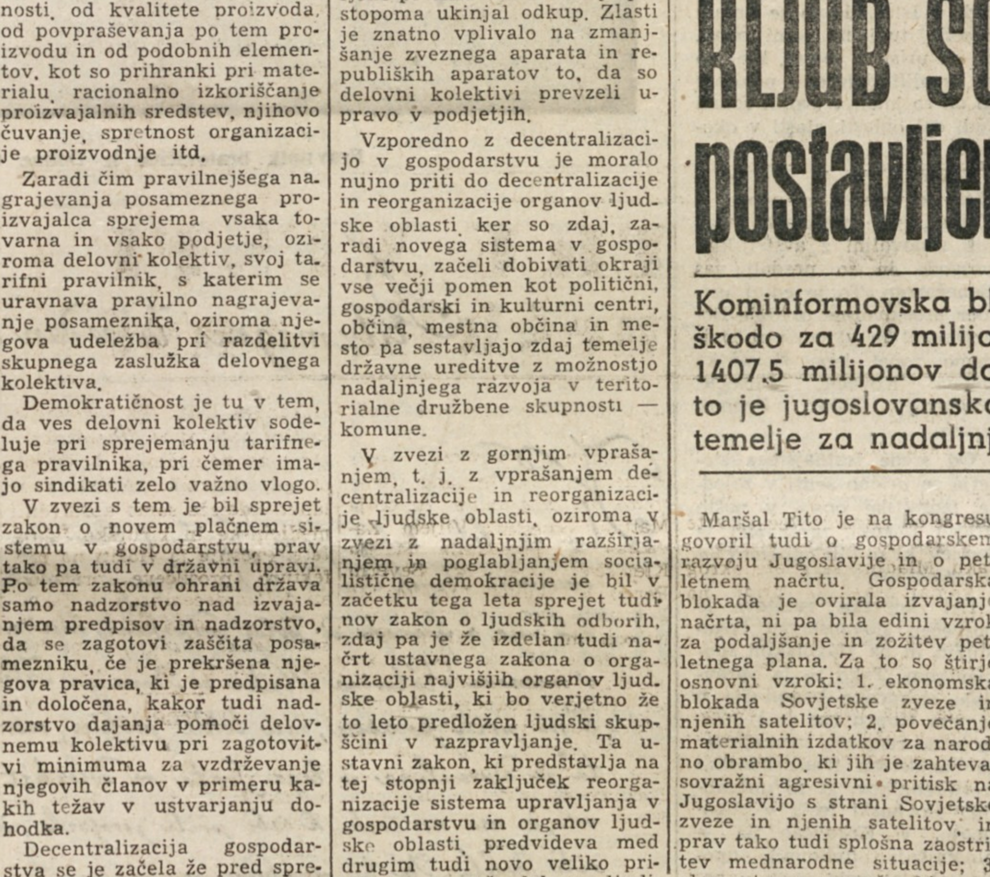
Nato je tov. Tito govoril o elementarnih nesrečah, ki so zadele jug. kmetijstvo v tem obdobju. V povprečni letini znaša vrednost kmetijske proizvodnje okrog 452 milijard dinarjev (računano po sedanjih cenah). Leta 1950 je ta vrednost znašala 333 milijard dinarjev, leta 1951, ko je bila za kakih 5 do 6% iznad povprečja, se poveča na 477 milijard dinarjev, leta 1952 pa jo je suša zopet znižala na 308 milijard dinarjev. Če računamo povprečno, so elementarne nesreče leta 1950 napravile okrog 119 milijard dinarjev škode, leta 1952 pa 144 milijard. Skupna škoda znaša potemtakem 263 milijard dinarjev ali (če jo zaradi lažje primerjave preračunamo v dolarje) **okrog 880 milijonov dolarjev.**

Življenjski standard

Jugoslovansko politično in državno vodstvo se je kljub ekonomskemu pritisku in elementarnim nesrečam vso to dobo trudilo, da bi obdržalo življenjski standard delovnih množic in ga postopoma celo povečalo. Če označimo življenjski standard delavske družine s 4 člani leta 1939 s 100, potem znaša povprečje 1951, leta 133, povprečje januar-avgust 1952, leta pa 154. Če vzamemo za družino uslužbenca s 4 člani 100 kot indeks realne plače januarja 1951, potem znaša povprečje za leto 1951 102 in povprečje prvega četrtletja 1952 okrog 112. (Pri tem je treba vendar pripomniti, da so povprečni realni dohodki uslužbenca za okrog 20% nižji kakor v stari Jugoslaviji, medtem ko so povprečni realni dohodki delavca za 45 do 55% višji).

Kljub vsem tem težavam je jugoslovansko gospodarstvo doseglo pomembne uspehe, saj so letos dosegli 101 odstotek v petletnem planu predvidene zmogljivosti industrije in če upoštevamo še vojno industrijo 108%. Po končani ključni graditvi pa bo ta odstotek dosegel 122, oziroma vštevši vojno industrijo 133.

Jugoslovanski ključni objekti bodo kmalu vsi končani kljub sovjetski blokadi in sušam ter s tem ustvarjeni pogoji za nadaljnjo industrializacijo ter socialistični razvoj dežele. Izgradnja industrije pa ne bo več tako pospešena kot v prvih petih-šestih letih kapitalne izgradnje, znatno pa se bodo povečale investicije za kmetijstvo, promet in povečanje življenjskega standarda. Razvoj kapitalne izgradnje se bazira na izkoriščanju domačih surovin, na povečanju energetskih virov in na odstranjevanju zaostalosti nekaterih ljudskih republik, zaostalosti nekaterih gospodarskih panog, kar vse bo povečalo aktivnost trgovske bilance.

Tovariši Božidar Maslarič, Milovan Djilas in Svetozar Vukmanović-Tempo za mizo predsedstva na VI. kongresu KPJ v Zagrebu

JUGOSLAVIJA IN ITALIJA

(Iz govora tov. Regenta v diskusiji na VI. kongresu KPJ)

Vedeti je treba, tovariši, da sovražnikov miru nimamo samo v ZSSR, temveč tudi v Italiji. Zdi se mi, da prav zaradi tega, ker se sami s svojimi silami uspešno dvigujemo iz zaostalosti, ker gradimo pri nas socializem in ker se vse bolj uvrščamo med bolj razvite dežele, imamo poleg Sovjetske zveze med našimi sovražniki tudi Italijo.

Italijanska vlada in politične stranke ne kažejo nobenega smisla niti želje, da bi se odnosi med našima državama uspešno uredili. Italijanski nacionalisti, iredentisti in voditelji vseh političnih strank morajo vedeti, da nimajo več na naši zemlji kaj iskati in da je njihova dolžnost spoštovati neodvisnost naših narodov prav tako, kot spoštujejo na primer neodvisnost ameriškega ali angleškega ljudstva. Toda takega mišljenja v Italiji, razumljivo, ni.

In ne samo to. Odkar Italija obstaja kot enotna država, še nikoli ni bila napadena, temveč je od teh časov pa vse do danes bila neštetokrat napadalec i v Afriki i v Evropi. (Aplavz). In ne samo to, da je bila napadalec v Afriki in Evropi, temveč je tudi neštetokrat obrnila hrbet svojim lastnim prijateljem, svojim zaveznikom. Danes pa v italijanskih časopisih govorijo, da je Jugoslavija sovražnik Italije. Tega, razumljivo, ne morejo dokazati, ker to ni res. Toda zanimivo je, da v italijanskem ljudstvu in med italijanskimi političnimi strankami ni nikogar, ki bi proti temu protestiral.

Toda vsa italijanska politična zgodovina priča, je nadaljeval, da Italiji ne gre vera. Italija poskuša na vse načine izsiliti koncesije na račun Jugoslavije in se v ta namen poskuša posluževati tudi Atlantskega pakta. Toda temu paktu bo morda Italija prav tako zvesta, kot je bila zvesta trozvezi leta 1915 in ga bo morda zatajila takoj, ko bi kakšen drugi partner, ki tudi želi napasti Jugoslavijo, ponudil Italiji morda nekaj več kot ji danes nudi Atlantski pakt. Danes lahko rečemo, da je v Italiji politika italijanskih fašistov in šovinistov potencialni zaveznik politike Sovjetske zveze in njenih satelitov proti Jugoslaviji. Ti dve politiki tečeta po istem tiru. Ne bi se čudil, če bi izvedel, da plačuje fašiste Kominform, kajti ni slučaj, da pošiljajo iz satelitskih držav največ materiala proti Jugoslaviji ravno v Italijo in celo preko Italije. Mi moramo biti kakor doslej proti tej politiki odločni in vztrajati na tem, na čemer smo vztrajali do sedaj. Ne zahtevamo od Italije ničesar. Zahtevamo samo, naj postanejo v Italiji enkrat pametni, naj poskusijo tudi oni napeti vse svoje sile za to, da bo prišlo med njimi in nami do miru, naj ne hujskajo neprenehoma svojega prebivalstva, bodisi v imenu Trsta, bodisi v imenu svojega «svetega egoizma», v imenu svojega imperializma, marveč naj res delajo za mir med nami, kot je to njihova dolžnost. Kajti napravili so toliko zla proti Jugoslaviji, toliko surovega, toliko grdega, toliko hudega proti narodom Jugoslavije, da je moje osebno mnenje, da bi ne bila za italijanske politike nobena sramota in tudi nobeno ponižanje, če bi čutili v sebi zadosti smelosti, da bi poklekniti pred narode Jugoslavije in prosili odpuščanja za vse tisto zlo, ki so nam ga do danes naredili. (Viharno pritrjevanje). Nobeno ponižanje ne bi bilo to za voditelje političnih strank tistega naroda, v čigar imenu so fašisti, nacionalisti in iredentisti napravili vse, kar je bilo mogoče slabega napraviti. Zato bi želel, da bi ostala še nadalje naša zunanja politika tako načelna, trdna in odločna, kakršna je bila do danes, politika, ki bo z vsemi silami branila enotnost naših narodov, s tem pa tudi hkrati enotnost in samostojnost narodov vsega sveta.

Naš tedenski pregled

Za prihodnja štiri leta bo torej general Dwight Eisenhower predsednik ZDA. Mnoge je njegova zmaga — po glasovih precejšnja — presenetila, ker so menili, da v družbi z znanimi reakcionarji kot Taft ali celo Mac Carthy tudi v Ameriki ni mogoče priti daleč in da mu njegova volilna kampanja — mnogokrat zelo demagoška — za evropske pojme ni mogla narediti mnogo reklame.

Mi smo že zadnjič napisali, da bo morebitna Eisenhowerjeva zmaga logična posledica njegove osebne popularnosti in ogromne propagandne premoči, ki jo ima republikanska stranka z nadzorstvom nad vsaj devetimi desetinami ameriškega tiska in z mnogo večjimi denarnimi sredstvi. Dodali smo še, da bo morebitna Stevensonova zmaga zmaga Amerikanca, ki se je naučil politično misliti.

O tem zadnjem so mnenja zdaj deljena. Nekateri trdijo, da se je Stevenson uračunal, ko se ni hotel spustiti v običajno demagoško močvirje ameriške (in, bodimo pravični, ne samo ameriške) volilne propagande, temveč se je zanašal na zmožnost političnega mišljenja, ali bolje, na voljo do takega mišljenja pri povprečnem ameriškem volivcu. Drugi spet trdijo, da je bila prav to Stevensonova največja odlika, ki mu omogoča celo, da čez štiri leta poskuša nekaj, kar je v ZDA doslej veljalo za popolnoma nemogoče: da se ponovno predstavi kot predsedniški kandidat, čeprav je bil pri prejšnjih volitvah poražen. Glavni krivec za poraz — poleg razlogov, ki so izven območja demokratične stranke, kot n. pr. Eisenhowerjeva popularnost — je po tem mnenju Truman, ki je aktivno podprl Stevensona in pri tem vodil kampanjo «po starem», se pravi, na podoben način kot Eisenhower, pri čemer popularnemu generalu ni mogel konkurirati. Skratka, Trumanu očitajo, da je vodil kampanjo tako, kot da pred seboj nima mislečega državljana, temveč «množico».

Tu se naše rezoniranje na videz zaplete, saj je končno Eisenhower zmagal z istim orožjem. Toda prvič je bila v demokratičnem taboru Trumanova metoda v ostrem nasprotju s Stevensonovo, ki ji je s tem jemala ugled in vzbujala dvome v njeno iskrenost, drugič pa je imel Eisenhower ogromno premoč prav v svoji popularnosti in v dejstvu, da je kot človek in kot predstavnik stranke «nov», medtem ko je Truman «obrabljen» po dvajsetih letih demokratične uprave; poleg tega je imel Eisenhower pri izbiri demagoških sredstev mnogo večjo svobodo kot Truman, uradni predsednik ZDA. Eisenhower, novinec v politiki, je nadalje lahko obljubljal kup stvari, ki jih ni mogel Truman, katerega politika je znana iz prakse.

* * *

Naj bo kakor koli, dejstvo je, da se je več kot 32 milijonov volivcev odločilo za republikanskega kandidata. Ta ugotovitev nas ne sme zapeljati h krivim sklepom. Eisenhowerjeva zmaga je po skoraj soglasnih ugotovitvah nepristranskih evropskih opazovalcev docela osebna, posledica njegove popularnosti in nekaterih njegovih uspešnih prijemov med volilno kampanjo (na primer obljuba, da bo šel na Korejo, ki je kljub svoji očitni demagoški vsebini gotovo močno delovala v deželi, katere vojaki nosijo glavno breme v vojni na Koreji).

Republikanska stranka je za Eisenhowerjem daleč zaostala, kar dokazujejo rezultati volitev v senat in poslansko zbornico. Republikanci so tu sicer zmagali, toda z neznatno večino (v senatu je položaj tak, da bo moral odločati glas predsednika, ki je po ameriški ustavi podpredsednik ZDA, torej zdaj Nixon), in še tu smemo sklepati, da je predsedniški kandidat Eisenhower napotil marsikakšnega volivca, da je glasoval tudi za republikanskega kandidata, za senatorja ali poslanca. Z drugim kandidatom republikanci skoraj gotovo ne bi prodrli.

V Evropi, kjer na splošno Eisenhowerjeve izvolitve niso sprejeli z navdušenjem, ker se boje, da bo zdaj v zunanji politiki prevladala republikanska azijska koncepcija in da se tudi ameriškemu gospodarstvu, ki je pravzaprav osnova stabilnosti zahodnega sveta, ne obetajo najboljši časi, so z zadoščenjem sprejeli vsaj dejstvo, da je bil «Ike» izvoljen za predsednika mnogo bolj po svoji osebni zaslugi kot po zaslugi svoje stranke. Upajo namreč, da je Eisenhower s tem v mnogočem utrdil svoj položaj v odnosih z republikansko stranko, kar mu bo omogočalo večjo samostojnost v politiki, ki jo bo izvajal. Do kakšne stopnje samostojnosti se bo Eisenhower dejansko dokopal, seveda, če bo to poskušal, pa bo pokazala samo praksa.

Ugotoviti pa je treba, da je bila pri volitvah republikanska «stara garda» skoraj neokrnjena. Mac Carthy je bil izvoljen z veliko večino in tudi drugi predstavniki republikanske desnice so se dobro odrezali. Izostala sta le senatorja Kem in Caim in pa senator Cabot Lodge, ki je znan po obilni podpori italijanskemu iredentizmu.

* * *

Vendar ne smemo misliti, da se pri teh volitvah ni pokazala nadaljnja diferenciacija ameriških volivcev, ki bo edina lahko pripomogla, da se bo v ZDA izkristaliziralo neko res napredno gibanje. Toda zaenkrat je ta diferenciacija mnogo bolj občutna v smeri na desno; pri tem mislimo predvsem na republikanski vdor v južne države, ki so bile doslej po tradiciji demokratične, čeprav so se njihovi predstavniki v reakcionarnosti kosali z republikansko «staro gardo».

Toda diferenciacija v naprednem smislu, čeprav manj vidna, se vendar nadaljuje. Njen znak je bilo že dejstvo, da je moral Eisenhower na republikanskem kongresu nastopiti kot kandidat levice, če je hotel biti izvoljen. To mu je tudi omogočilo, da je uspešneje tekmoval z demokrati, zlasti še, ker je Stevenson nastopil kot kompromisni kandidat med konservativnim jugom in naprednejšim severom, ne sicer toliko po svoji osebnosti in po svojih političnih koncepcijah, kot po načinu svoje izvolitve za demokratičnega kandidata; poleg tega so mu kot podpredsedniškega kandidata dodelili rasista Sparkmana, ki nima v tem pogledu prav nič zavidati svojemu republikanskemu tekmecu Nixonu, posebno še, ker je Nixon doma s pacifiške obale, kjer rasni problem ni tako akuten kot v južnih državah. Par Stevenson-Sparkman torej ni mogel predstavljati nobene jasne napredne alternative republikanskemu paru Eisenhower-Nixon.

Ostane pa dejstvo, da je komaj dobra četrtina ameriških delavcev organiziranih v sindikatih in da v visoko industrializirani državi, kjer so industrijski delavci in uslužbenci velika večina prebivalstva, nedvoumna in energična podpora sindikalnih organizacij demokratičnemu kandidatu ni pripomogla k zmagi. Je pa to potencialna sila, ki se bo prej ali slej morala okrepiti tudi na konkretnem političnem področju. Zelo verjetno je, da se bo v štirih letih republikanske uprave, ko se bodo gotovo nehali bolj ali manj dobri odnosi z vlado kot pod demokrati, vloga in moč sindikatov okrepila. S tem pa bo tudi napredno politično gibanje, ki danes povsod sloni na delavskem razredu, tudi v ZDA dobilo večje pogoje za okrepitev.

* * *

Eisenhowerjeva politika? — Težko je biti prerok, zlasti še, ker pičla večina v obeh zbornicah kongresa in ameriška navada, da poslanci in senatorji niso vezani na strogo strankarsko disciplino, republikancem ne bo dajala kdovekaj prostih rok.

Ugibanj pa je mnogo, in tudi upanja. Kajti v republikanski zmagi so mnogi že med volilno kampanjo videli povečanje vojne nevarnosti, in to kar v dveh variantah. Po prvi bi možna ameriška pustolovščina na Daljnem vzhodu po macarthurjevskih receptih spet nagnila tehtnico sil v Evropi znatno na sovjetsko stran. Drugi pa se bojijo, da bo naraščajoča obrambna moč zahoda okrepila v zahodnem svetu razne reakcionarne napadalne tendence in preroke preventivne vojne. Prav v republikanskem taboru ljudi, ki se zavzemajo za eno in drugo, ni malo.

Toda spet je stvarni položaj tisti, ki ovira izvedbo raznih vročeglavih načrtov. In tu je po precej splošnem mnenju dobro vsaj to, da bo na čelu ZDA vojak, ki ima mnogo jasnejše pojme o stvarni možnosti raznih oboroženih pustolovščin kot pa razni senatorski ignoranti ne le v vojaških zadevah, temveč celo v politiki.

Iz istih razlogov stvarne nujnosti je tudi malo takih, ki bi verjeli, da bi nova republikanska vlada lahko začela izvajati na gospodarskem področju tisto klasično politiko «laissez faire», za katero se ogreva republikanska stranka. Uradna republikanska koncepcija neovirane zasebne iniciative in «svobodne konkurence» (ki na sedanji stopnji razvoja pripelje in je v ZDA pred Rooseveltom že pripeljala do ustvarjanja monopolov in dejanske smrti proste konkurence) na znotraj in čudne mešanice svobodne iniciative (v izvozu) in gospodarskega izolacionizma (v uvozu) je stvar, ki jo je v današnjem položaju v ameriškem in svetovnem gospodarstvu kaj težko izvesti.

Drži pa, da kaže vojak Eisenhower v politiki in gospodarstvu kaj zmedene pojme; torej bo mnogo odvisno od ljudi, s katerimi se bo obdal. O tem je pa seveda še prezgodaj govoriti.

* * *

Omenili smo že, da v Evropi Eisenhowerjeve zmage niso sprejeli z navdušenjem. To velja na primer tudi za Švico, ki ni odvisna od ameriške dobre volje in kjer si tisk zaradi posebnega položaja lahko dovoli precejšnjo konservativnost. V Angliji smemo govoriti o razočaranju tudi med konservativci (ki so sploh med konservativnimi silami tega sveta precejšnja izjema, ker jih je trda življenjska izkušnja naučila realizma).

Sicer pa opazujemo navdušenje za Eisenhowerja pri vsej evropski desnici, kjer slučajno niso zmagali realistični razlogi. Tudi v italijanskem desnem in celo vladnem tisku je bilo opaziti odkrito zmagoslavje, ki pa vzbuja samo pomilovalen nasmeh. Kajti če se bodo uresničile republikanske grožnje o zmanjšani podpori tujini, prav gotovo Italije ne bo rešilo petolizništvo Pacciardija, ki je komaj uro potem, ko je bilo jasno, kdo je na volitvah zmagal, obiskal Eisenhowerja in mu čestital — v imenu italijanske vlade (sicer smo prepričani, da je Pacciardijev avto stal pred vrati in da je bojeviti minister, ki v ZDA spletkari proti obrambni pomoči Jugoslaviji, pri radijskem aparatu samo čakal, kakšna navodila naj da šoferju — k Eisenhowerju ali k Stevensonu).

Čisto drugačne razloge ima Adenauer, da se navdušuje

(Nadaljevanje na 8. strani)

RADE PREGARC

Tinče

NAŠE NEDELJSKO BRANJE

(Nadalj. iz nedelj. številke)

Kadar se je ustavil pred kakim zanikrnim hrastom ali telegrafskim drogom, je vzklikal skoraj z enakim glasom, kakor tista dvojica: Che bella è Italia! Prišlo je vanj, mu zlezlo v možgane, kakor so rekli doma, kaj mu hočeš? Tudi kadar je v lopi legal v listje spat, so ga slišali, kako je vzklikal: Che bella è Italia! Najbrž mu je ugajal sam vzklik, sam glas ali modulacija, kdo naj bi vedel? Mogoče se je za tem, bog ve kje v podzavestnih globinah njegove duše skrivalo še kaj drugega? Kdo bi mogel razjasniti, kaj ga je spodbujalo, sililo in dražilo, da je ta stavek kar naprej ponavljal?

No, dokler je to počel med domačini, ni bilo še nič, nasmehnili so se mu, zamahnili z roko in ga pustili v miru. Vedelo se je: Tinče je nor. Nekoč pa je spodaj pri gostilni «Panorama» stal ob dveh karabinjerjih, ki sta v svojih karabinjerskih plaščih in belih rokavicah leno slonela ob zidu, gledala proti Trstu in se dolgočasila, in iznenada zaklical: Che bella è Italia! Tadva sta se naglo obrnila z občutkom, kakor da ju je nekdo zalotil pri hudodelstvu, Tinče pa se je zakrohotal, jima mežikal in si mél roke. Karabinjerja, ki Tinčeta nista poznala, sta to smatrala za roganje in eden od njiju mu je pripeljal krepko zaušnico, da mu je začela teči kri iz nosa, medtem ko ga je drugi brcal, da je Tinče izgubil ravnotežje in padel v kanal. Nadaljnjih udarcev ga je rešil neki mimoidoči domačin, ki je karabinjerjema razložil, da je Tinče slaboumen. Od tedaj Tinče ni nikdar več rabil teh besed, se ogibal vseh ljudi v uniformi in se skrival pred njimi kakor pred zlom.

Tako je Tinče rastel pri Gržetovih in doživel vse spremembe v hiši, ki jih je prinesel čas. Umrla je nona Marijana, kmalu za njo tudi njena snaha Urška. Od njenih šestih otrok so ostali pri življenju samo trije, sin Miljo in dve hčeri, Nastazija in Pavla, medtem ko je drugé v cvetu mladosti pobrala jetika. Strina Ana se je poročila k sosedu, gluhi Franc pa se nekega dne ni več vrnil domov. V Trstu ga je povozil kamion in je izdihnil, preden so ga prinesli v bolnico. Hiša je bila pusta in ves dan zaklenjena, ker so mladi odhajali v mesto na delo. Miljo kot ključavničarski pomočnik, Nastazija in Pavla pa kot tovarniški delavki.

Tudi za Tinčeta so nastopile v tem času spremembe. Oddali so ga v bolnico pri Svetem Ivanu, toda tam ga niso obdržali. Po nekaj tednih opazovanja so ga spustili domov kot nenevarnega in vrnil se je naravnost v lopo.

Nekaj dni se je smukal po praznem dvorišču in hodil okrog zaprtih vrat, kadar je bil lačen. Ko pa je videl, da ni nikogar doma, je odkolovratil k sosedu in prosil hrane. Dajali so mu enkrat eni drugič drugi, čeprav sami niso mnogo imeli. Smatrali so ga kot neko lastnino, kot nekega skupnega sorodnika in ga niso nikjer zavrnili.

Prav iz teh dni je ena izmed njegovih modrij, ki jo moramo vsekakor omeniti.

Prišel je v hišo Kristijana Šeka, nekoliko skopega človeka, in prosil jesti. Kristijan bi se rad okoristil pa mu pravi:

«Zakaj pa ne bi ti, Tinče, tudi zaslužil, kar poješ? Tam gori v paštnih imam nekaj kolov, znosi mi jih na dvorišče pa boš dobil jesti in tudi denarja ti bom dal.»

«Koliko boste dali?» vpraša Tinče.

«No, koliko? Plačal ti bom žrnado, trideset lir!»

«Prav!»

In Tinče je drugi dan od jutra do večera vlačil na ramah kole po klancu in jih znosil na dvorišče. Toda zvečer se je Šek skesal, da mu je obljubil denar, pa se je začel obotavljati in izmikati:

«Kaj pa bo tebi denar? Saj ga ne potrebuješ... jesti dobiš povsod zastonj... in tudi pri nas si dobil, in boš še dobil...»

«Dajte mi obljubljenih 30 lir. Zaslužil sem jih!» je vztrajno zahteval Tinče.

«No, rekel sem samo za šalo... Saj nimam denarja, res ga nimam...»

«Nočete plačati?»

«Nimam denarja. Dali ti bomo kruha.»

«Torej nočete. Prav!»

Tinče se je obrnil na peti in izginil v noč. Šek se je zasmejal za njim in si začel od veselja meti roke, ker je prihranil 30 lir in je bilo delo poceni opravljeno. Toda drugo jutro so bili zopet vsi koli zgoraj v paštnih. Tinče jih je znašal vso noč nazaj...

Toda začeli bi se zanj hudi časi, če se ne bi strina Ana vrnila domov. Tinče ni dobro razumel, kaj se je zgodilo strini Ani in zakaj je prišla domov. No, on jo je pozdravil, se široko smejal in mahal z rokami, kakor da bi s kretnjami hotel pokazati svoje veselje, da jo zopet vidi doma. Slišal je, kako so žene, ki so prve dni prihajale v hišo, obsojale njenega moža, ki je pobegnil z neko tujko v južno Italijo in se polakomnil denarja te babe in lahkega življenja. In kadar je strina Ana pri tem govorjenju vzdihnila in s predpasnikom obrisala solze, ji je stal za hrbtom ter ji nemo položil roko na rame.

Da bi se preživljala, se je Ana lotila pranja gosposkega perila, Tinče pa ji je kakor prej nosil vodo, cepil drva in kuril za žehto, ob ponedeljkih pa jo je čakal na zidu ob Stari cesti, da bi ji pomagal, ko je Ana nosila na glavi težko culo umazanega mestnega perila.

* * *

Za hip moram povest pretrgati, da se sporazumem z bralcem. Vem, da je nekoliko nezadovoljen z mojim dosedanjim pripovedovanjem in da mi ugovarja, ker tako na drobno rišem podobo navadnega reveža in tepčka, ki jih je mnogo na svetu in ki so več ali manj podobni drug drugemu kakor jajce jajcu. Mogoče bi bil tak tip primeren predmet za študijo psihiatru, v umetnosti pa slikarju, toda bralcev povesti ne bo zanimal. Strinjam se s spoštovanim bralcem in verjamem, da tak revček ni tako zanimiv, da bi se dalo o njem kdo ve kaj povedati razen tistega, kar sem že povedal, celo prepričan sem, da bi v drugačnih časih preživel svoje življenje brez posebnih pretresov in da bi komaj mogel postati središčna oseba povesti.

Da, dragi bralec, če bi to bilo v drugačnih časih! Toda ker se je to zgodilo v teh naših časih, dobiva povest o Tinčetu popolnoma drug značaj in pomen. Podčrtati moram besedo: časi, ker se je v teh časih, tako fanfaronsko polnih fraz o humanosti, kulturi in civilizaciji, človek pogreznil niže od divjaka in je počel ter še počne stvari, da ti leden kri v žilah in da se normalnemu človeku ustavlja pamet.

Doslej sem tako nadrobno pripovedoval o Tinčetu, ker sem hotel, da bi bil čim bolj plastičen pred bralčevimi očmi in da bi mu bil čim bližji, s tem bi občutil ne samo njegovo tragično usodo, temveč skozi njo tudi usodo nas vseh...

Naj nadaljujem s pripovedovanjem!

* * *

Tinče je sedel v travi in počival. Zraven njega je ležala precejšnja butara suhljadi, ki jo je nabral v bližnjem gozdu, da bo strina Ana z njo podkurila ogenj. Pred njim, spodaj v zalivu, se je razprostiral Trst, zavit v meglico dima, daleč na obzorju, proti Piranu, pa so plule jadrnice, raztresene po morju in komaj se premikajoč so bile podobne velikanskim pisanim racam.

«No, Tinče, kaj delaš tu?» ga je ogovoril nekdo, ki je hitel proti Banom in je zasopljen obstal, da zbere moči.

«Gledam po vrsti, kako so hiše v Trstu!» odgovori Tinče in se nasmeje.

«Kmalu ne bodo več v vrsti», pravi oni ves zaskrbljen.

«Zakaj?» vpraša Tinče in mu mežika s svojimi vodenimi očmi.

«Vojska je!»

«Vojska?»

«Da, Italija je stopila v vojsko.»

«A... a?» je razprl Tinče usta, nato pa se zahihital: «Vojska-bojska!»

«Beži no, revček! Pojdi kar rajši domov, Tinče!» je dodal oni in zavil po stezi s Stare ceste na Novo.

«Vojska-bojska!» se je hihital Tinče za njim, da se je njegov glas razlegal po gmajni kakor skovikanje zlovešče sove.

Tinče ni razumel, kaj je vojska. Od ljudi je slišal, da v vojski ubijajo, toda bilo mu je nejasno, kako to delajo in zakaj. Videl je že, kako koljejo prašiča, ni pa razumel, zakaj bi tako delali s človekom. Smešno se mu je zdelo, ko je pomislil, da povaljajo človeka po zemlji, kakor se povalja prašič pred zakolom, da ga mesar stisne s kolenom, mu zarine nož v vrat in da love kri v podstavljeno posodo. Zakaj? Kaj bodo s človeško krvjo? Kaj bodo z zaklanimi ljudmi? Prašiča razsekajo in pojedo, to ve, a kaj bi z ljudmi? Saj jih ne bodo jedli, zakaj bi jih klali? Ni razumel. Zato se je v začetku temu smejal. Ljudje so mu tudi rekli, da se neumno smeje in mu tega smeha niso dovolili ter so ga zmerjali. Toda kdo bi mogel reči, ali je njegov smeh neumen ali pameten, nor ali moder?

(Nadaljevanje prih. nedeljo)

TUDI V ISTRI IN OSTALEM PRIMORJU — NAROD NAŠ DOKAZE HRANI

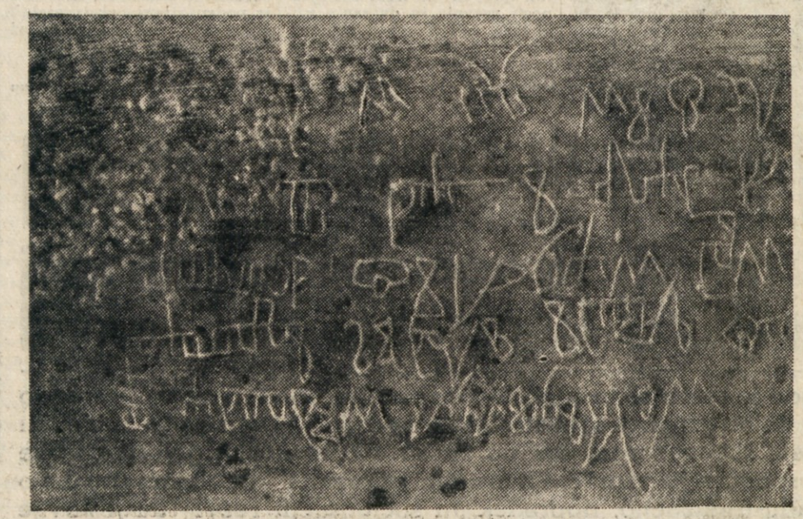
Razstava v Kopru je prava zbirka

SLOVENCI OB JADRANU

dokumentov in dokazov o naselitvi in bivanju Slovencev v teh krajih, kar bi šovinistični zgodovinarji tako silno radi zanikali

V prvem nadstropju koprskega muzeja je že drugi teden razstava, ki so jo prirediteljí imenovali «Slovenci ob Jadranu» in tako že z imenom v glavnem označili njeno vsebino pa tudi njen namen.

Razstavo sta priredila Slovensko - hrvatska prosvetna zveza in koprsko Zgodovinsko društvo. Prav bo, če še imenoma omenimo nekatere izmed glavnih delavcev, ki so vložilj mnogo truda pri pripravah razstave. Tako je sicer povsod pričujoči Srečko Vilhar še posebej pripravil oddelek o iredentizmu, Vilko Sribar, študent arheologije, je poskrbel za arheološki del, prof. Stane Suhadolnik je pripravil tisti del razstave, ki kaže vlogo slovenščine v javnem življenju, Jernej Humar pa je uredil dobo narodnoosvobodilne borbe. Skrb za opremo razstave je imel slikar prof. Rudolf Saksida. Veliki

Glagolski spomenik iz Sv Antona

reliefi, ki ponazorujejo zgodovino Slovencev ob Jadranu, so delo akademskega kiparja Jožeta Pohlena. Pri delu pa so tudi mnogo pomagali profesorji in dijaki koprske slovenske gimnazije. Finančno je razstavo podprl prosvetni oddelek okrajnega ljudskega odbora, del sredstev pa je vrgla nabiralna akcija.

Razstava zavzema tri prostore in je urejena tako, da se kronološko prične in konča v prvem, večjem prostoru. Ob vhodu takoj na desno se vrstijo knjige, ki navajajo stare vire za zgodovino Slovencev v teh krajih. Za knjigami so orheološke najdbe in vmes slike ali zemljevidi. Tako nas pritegne lepa slika: konjenik je prišel do morja in na otoku blizu celine zagleda mesto; mesto bo pač Koper, ki je bil včasih ločen od celine, in konjenik bo Slovan, ki je nekje ob koncu šestega ali v začetku sedmega stoletja prvič prišel do morja.

Viri iz teh časov že govore o Slovanih. Muratori v svojih Annali d'Italia iz l. 1744 že navaja za l. 568, da so Slovani na furlanski meji in tudi že v Istri; podatek, ki ga je posnel po Pavlu Diakonu. Drugi vir za isto leto govori že tudi o Slovanih, ki so poškodovali neko cerkev (Sv. Ivana de Tuba). Znana je tudi zaskrbljenost papeža Gregorja I., ki v pismu iz l. 600 toži, da so začeli Slovani skozi istrska vrata siliti v Italijo. In prej omenjeni Muratori zopet navaja za l. 602 Pavla Diakona; razvidno je, da so se Slovani že ustavili v Istri.

Te pisane vire pa spremljajo arheološke najdbe, od katerih so nekatere iz Starega Gočana (pri Pulju) nekatere pa z Kortine pri Sv. Antonu. Poleg ločene posode imamo železni meč, nož, konice. Iz posebnega zemljevida se poučimo, kje so bila arheološka raziskovanja v l. 1952. Kopalo se je na več mestih: pri Sv. Marku, Kortah, Krogu, Krkavčah, Kortini, Loki. Najdbe so iz ilirske, rimske in slovanske dobe. Kolikor gre za poslednje, so zelo važne pri dokazovanju da je bil slovanski element že zgodaj tukaj naseljen.

Ob vsem tem so neresna razna dokazovanja italijanskih šovinističnih zgodovinarjev, ki trdijo, kot n. pr. Ramiro Udina, da je Slovane privedel v Istro šele vojvoda Ivan konec VIII. stoletja. Res pa je, da so takrat prišli slovanski prebivalci že pa istrsko obalo. To je bilo tedaj, ko je Istra prišla pod Franke; oblast je tedaj celo pospeševala naseljevanje Slovanov. Istrska mesta so se tedaj pritožila pri Karlu Velikem in prišlo je do znanega zbora pri Rižani l. 804.

«Chronicon Venetum vulgo Altinate» in «Danduli chronicon» navajata že za l. 804, da so se mnoge romanske družine preselile v Benetke iz bojazni pred Slovani. Gotovo so bile te družine iz mest v Istri. Italo Sennio pa piše, da so Slovani l. 820 napadli Milje, Piran, Rovinj, Labin. Dobrih dvajset let pozneje pa že slišimo o napadu Slovanov na drugo obalo: peljali so se čez Jadran in napadli Caorle, kakor poroča beneški zgodovinar Samuele Romanin.

Vendar je sledi doba miru in intenzivne kolonizacije, ki je trajala kakih 150 let. Slovenci se nasele po vsej istrski obali, kakor pričajo grobovi, ki jih najdemo po vsej Istri, tudi po obali. Viri iz te dobe večkrat omenjajo Slovence, pojavljajo se vedno pogosteje tudi proti Benetkam, se omenjajo tudi Slovenci, ki so vedno na strani upornikov. Pozneje, l. 1414, slišimo o uporu Slovencev v Zavljah, Dolini, Boljuncu proti tržaški gosposki. Svet tržaške občine sklene jih kaznovati, toda vmes poseže vojvoda Ernest Železni, ki ukaže priključiti jih kranjskemu vicedomu. Pri tej odločitvi je potem ostalo za dolgo dobo. V tržaškem mestnem svetu so v tem stoletju bili tudi mnogi Slovenci, kot pričajo imena Lisica, Mirec, Mirica, Černja, Blagožič, Vrisigoj, Babič, Kosec, Smuk.

Za sredo XV. stoletja je tudi znano, da so Slovenci v koprskem okraju vodili svojega civilnega uradnika «conestabilis villanorum» ali «conestabilis sclavorum». Tako je bil l. 1450 izvoljen Luka Muzec iz Podpeči in ga je potrdil beneški dož Foscari.

Da so imele vasi okoli Trsta slovenske župane, priča listina iz l. 1495, ki jih imenova navaja šest. Koprski «poglavar Slovencev» — capitaneus Sclavorum — pa je l. 1512 zahteval od tržaške oblasti vrnitev jetnikov. Vidimo torej, da so Slovenci že kar kmalu ob naselitvi prišli tudi v Istro, da so se kmalu naselilj tudi na sami obali, da so prišli v mesta, kjer so si osvojili določene položaje in da so imeli v svojih rokah tudi del oblasti, zlasti v okolici.

Zanimiv je še vir iz l. 1513, ki govori o uporu v Ospu, kjer prebivalci niso bili zadovoljni z avstrijskim vojvodo in so predali vas Benečanom. To je edini primer prostovoljne predaje Benečanom! In v tem viru najdemo zopet lepa slovenska imena: Kovačič, Marinčič, Prebenič, Oblak, Primož, Srbin.

Od srede šestnajstega stoletja se prično seliti v zaledje jadranske obale v naših krajih Uskoki, prebivalci iz krajev, ki so bili ogroženi od Turkov.

Del koprske razstave je posvečen slovanskemu bogoslužju in pa glagolskim spomenikom. Tako se je opravljalo slovansko bogoslužje v samem Kopru vse do l. 1806, to je do razpusta tamkajšnje ga samostana frančiškanskih tretjerednikov, ki so uporabljali slovanski jezik v bogoslužju. V Krkavčah pa je tamkajšnji duhovnik uporabljal slovanski jezik v bogoslužju še proti koncu prejšnjega stoletja — list «Patria» od 10. marca 1886 ga prav zaradi tega napada. V Šmarjah pa še živi 90-letnj Tone Morgan, ki se še sam spominja slovanskega bogoslužja v Krkavčah. V župnijskem arhivu v Krkavčah so našli razne glagolske listine, v cerkvi pri Sv. Antonu pa je tudi kamenita plošča z glagolskim napisom.

Protestantska reformacija je imela odmev tudi v Istri, ki ji je dala znanega Petra Pavla Vergerija. Istran pa je bil tudi Stefan Konzul.

Nedavno so v Kopru odkrili zanimivo listino: pravilnik bratovščine iz Doline iz l. 1635. Ko pravilnik v posameznih členih našteva dolžnosti članov, pravi v tretjem členu: Vsakiteri Brat inu Sestra sa Boune alli v Iezah sadershane Brate inu Sestre ie dosan 3 ozbanashe inu 3 Aue Marie smolit sa nih odreshegne 60 dnj odpustkou sadobe. Listina je zanimiva z raznih vidikov, tudi jezikovnega; opazno je namreč mešanje pravopisov pri sicer dokaj dobrem jeziku.

Mimo raznih listin preidemo na dokumente iz prejš. stoletja, ki na vsak korak potrjujejo obstoj slovenskega prebivalstva. Naletimo na množico ledinskih imen in tudi uradnih listin, ki so dvojezične, večkrat pa tudi kar samo slovenske. Takšen je n. pr. plakat iz l. 1848 «Poklic hrabrim prebivalcem Istrijanskoga okrožja v brambo svoje domačije». Vse prejšnje stoletje je bilo uradovanje na občinah slovensko, v mestih in na uradih pa dvojezično vendar so se na sodniji v Kopru izdajale tiskovine tudi v sami slovenščini.

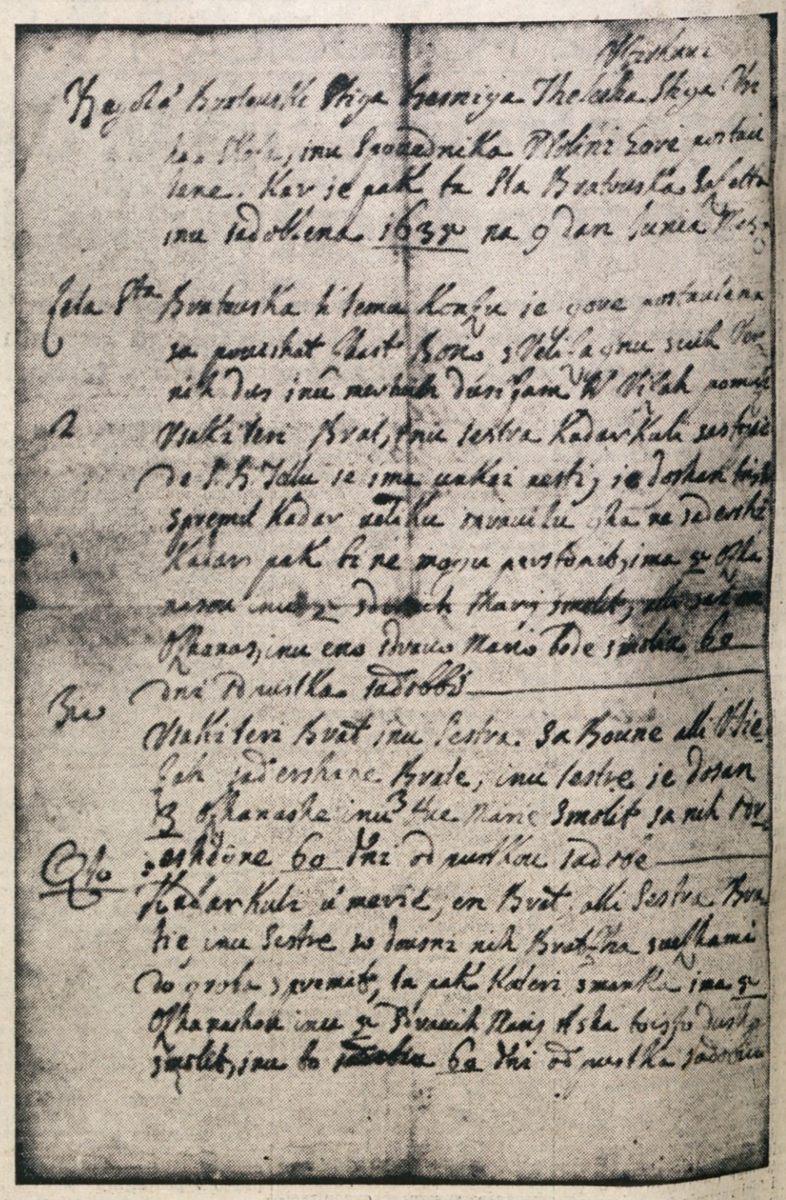
S tem nas razstava privede v novejšo dobo, iz katere imamo kljub fašističnemu uničevanju takih dokazov polno dokumentov o živahnem prosvetnem in šolskem delu ne le v okolici, ampak tudi v samih mestih. Tudi v Kopru so imeli Slovenci svoja društva, da o učiteljišču in vadnici niti ne govorimo.

Medtem ko starejši italijanski viri še pišejo o Slovencih v Istri brez sovraštva ali celo naklonjeno, pa se v prejšnjem stoletju pojavi italijanski iredentizem in šovinizem zavestno in kar nekako organizirano. V ta posel se vključijo razni zgodovinarji in zgodovinarčki ter pisuni in seveda vedno bolj tudi italijanski predstavniki oblasti. Začno se izpadi proti slovenskim in hrvatskim govornikom na zasedanjih, začne se potujčevanje s pomočjo gospodarskega zasužnjevanja, dokler končno ne prične fašistična Italija dopolnjevati tega sramotnega dela z «odločnimi gestami». Ohranjen je dokument, predlog koprskega občinskega urada za poitalijančenje 271 priimkov — Na razstavi je italijanskemu iredentizmu odmerjen dobršen del prostora. Tamkaj zbrano gradivo je seveda preobširno, da bi se lahko navedlo v nekaj vrstah.

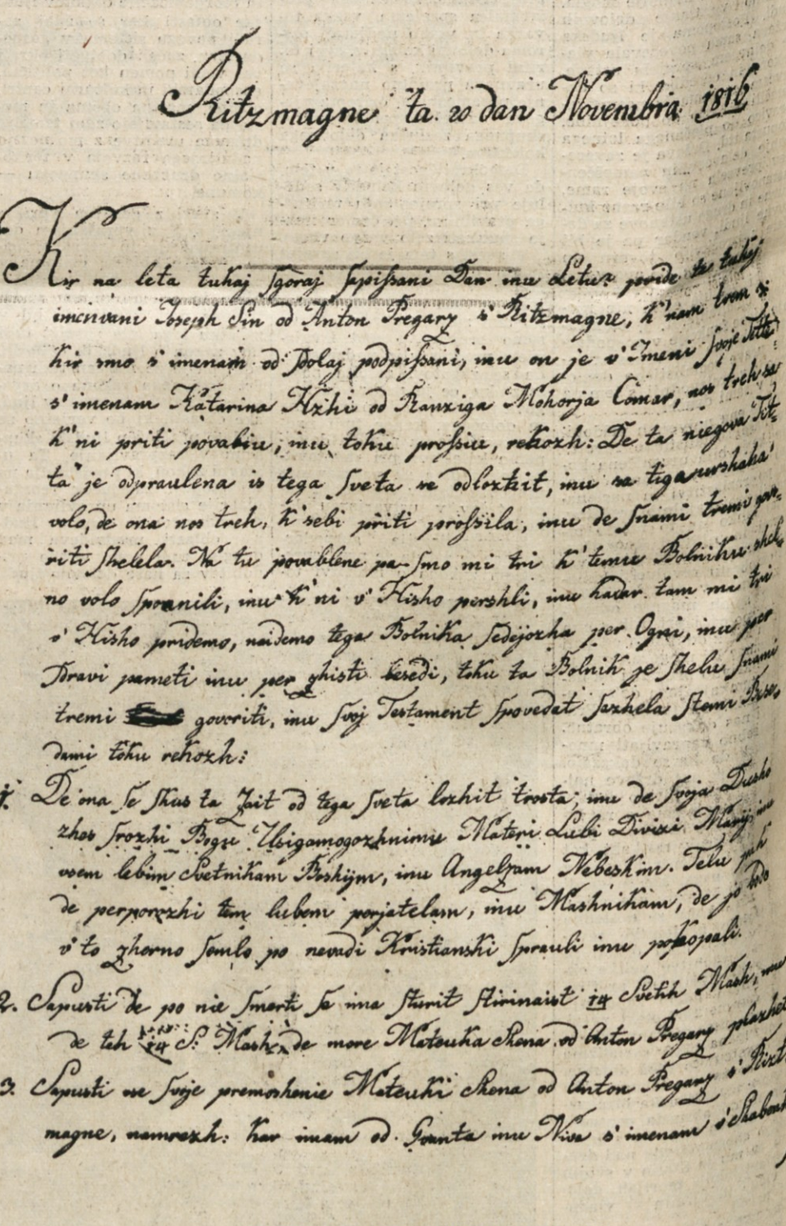
Iredentizem prehaja v nasilje, ki dobi s fašizmom svojo sankcionirano obliko. (Dela fašizma v Primorju in slovenski Istri še niso doživela niti po vojni nikake obsodbe katerega koli italijanskega uradnega predstavnika, ki se sicer proglaša za antifašista!) Nasilje pa je rodilo odpor, ki je prišel do izraza v raznih oblikah: od Marezig pa do Gortana in bazoviških žrtev in končno do narodnoosvobodilne borbe.

Razstavo zaključujejo prav dokumenti iz te najbolj slavne dobe našega ljudstva, iz dobe splošnega zavestnega in organiziranega upora proti nasilju in zasužnjevanju v nacionalnem in socialnem pogledu. Ta del razstave ne vsaj na zunaj precej spominja bodisi na veliko razvo ob desetletnici OF v Ljubljani bodisi na podobno razstavo v Trstu in po naših vaseh.

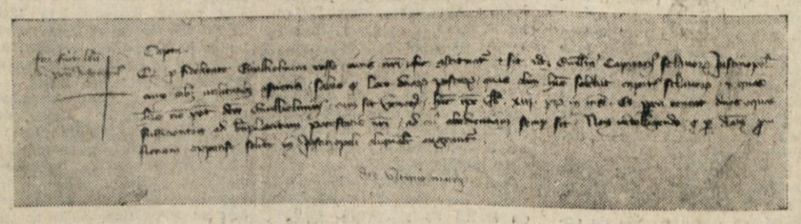
V celoti je treba priznati visoko kvaliteto koprske razstave, ki zasluži čim številnejšega obiska in natančnega ogleda. S temi vrsticami nismo niti oddaleč prikazali vse njene tehtne vsebine in vrednosti, temveč smo hoteli predvsem opozoriti. Upamo pa, da bo ta razstava dala mnogo vzpodbud za nadaljnje nad vse koristno delo, ki je doslej precej zastalo prav zaradi tega, ker Slovenci niti nismo imeli dovolj pogojev, da bi se mu bili v preteklosti bolj posvetili.

Pravilnik bratovščine iz Doline (1635)

Slovenska listina iz Ricmanj iz l. 1816

Listina iz l. 1349, ki govori o «poglavarju Slovencev»

Concittadini!

Una grave minaccia sovrasta alla nostra nazionalita, al diritto storico dell'italica civiltà sulla terra istriana: a Pisino -- città italiana -- si vuole istituire un ginnasio croato.

Per protestare contro questa invasione del nostro possesso nazionale, il sottoscritto Comitato Vi chiama ad un comizio publico che si terrà nel TEATRO SOCIALE il giorno 26 dicembre corr. alle ore 4 pom.

La popolazione di Capodistria unisca la sua voce a quella di Trieste, delle città consorelle dell'Istria e del Friuli, reclamanti il rispetto dei nostri più cari diritti.

Capodistria, 22 dicembre 1898.

Il Comitato promotore

Tipografia COROL e PRIORA CAPODISTRIA

Koprski iredentisti so se zagnali proti ustanovitvi hrvatske gimnazije v Pazinu

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

Od vasi do vasi

SALEŽ

Slišimo, da bodo prišla skoro na dražbo dela za ureditev zelo ostrega ovinka na cesti Gabrovec-Bajta, kar je res nujno potrebno. Za to je odobrenih 9 in pol milijona lir. Upamo, da bo podjetje, ki bo prevzelo ta dela, zaposlilo predvsem domačo delovno silo.

* * *

Nova greznica ob šolskem poslopju je bila zelo potrebna iz zdravstvenih in gospodarskih razlogov. A prav tako potreben bi bil predvsem šolski vrt, ki naj bi bil ob šolskem poslopju (kar bi bilo najbolj idealno) ali pa v neposredni bližini. Ne razumemo, kako da se šolska oblast za to ne meni. Ali ni vsaka šola namenjena vzgoji in pouku mladine v ljubezni do zemlje in njenemu umnemu izkoriščanju?!! Že sama narava je pomemben vzgojitelj, sodelovanje z njo (z zemljo) pa še večji. Menda ni bolj življenjskega pouka, kot je delo na zemlji, ki zareže v otroški duši neizbrisen spomin in globok smisel za koristno udejstvovanje. Zato šolski vrt zelo pogrešamo.

GABROVEC

Končno imamo skozi vas asfaltirano cesto in nam ne bo več treba požirati oblake prahu, kot smo jih požirali prej. Tako bi lahko pri današnjem prometu uredili pot skozi vsa bolj prometna naselja in še posebej obremenili za vzdrževanje teh cest avtobusna podjetja, ki imajo tamkaj vozno progo in od prometa visoke dohodke.

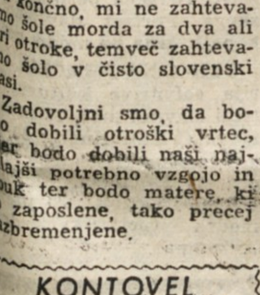
* * *

Naši otroci imajo dolgo pot do šole. Šolskim oblastem ni treba pomišljati in odlagati z otvoritvijo nižjih razredov, ampak naj pri tem pokažejo tisto razumevanje, s katerim so pripravljene odpreti šolo le za nekaj italijanskih otrok. In končno, mi ne zahtevamo šole morda za dva ali tri otroke, temveč zahtevamo šolo v čisto slovenski vasi.

Zadovoljni smo, da bomo dobili otroški vrtec, kjer bodo dobili naši najmlajši potrebno vzgojo in pouk ter bodo matere, ki so zaposlene, tako precej razbremenjene.

KONTOVEL

Naša vas je nedvomno ena najlepših točk v tržaški okolici. Ob lepem vremenu se pripelje k nam mnogo Tržačanov z vsakovrstnimi vozili. Glavna cesta, ki pelje iz Trsta do Proseka in naprej je zares lepo asfaltirana in dobra. Kaj pa opazimo, ko

krenemo z glavne ceste proti vasi? Zanemarjene in zamazane ulice in steze. Gospodje na občini tega ne vidijo, ker jih avtomobil pelje samo po asfaltirani cesti. Toda med volilno kampanjo so imeli po časopisih in po radiu polna usta obljub. Vabimo župana in ostale občinske svetovalce, naj si pridejo ogledat našo vas in se osebno prepričajo, v kakšnem stanju je.

Obljubili so nam tudi pralnico, toda do sedaj je ostalo le pri obljubah.

DOMJO

Te dni so začeli zidati avtobusno čakalnico blizu spomenika padlim. Tega smo zelo veseli, ker nam bo laže čakati na avtobus v dežju in slabem vremenu.

Imamo pa še druge potrebe, za katere bi se morala zanimati naša občinska uprava. Naša vas nima še pralnice, gospodinje perejo perilo kar ob potoku pod milim nebom, v burji in mrazu. Ko je pa potok suh, je zadeva še bolj neprijetna. Zato bi treba tudi pri Domju napraviti pralnico. Naše žene pravijo, da bi bil najbolj primeren prostor prav ob potoku blizu nove avtobusne postaje.

Del naše vasi spada tudi pod tržaško občino. Občinsko podjetje ACEGAT je pred časom napeljalo vodovod. Nekateri gospodarji imajo že vodo v hiši, drugi pa ne. Skoraj vsi gospodarji bi si radi napeljali vodo v hiše, toda stroški za napeljavo od glavnega voda v hiše so preveliki. ACEGAT zahteva za nekaj metrov napeljave nad 30 tisoč lir. To je vendar preveč. Zato zahtevamo, da nam ACEGAT zniža cene in omogoči napeljavo vode v vse hiše.

ŠKOFIJE

Zdaj popravljajo našo šolo, ko se je začel že pouk. Ne moremo razumeti, zakaj niso rajši izrabili počitnice in lepo poletno vreme za tako delo.

Ko bo delo končano bodo odprli otroški vrtec, v katerega bodo hodili otroci iz Škofij in Plavij. Otroci bodo lahko ostali v vrtcu cel dan, medtem ko so lansko leto bili le po pol dneva, ker ni bilo dovolj prostora za slovenski in italijanski vrtec.

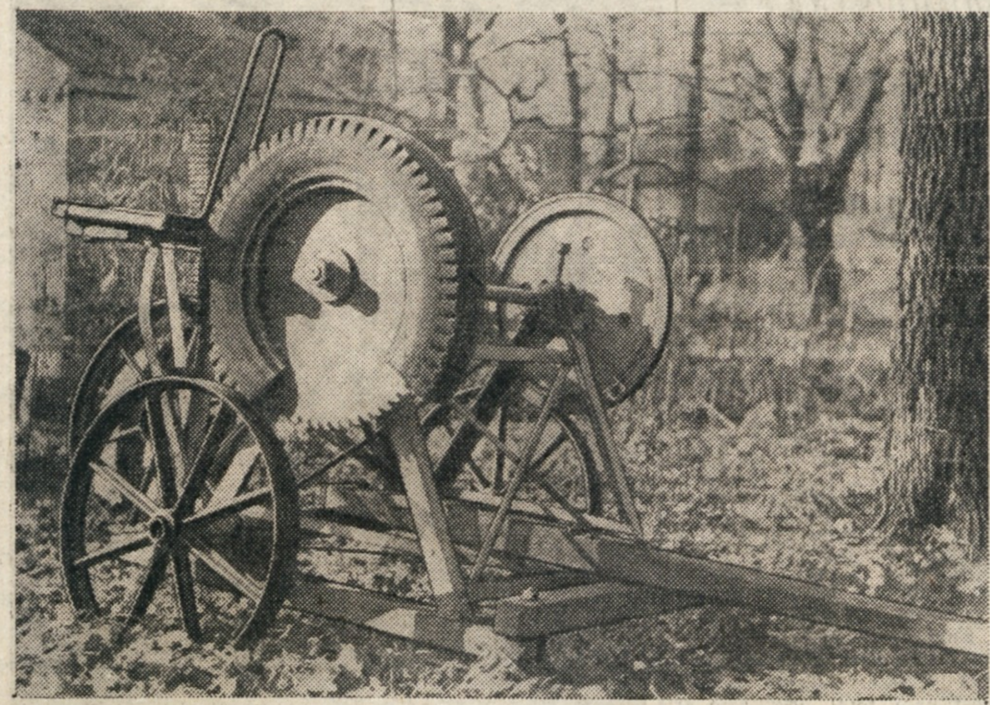
Če bi bili popravili šolo med počitnicami, bi se prostori že lepo posušili in bi bil vrtec že odprt. Tako pa se moramo zahvaliti naši «skrbni» občinski upravi v Miljah, da vrtec ni še odprt in da bodo naši otroci prišli v še vlažne prostore.

RICMANJE

Iz Trsta vozi avtobus občinskega podjetja ACEGAT do Katinare. Ricmanjci in Borštani bi hoteli, da bi omenjeno podjetje podaljšalo to progo do Ključa. Podjetju bi se to prav gotovo izplačalo, domačini pa, ki pogosto potujejo v mesto, bi bili zelo zadovoljni, zlasti delavci, ki so in bodo še zaposleni pri izkopavanju materiala za tovarno cementa. Potrebno pa bi bilo, da bi najprej popravili cesto s Katinare do Ključa, ki je še vedno v slabem stanju.

Kljub številnim prošnjam in pisanju v časopisih so hiše nad železniško progo še vedno brez luči. Naša občinska uprava bi morala poskrbeti, da tudi te hiše dobijo elektriko.

V Dolini in drugod so sezidali nekaj stanovanjskih hiš, v Ricmanjih in Borštu pa še nobene, čeprav občutita tudi te dve vasi stanovanjsko krizo, saj se mora marsikatera številna družina stiskati v eni sami mali sobi. Potrebno bi bilo, da bi občina zgradila tudi tu stanovanjske hiše, toda le za potrebne domačine, ne za tujce.

Stara avtomobilska guma ščiti to žago pred slabim vremenom in tudi otroci in živina so zaščiteni pred njenimi ostrimi zobmi.

KMETOVALEC V NOVEMBRU

POLJEDELSTVO

Z njiv spravljamo zadnje poljske pridelke: krmsko peso, repo, korenje, zelje. Te pridelke shranjujemo prav tako skrbno, kakor krompir, da jih ohranimo pred gnitjem.

Slabo vreme v preteklem mesecu nam je onemogočilo, da bi v času posejali ozimne posevke. Če nam bo vreme te dni le količkaj dopuščalo, moramo s setvijo pohiteti, kajti tisto žito, ki se pred zimo dobro ukorenini in obraste, uspeva dobro tudi pozneje. Zato pa je treba ozimnim žitom bolj izdatno gnojiti z dušičnimi in fosfatnimi gnojili da seme hitro vzklije in rastlina bujno požene iz zemlje ter se toliko obraste, da lahko kljubuje tudi hudi zimi. Če bo ta mesec vreme le količkaj ugodno preorajmo vse njive, kajti niti ped zemlje ne sme ostati nezorana čez zimo. Kdor ima na razpolago dovolj hlevskega gnoja, s katerim namerava gnojiti spomladanskim setvam, naj ga s tem oranjem že sedaj podorje.

ŽIVINOREJA

Ko začne počasi zmrzovati in se pojavi slana, ne goni živine na pašo, da se izogneš napenjanju in pri breji živini tudi zvrženju. Pri prehodu od zelenega na suho krmljenje ravnaj z vso previdnostjo. Obvaruješ se s tem marsikatere nevšečnosti v hlevu. Skrbi, da breje živali ne bodo na prepihu, nastiljaj jim dobro in krmi jih v zadnjem času brejosti le z dobrim senom.

Hlev naj bo čist, ker je živina pozimi skoraj vedno v njem. Zelo koristno bi bilo, če bi se naši živinorejci naučili, da bi vsako jesen prebelili hlev. Čistoča je polovica zdravja, pravi pregovor in to ne velja samo za človeka, ampak tudi za žival.

TRAVNIŠTVO

Že ta mesec moramo začeti skrbeti tudi za travnike. Kaj je treba v tem pogledu napraviti?

1. Travnike je treba pobranati in jih očistiti mahu in drugih škodljivih rastlin, ki črpajo iz zemlje hrano, namenjeno kulturnim rastlinam.

2. Travnike je treba jeseni gnojiti s hlevskim gnojem ali kompostom. Od umetnih gnojil uporabljamo superfosfat, amonijev sulfat in kalijevo sol. Le dobro pognojen travnik dà dovolj in obenem redilne krme.

Koliko slabo držanih in z vsem mogočim grmičevjem zaraščenih in s kamenjem nasutih travnikov je še v naših krajih. S pridnostjo jih lahko spremenimo v prav rodovitne!

KLETARSTVO

Čim se poleže kipenje, se mlado vino začne čistiti. Večkrat pa ostane v vinu nekaj nepredelanega sladkorja. To je vzrok, da se vino dobro ne očisti in da spomladi ponovno zavre. To lahko preprečiš tako, da dodaš mlademu vinu močno drožje, čim neha vreti. Vino ponovno zavre, drožje se še enkrat dvigne in vino se učisti. Večkrat je vzrok nepopolne preosnove sladkorja prenizka temperatura v kleti. Tudi v tem primeru si lahko pomagamo tako, da v kleti zakurimo ogenj in da vinu dodamo segretega mošta.

Čim kipenje poneha, je treba sode napolniti do vrha, ker bi drugače mlado vino v nenapolnjenih sodih dobilo «cvet».

SADJARSTVO

Ta mesec imamo v sadovnjaku dosti dela. Glavna so naslednja:

1. Ko nastopi mraz, začnejo lesti iz tal na sadno drevje samice znanega škodljivca «zimskega pedica». Samica odloži pod staro skorjo in druge razpokline svoja jajčeca, iz katerih se izležejo spomladi gosenice, ki napravijo ogromno škodo.

Škodljivcem lahko preprečimo dostop na drevo, če ga oblepimo z lepilnimi pasovi. Običajno jih prilepimo na drevo 1 do 1.5 m visoko od tal. Lepilo je treba večkrat obnoviti, posebno če je slabše vrste; pa tudi drugače se rado posuši ali pa zanese veter ali mravlja nanj pesek, čez katerega se lahko škodljivci povzpno više na drevo.

2. Ob lepem vremenu, ko ne zmrzuje, odžagajmo z dreves suhe nalomljene in nepravilno zrasle veje. Rane razkužimo s 5% raztopino modre galice ali s 3% raztopino antiparázita.

S sadno strguljo ali jekleno drevesno ščetko odstrani z dreves mah in lišaje.

Gnoji sadno drevje in prekoplji drevesne kolobarje. V neograjenih sadovnjakih in pri obcestnih nasadih zavaruješ mlado drevje pred zajci s slamo, koruznico, latami, lubjem in podobnim. Ob prostem času lahko pripravljaš luknje za nove nasade.

VINOGRADNIŠTVO

V vinogradih stojijo trte prazne in od njih odpada orumenelo listje. Trte se pripravljajo k zimskemu počitku, a vinogradnik ne sme počivati, pač pa mora izbrati lepe jesenske in zimske dneve za delo. Dela, ki jih opravljamo v jesenskem in zgodnjem spomladanskem času v vinogradu so: okopavanje in gnojenje, obrezovanje trt in zamenjava slabih in trhlih kolov, popravila zidov, jarkov, teras, ki zadržujejo zemljo, da je ne odnaša deževnica, ter kopanje za nove nasade. Vsa ta dela zahtevajo mnogo časa in dosti delovnih moči.

VRTNARSTVO

Pripravi gnojne grede. Posebej zimsko špinačo, peteršilj in korenje, radič pokrij z listjem ali z listnim vejevjem, da bo spomladi zgodaj ozelenel. Vso drugo občutljivo zelenjavo pa pokrij z vejevjem, s koruznico ali pa s slamnatimi odejami, ako jo hočeš varovati pred mrazom. Pokrij pa tako, da bo pokrivalo ali odeja vsaj 10 do 15 cm od tal.

NEKAJ NAVODIL za pretakanje vina

Pretakajmo vselej, ko je le mogoče, ob lepem, jasnem vremenu in glejmo, da se klet oziroma vino med pretakanjem preveč ne ohladi. Dan pred pretakanjem je primerno klet najprej zažveplati, drugi dan pr zračiti in nato pretakati.

Pri lepem vremenu in visokem barometrskem pritisku uhaja manj buketnih snovi in ogljikove kisline iz vina, kar je važno posebno za staro vino. Mlado vino potrebuje zraka, pa vendar ga ne smemo vselej zračiti, zlasti ne, ako je podvrženo rjavenju.

Kako naj se prvič pretaka, to nam pove vino samo.

Nekaj dni pred prvim pretakanjem vzamemo iz vsakega soda kozarec vina in ga pustimo stati, najbolje na tistem sodu, iz katerega smo ga vzeli (da ni pomote), ali pa doma v sobi.

To vino v kozarcu opazujemo, kako se spreminja pri dotiku z zrakom.

Če je vino zdravo in če je dobro pokipelo se bo v kozarcu v nekaj dneh začelo od zgoraj navzdol čistiti. To je znamenje, da potrebuje vino zraka, da je torej dobro, da ga pri pretakanju prezračimo.

To naredimo najbolje tako, da pritrdimo na pipo razpršilnik, ki je podoben tistemu, ki ga rabimo pri zalivalnih škropilnicah. Na ta način prši vino iz pipe v tankih curkih v vedro in se v obilni meri nasrka zraka.

Če nimamo takega razpršilnika, si pomagamo tako, da denemo v vedro, podstavljeno pod pipo kako metlico, košek, rešetko ali kaj podobnega, kar povzroča, da se vino močno peni in zrači.

Vino bo seveda po pretakanju, zaradi izgube ogljikove kisline, bolj «ubito» in bo zaradi po kisiku strjenih beljakovin in sluznin še bolj motno, kakor je bilo prej.

Šele po kakih 14 dneh bomo videli blagodejni učinek takega pretakanja. Vino se predvsem bolj učisti in dobi bolj čist in bolj mil okus kakor pred pretakanjem.

Dobro je tudi, zlasti če je vino zadosti pokipelo in ni prekislo, da sod, v katerega pretakamo, nekoliko zažveplamo.

Če ostane na primer vino v kozarcu tako, kakršno je bilo, torej nič bolj čisto, je to znak, da je v njem najbrž še precej sladkorja ali kakih snovi, ki se ne morejo izločiti, zlasti sluznin.

Gotovo je tudi temu vinu koristilo zračenje. Če pa ima vino še večjo množino sladkorja, ga ne bomo žveplali, ker bi to preprečilo dokipevanje, ki se sicer v topli kleti po pretakanju rado razvije. Če pa je vino že popolnoma pokipelo in ne sladi več, ga zažveplamo.

Imamo pa tudi primere, da se vino v kozarcu ne učisti, ampak prav narobe, se bolj zgosti in postane rjavo ter dobi neprijeten okus. Vino nategne barvo ali kakor pravimo: porjavi.

Tako vino vsebuje neko kvasilo (oksidazo), ki povzroča, da se pričnejo v vinu na zraku razkrajati razne v njem se nahajajoče snovi (beljakovine, barvila, čreslovina itd.).

Razkrojene snovi, večinoma prsteninske spojine, se izločijo in padajo kot neka rjava, blatu podobna gošča na dno kozarca. Tako vino vsebuje dostikrat tudi glivice ali bakterije, ki tvorijo na površini vina mastnim madežem podobne rdeče in vijoličaste madeže in je posebno v nevarnosti, da se pokvari.

Ker na takšno vino slabo vpliva zrak, ga je treba takoj pretočiti, da pride čim manj v dotiko z zrakom. Najbolje je, da se poslužujemo v ta namen vinske sesalke. Sod, v katerega vino pretakamo, moramo močno zažveplati.

Da vam bodo kokoši tudi pozimi nesle

Silos za kokoši si lahko postavi vsakdo: lahko je betonska cev, kateri napravite dno; lahko sod, če ste mu izbili dno; tudi kad in podobna posoda vam lahko služi za silos za kokošjo krmo. Važno je le, da je silos nepropusten za zrak in vodo. Betonski ali kovinski silos premažite znotraj še s snovjo, katere kislina ne razjeda (asfaltni lak, vodeno steklo itd.). Prav je, če ima silos spodaj odtok.

Kaj boste silirali? Teh stvari vam gotovo ne bo manjkalo: nezamazani odpadki zelenjave vseh vrst — zelje, solata, pesno listje in podobno; otava in otavič, detelja, lucerna, pesa in korenje, mlada koruznica, tudi parjen krompir in podobno.

Vse to zrežite na drobno, čvrsto stlačite posebno ob robeh, pokrijte s pokrovom, ki se dobro prilega in obtežite ga s kamni. Ne bo škodilo, če denete pred siliranjem na dno silosa za ped na debelo ržene slame, da voda laže odteka. Silos postavite na mesto, kjer bo varen pred zmrzaljo, sončnimi žarki in dežjem. Odtok po nekaj dneh zamašite s cunjo, pokrov pa zamenjajte z 10 cm debelo plastjo nabite ilovice. Čez mesec dni lahko pričnete krmiti.

Računajte, da poje 10 kokoši na dan pri dobri krmi četrt kilograma zelene silaže ali tri četrt kilograma siliranega krompirja. Kubični meter silaže tehta okrog 800 kg. Pri majhnih silosih upoštevajte, da se 1/4 silaže pokvari! Tako lahko preračunate že vnaprej, koliko silažnega prostora potrebujete za svojo perutninsko jato.

Če silirate rastline, ki se nerade kisajo (lucerna, detelje, otavič), narežite na vsako dobro ped debel sloj teh rastlin v silos nekaj centimetrov na debelo pese, korenja, mlečne koruze itd. Dobro stlačite, hitro delajte, pazite na čistočo!

Dobra silaža vam prihrani drugo krmo! Z njo lahko krmite že nekaj tednov stare piščance. Pozimi vam ni treba dajati kalit žit, ker vam služi silaža za nadomestilo za zeleno krmo: da dobi žival tiste snovi, katere potrebuje za zdravje in nesnost. Posebno pa se poviša ob krmljenju silaže kakovost valilnih jajc (manjše število klopotcev!).

Inž. Franc Ločnikar

MEHANIZACIJA KMETIJSTVA V JUGOSLAVIJI

Od januarja do konca septembra t. l. je Jugoslavija uvozila nad 2600 traktorjev, kar je štirikrat več kot v vsem prejšnjem letu. Največji del teh traktorjev, kakor tudi drugih poljedelskih strojev, katerih uvoz je letos presegel nad 2 milijardi dinarjev vrednosti, so odstopili kmečkim obdelovalnim zadrugam s 25 do 65 odstotki popusta.

Domača proizvodnja poljedelskih strojev pa je bila letos nekoliko manjša od lanske. V obdobju od januarja do avgusta je bila povprečna mesečna proizvodnja strojev 809 ton, v istem obdobju lanskega leta pa 836 ton. Na splošno pa se proizvodnja v povojnih letih stalno viša. V preteklem letu so izdelali skupno 840 traktorjev in 11.542 ton ostalih poljedelskih strojev, nasproti skupnim 3232 tonam v letu 1939. Prvi domači traktor je bil izdelan l. 1949.

Jugoslovansko kmetijstvo se je šele zadnje čase začelo opremljati z velikimi stroji, ki predstavljajo osnovo njegove mehanizacije. V državi je še leta 1931 prišlo na 1,896.000 kmečkih gospodarstev okrog 800.000 plugov, tako da je šele vsako tretje srednje ali majhno kmečko gospodarstvo imelo plug. Do leta 1939 se je število plugov zvišalo na 972.000, toda velikih strojev je bilo še vedno zelo malo, in sicer le: 2300 traktorjev, 9200 ostalih motorjev, 18.400 mlatilnih strojev in 41.400 kosilnih strojev. Na en traktor je tako odpadlo 3300 ha orne zemlje ali 900 kmečkih gospodarstev.

Ta, že itak skromni strojni park, je bil v vojnem času zmanjšan na polovico. S pomočjo Unrre, uvoza in razvoja domače proizvodnje pa so bile te izgube kmalu nadoknadene. Po približnih cenitvah je jugoslovansko kmetijstvo v sredini tega leta razpolagalo z 8500 traktorjev (skoraj štirikrat več kot pred vojno), 9500 traktorskimi plugi, 1 milijon 170.000 plugi, 10.600 motornimi mlatilnicami, 11.400 samovezalnicami, 13.500 kosilci in 120.700 sejalnicami.

ŽETEV ŽITARIC

Ameriško poljedelsko ministrstvo je objavilo cenitve, iz katerih sledi, da bo žetev krušnih žit — pšenice, rži, ječmena, ovsa in koruze — v letini 1952-53 rekordno velika.

Pričakujejo sicer, da bo letina ovsa in rži nekoliko pod povprečjem, vendar pa to ne bo toliko vplivalo, da bi ne dosegla žetev krušnih žit v celoti rekordnega obsega.

Pospešujmo naše sadjarstvo
ki ima velike možnosti razvoja

SADNO DREVJE DOBRO POPLAČA TRUD, ČE GA SKRBNO IN UMNO NEGUJEŠ

Sadjarstvo ima na Tržaškem ozemlju že od nekdaj dobro ime in podlago. Tržaški trg rad kupuje in razmeroma dobro plačuje domače sadje. Pa ne samo kakovostno, marveč tudi količinsko so pridelki te kmetijske panoge še precej upoštevanja vredni in znatni. Vendar pa domače sadje še zdaleč ne zadostuje za potrebe tržaškega trga, zlasti če že upoštevamo samo pridelek sadja na področju cone A Tržaškega ozemlja, kjer doseže letno komaj približno 70 do 80 vagonov raznovrstnega sadja, kakor to kažejo statistični podatki tukajšnjega kmetijskega urada. Proti temu pridelku pa stoji ogromen konsum Trsta, ki potroši samo od maja do oktobra, t. j. v dobi, ko bi lahko zalagali ta trg s sadjem, ki v naših krajih dobro uspeva, nad tisoč vagonov raznega svežega sadja. To veliko potrebo svežega sadja mora tržaški trg pač kriti sedaj z uvozom iz drugih krajev, zlasti iz Italije.

Tukaj upoštevamo samo pridelek in potrošnjo poletne dobe, kajti pridelovanje sadja za zimsko potrošnjo v naših krajih skoraj ne pride v obzir. V pozni jeseni in v zimskem času išče potrošnik predvsem jabolka in pomaranče ter suho oz. lupinasto sadje, ki pri nas na splošno le slabše ali pa sploh ne uspeva. Sicer pa čemu bi gojili sadje, ki ga je mogoče vnovčiti šele pozno jeseni, dokler nam trg lahko odkupi in razmeroma dobro plača sveže sadje skozi vse poletje sproti, ko postopoma dozoreva?

Domačemu kmetu — gospodarju nudi torej ta panoga kmetijske stroke še zelo široko področje udejstvovanja in zaslužka na domači zemlji. Posvetiti mora le sadjarstvu več pažnje kot do sedaj na splošno in pospeševati bi morale to plemenito panogo tudi merodajne oblasti, pa bo naše kmetijstvo lahko zabeležilo znaten gospodarski uspeh.

Koliko več koristi bi imeli naši kmetovalci v gospodarskem in socialnem pogledu, če bi sadjarstvu posvetili vsaj del tiste nege in skrbi, ki jo posvečajo do sedaj povečini trti in vinogradništvu? Sicer je res, da jim daje trta žlahtno vino, ki ga lahko uporabljajo in hranijo skozi vse leto, ter jih poživlja po trudapolnem delu. Vino, ki ostaja našemu kmetovalcu za prodajo, lahko vnovči naenkrat, kadar ima večjo potrebo. Toda izkupiček za vino je danes povečini zelo majhen in nesorazmeren s celotnim garanjem ter velikim trudom naših kmetovalcev pri pridelovanju vina na naši skopi zemlji. Sicer je temu neprimerno slabemu izkupičku za vino glavni vzrok velika konkurenca vina iz Italije, kjer stane pridelovanje istega mnogo manj kot pri nas. Proti tej konkurenci pa vsaj v doglednem času ne bo zdravila. Nasprotno: pritisk velikih količin na alkoholu močnega italijanskega vina na cene domačega, občutijo naši vinogradniki vsako leto bolj, zlasti še po vojni. Tudi zaradi tega lahko nudi pospeševanje umnega sadjarstva našim kmetovalcem več koristi in gospodarskega zadoščenja kot pa vinogradništvo. Tega naj naši kmetovalci le še gojijo za svojo domačo potrebo in v toliko lahko svoje vino, kot n. pr. kraški teran, še vnovčijo s primernim zaslužkom.

Kakšne prednosti lahko nudi pospeševanje kakor tudi sama uvedba umnega sadjarstva, tukajšnjim kmetovalcem, je mogoče spoznati tudi iz naslednjih važnih ugotovitev:

1. Domačemu sadju ne more konkurirati kar se svežosti in okusa tiče, nobeno tuje sadje; 2. ves svoj pridelek sadja lahko naš kmet proda sproti na domačem trgu; 3. cene svežemu, zdravemu sadju so na splošno višje kot so cene grozdja za vino; 4. kmet — sadjar pride s sadjem hitro do denarja, dočim mora vinogradnik čakati več mesecev, preden lahko vnovči svoje vino; 5. sadjar prihrani mnogo denarja, ki ga vinogradnik potrebuje za klet in vinsko posodo; 6. na enaki površini zemlje lahko doseže umen sadjar mnogo več pridelka in donosa, kot ga more v naših krajih doseči priden vinogradnik; 7. sadjar tvega na splošno mnogo manj, kot vinogradnik, da mu slabo vreme ali toča poškoduje pridelek, ali pa da se mu ta pokvari v kleti.

Premnogi naši kmetovalci se večkrat pritožujejo in izgovarjajo, da se jim ne izplača saditi sadnega drevja, ker jim drevesa večkrat močno pokvarijo izletniki in tudi pokradejo plod njihovega truda. To škodo občutijo res večkrat naši sadjarji zlasti v neposredni bližini mesta samega. Vendar pa ni ta škoda na splošno večja kot tista, ki jo naši kmetovalci v tem pogledu imajo na pohojenih travnikih in zaradi kraje grozdja po vinogradih. Škoda na sadnem drevju pa bi bila za kmetovalce tudi mnogo manj občutna, ako bi zasadili po svojih zemljiščih več sadnega drevja in si bolj umno uredili svoje sadovnjake. Take sadovnjake bi se tudi bolj izplačalo dobro zagraditi, kakor delajo to danes s svojimi vinogradi. Seveda pa je tudi potrebno, in tukajšnje merodajne oblasti bodo morale prej ali slej to storiti, da se postavijo po naših krajih domači, izurjeni in zanesljivi poljski čuvaji, ki bodo lahko uspešno čuvali vse kmetijske pridelke in kulture, kakor so to že delali pod Avstrijo v veliko korist našemu kmetijstvu.

A. C.

TONE ŠIFRER

KMET in STVARI

JESENSKI DNEVI I

10. september

Ko avgust skuša zadnjo vročino leta razsuti plevicam, ki plevejo repo v razore, pridejo iz gozdov na hribih in izza gora na severu prvi dnevi, ki diše po jeseni. Nič ne veš, kdaj potegne mrzel veter, dan ali dva dežuje, po dežju leži zjutraj megla na poljih in se dvigne šele proti desetim. Nekaj časa se preganja nad poljem, zaleti se proti hribom, nato se odpravi kvišku, da bi postala oblak, a izgine v jasnini jesenskega neba. In tako se začne na drevju in poljih poznati prvi dih jeseni. Ajda porjavi, krompirjevka je docela suha, žalostna tenka stebla togo stoje na lehah, dokler jih ne porujejo in ne znosijo kraj njive, kjer jih bodo kak večer zažgali, da bodo svetili s svojim minljivim plamenom in obilnim dimom kratek pozdrav dolgemu jesenskemu večeru. Noči so temne, zvezde mogočno sijejo. Veliki voz stoji pošev nad Hudičevo dolino, in nizko na obzorju Grintovca, skoraj že med skalami, cvete neznana zvezda. A kmalu zagrne zemljo megla, drobne kapljice vlage tečejo med drevjem in na gosto sedajo na listje, da proti jutru kaplja obilna rosa na tla v enakomernih presledkih. Vmes ji udarjajo trdi takt nočnih ur jabolka, ki z zamolklimi udarci padajo s polnih vej. Malo zašumi, drevo zavzdihne, potoči dve ali tri solze rose, in zamolkli udarec je odločil usodo sadu, ki je bilo prezgodaj zrelo; prejkone je črvivo. Kar hitro zori, slabo rodi, počasno zorenje daje sadovom trdnost in jih obda z drugačnim sijajem. Prezgodnja zoritev je izstop iz vrste, red narave je prisiljen, samosvoje življenje poplača sad s črvivostjo.

Pesem ptičev je postala čisto kratka, odsekana. Že dolgo je, kar so škrjanci prenehali s koncerti in so usahnile pesmi čižkov, ki so prej rastle pod nebo. Človek nič ne ve, kdaj so prestale, ali ko sredi avgusta zapoje na drevju redki čriček, potem zares spoznaš, da pesem ptičev ne more biti več tako navdušena, kakor je bila takrat, ko je bilo suho listje samo neprijetna motnja.

Jesen je zbrala vrane v jate in letajo nad njivami, opoldne se njihov kra sliši prav v vas, sicer pa proti večeru letajo nad poljem kakor ogromna mreža, ki se zdaj razteza, zdaj stiska, dokler se ne razgrne na kako njivo koruze, kjer ni strahov. Takoj se zopet vzdigne, pridruži se ji tanjša mreža škorcev in zdaj se ovijata, mešata, prepletata in oddaljujeta druga od druge. Ta trenutek stojita navpično nad njivami, potem zavijata v lokih okoli samotnih lip na ozarah, se spet poženeta proti gozdovom samo zato, da se sredi poti premislita, se zamislita in zmedeta ter v zamotanem oblaku sedeta na lipe, dokler končno le ne odvihrata proti hrastovim gozdovom v nočna prebivališča med veje trdokornih hrastov.

Jesen tega časa je še plodna, nič pisana, zakaj vse hoče dati svoj sad še v polni zavesti svoje moči.

Kakor hitro je proso zrelo, ga speljejo domov in potem za kratko uro zabrni motor na dvorišču, dera se prikaže na soncu in nanjo znosijo drobno zrnje v neskončno izkušnjavo vrabcem, ki kapljajo posamič vanj in ob najmanjšem šumu preplašeno prhne cela truma na jablane ali v grmovje, da bodo takoj nato spet poskušali svojo srečo. Proso je žito, ki zraste v najkrajšem času; iz drobnega zrnja požene krepko steblo, z mogočnimi koreninami in ne vem zakaj, z njim je treba od prvega dne ravnati čisto drugače kakor s katerim koli žitom.

JESENSKI DNEVI II

10. september

Na kmetih se vse tako počasi pripravlja, da se človek nenadoma zave pričujočnosti stvari. Tako je tudi z nočjo. Kar v enem tednu je dan prekratek, dela je treba opraviti toliko kakor po navadi, in sredi popoldneva se kmet zave, da ga bo lovila tema. In poslej se prične, v tem mirnem jesenskem času, v teh dnevih razpršene svetlobe in poltonskih občutij, tekma z mrakom. Zvečer se preganjajo še svetlobni krogi električnih luči na dvoriščih, v debeli temi se sliši s podov ropot motorjev in slamoreznic, marsikje pa še pod mrak drdra vetrnik; fižol, ki so ga čez dan ujeli, ko je bil najbolj suh, ter omeli ali omlatili, čistijo obilnega prahu. Rdeč kasta toča se usiplje iz vetrnika.

Povečanje produkcije živil z izboljšanjem travnikov

Nekaj splošnih pripomb strokovnjakov za obdelovanje in izkoriščanje travnikov

Več kot polovico zemeljske površine pokrivajo travniki in pašniki. Izboljšanje travnikov in pašnikov lahko znatno poveča produkcijo živil za stalno naraščajoče prebivalstvo sveta.

O tem je razpravljalo okoli tisoč travniških strokovnjakov iz 50 držav na nedavnem mednarodnem travniškem kongresu.

Kongres je ugotovil, da se je v zadnjih letih često prezrlo važnost travnikov, zlasti zato, ker so polagali največjo važnost pridelovanju krušnih žitaric. Govorniki na kongresu so poudarjali, da je zdaj že čas, da se posveti pozornost travništvu in uporabi sodobne izsledke s tega področja ter tako postavi travništvo na tisti prostor v okviru živilske proizvodnje, ki mu gre.

Zastopniki so imeli vse možnosti, da se poučijo o najnovejših izsledkih. Nad 200 znanstvenih časopisov so na kongresu prečitali in razpravljali o najrazličnejših vprašanjih, od mehaničnega dehidriranja krme do križanja rastlin za pridobivanje novih vrst trav, ki so odporne proti suši.

Prinašamo nekaj splošnih pripomb k obdelovanju travnikov, ki so jih podali na kongresu razni govorniki.

1. Trava in krma sta najcenejša hrana, ki ju lahko kmetovalec pridela ali kupi. Zato mora kmetovalec skušati, da bo trava rastla čim daljši čas v letu.

2. S pretirano pašnjo je treba prenehati. Paša uničuje obsežna travniška področja na svetu in povzroča neprecenljivo škodo z erozijo tal.

3. Neplodne domače trave je treba zamenjati s sodobnimi vrstami trav in sočivja, ki dajejo bogat pridelek.

4. Povprečna količina umetnih gnojil, ki jih uporabljajo širom po svetu, je še vedno premajhna, da bi lahko dala največji možni dobiček. Večkratna — najbolj vsakoletna — uporaba kakega splošnega gnojila s sledečim dodatkom dušičnih gnojil je bolj gospodarska kot večja gnojenja v redkejših obdobjih.

5. Silažna trava je mnogo okusnejša in bolj hranljiva krma kot seno.

6. Mehanično dehidriranje krme, ki ga zdaj uporabljajo v raznih delih Evrope in Združenih držav, daje sijajno krmo, vendar je postopek še zelo drag.

7. Kontrolirana paša — s pomočjo ograj — daje boljše uspehe kot prosta paša.

8. Nove vrste proti suši odpornih trav, ki so jih v zadnjem času razvili, bo nadvse važen činitelj pri povečanju živinoreje in preprečevanju erozije tal v peščenih, izsušenih in manj rodovitnih področjih sveta.

9. Velik napredek so dosegli v izboljšanju kmetijskih strojev za košnjo in podobno, ki prihranjuje mnogo ročne delovne sile. To je zelo važno za dežele, v katerih primanjkuje poljskih delavcev.

10. Večjo pozornost je treba posvetiti travnikom, s katerimi je treba čimbolj nadomestiti pašnike.

Siljenje tulipanov v kurjenem steklenjaku.

GLAS MLADIH

PREŠERNOVA SLOVSTVENA NAGRADA

Podporno društvo Dijaška Matica v Trstu s sedežem v Ul. Buonarroti št. 31 je izdalo naslednji:

RAZPIS

«Dijaška Matica razpisuje ob tridesetletnici svoje ustanovitve

PREŠERNOVO SLOVSTVENO NAGRADO

za dijake slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, in sicer za še neobjavljeno leposlovno delo, ki bodi:

a) črtica, novela, pesnitev;

b) potopis;

c) poučni spis v obliki eseja ali razpravice.

Obseg naj bo najmanj deset strani velikega šolskega zvezka.

Prispevke je poslati v zapečateni zalepki in z geslom na odbor «Dijaške Matice» v Trstu, Ul. Buonarroti št. 31, NAJKASNEJE DO 6. JANUARJA 1953.

Nagrade bodo objavljene 8. februarja 1953 (Prešernov dan). Nagrade: I., II., III., bodo bogate knjižne zbirke slovenskih klasikov in svetovnih mojstrov.

Ocenjevalno komisijo sestavljajo profesorji - slavisti».

* * *

Dijaška Matica se je odločila, da razpiše literarne nagrade, v želji, da pritegne našega dijaka k literarnemu udejstvovanju. Ne mislimo pri tem, da bi moral človek, ki še obiskuje srednjo šolo, napisati dovršen umotvor, toda dovolj bo že, če se bo dijak, ki čuti količkaj nisateljske sposobnosti, poskušal v tisti literarni zvrsti, ki mu je najbližja.

Srednja šola ima namreč namen, da čim globlje in širše obogati dijakovo znanje in da mu potem iz vsega nabranega gradiva pomaga ustvariti čim pravilnejšo podobo o svetu in življenju. Sicer bo ta podoba pri srednješolcu še dokaj pomanjkljiva, vendar pa si jo bo tem hitreje in pravilneje oblikoval, čim bolj se bo trudil svoje misli tudi izraziti. Zato je potrebno, da dijak zavestno opazuje, primerja, sklepa, doživlja in podoživlja ter poišče svojemu doživetju tudi primernega izraza. Ob oblikovanju svojih razmišljanj in dognanj se bo dijak, ki ima še vrhtega pripovedni dar, usmeril v pisateljsko delo.

In vprav razpis literarnih nagrad da dijaku priložnost, da lahko preizkusi svoje znanje in svoj talent, zato poziva Dijaška Matica dijake, da se v čim večjem številu udeležijo plemenitega tekmovanja ter pošljejo svoje prispevke v presojo.

TUDI MLADINA ČUTI VSO TEŽO KRIZE TRŽAŠKEGA POMORSTVA

Mladi tržaški pomorščaki dopolnjujejo množico brezposelnih

Pred Uradom za delo lahko vsak dan opaziš množico ljudi, ki potrpežljivo čaka na kakršno koli delo. Med njimi so ljudje vseh mogočih poklicev, kvalificirani in nekvalificirani delavci. Med to množico brezposelnih je tudi mnogo mladih pomorščakov, ki so končali pomorsko šolo v Trstu. Ti mladeniči zvedo na tem uradu, da je njihovo čakanje na delo zaman. Italijanske paroplovne družbe jim ne morejo dati zaposlitve, ker imajo ladje prenapolnjene s svojimi kadri, tržaške pa jim ga ne morejo dati iz čisto preprostega razloga. Kakšen je ta razlog danes vsakdo več ali manj ve. Tržaškim ladijskim družbam so bile namreč vse ladje «iz čisto prijateljskih razlogov» odpeljane. Tako nima danes Trst svojega ladjevja in razumljivo je, da ne more nuditi svojim pomorščakom zaposlitve. Mladi pomorščaki, ki so pravkar zapustili šolo, pa so tako prikrajšani za prepotrebno prakso, brez katere je nemogoče, da bi si izpopolnili svoje znanje, ki so ga pridobili v šoli. Ti mladi ljudje so tako prisiljeni lotiti se vsakega dela, ki se jim nudi in so lahko srečni, da ga sploh dobijo, čeprav to delo nima nič skupnega z njihovim bodočim poklicem. Teoretično in praktično znanje, ki so si ga pridobili v šoli pa jim ne zadostuje, da bi opravljali bolje plačana dela. Da bomo to razumeli je potrebno, da si malo predočimo, kaj se pravzaprav nauči mladi pomorščak v pomorski šoli. Razume se, da se v prvi vrsti vzgoji in priuči za delo na ladji, ki se zelo razlikuje od dela na kopnem. Navadno ima vsaka pomorska šola dva oddelka. V prvem oddelku se vzgajajo bodoči navigacijski častniki, ki imajo nalogo, da vodijo ladjo. Ta oddelek se imenuje plovbeni odsek. V tem odseku se bodoči mornar nauči v prvi vrsti upravljanja z ladjo, spozna signalizacijo, astronomsko določanje smeri vožnje po zvezdah, na kratko rečeno vse, kar potrebuje za svoje bodoče delo na ladji. Toda, če ne dobi po končanih študijah zaposlitve na ladji, kam bo šel v službo na kopnem? Vzemi ribo iz morja, pa se boš lahko sam prepričal, kaj zna delati za svoj obstoj na suhem. Prav nič. Ravno tako je z mladim kapitanom. S svojim znanjem si na kopnem ne more ustvariti svoje eksistence. Zato se nikar ne čudite, če boste kdaj srečali svojega znanca, ki je končal pomorsko šolo, v policijski uniformi ali kot težaka v pristanišču. Povedal vam bo, da je srečen, ker je sploh dobil delo. Če pa ga boste vprašali, kdaj bo šel na morje, vam bo gotovo rekel: «Kakor kaže, nikoli. Nimam zvez in denarja, da bi si zagotovil kakšno delo na ladji.» Ti presneta korupcija, kako zvesto spremljaš človeka na njegovi življenjski poti.

Korupcija je danes edina možnost, s katero si lahko poiščeš svoji izobrazbi primerno zaposlitev. Žal se tudi pri nas v Trstu pozna, da imamo opravka z italijanskim birokratizmom, ki ga v popolnosti dopolnjuje znamenita «dvatisočletna kultura».

Kakor je bilo prej omenjeno sta na vsaki pomorski šoli dva odseka. Kakšno bodočnost nam nudi prvi, smo si ogledali. Kaj pa drugi odsek? Ta se pa imenuje strojni odsek. V tem odseku se učni program bistveno razlikuje od programa, ki ga imajo na plovbenem odseku. Tukaj je več praktičnega dela, ki ti koristi več ali manj tudi na kopnem. Mladinec se tukaj nauči poleg potrebne teorije delovanja vseh vrst pogonskih strojev, ki so na ladji, tudi delati na raznih obdelovalnih strojih, piljenja, varjenja itd. Razume se, da je odvisno od šole same, to se pravi od profesorjev in opreme delavnice, v kakšni meri se nauči dijak tega posla! Slaba šola slabi dijaki. Dijak tega odseka je, ko konča pomorsko šolo tudi sposoben opravljati strojniška dela na kopnem, ki se ne razlikujejo dosti od enakega dela na morju. Seveda pa je vprašanje zase, če bo dobil temu znanju primerno zaposlitev na kopnem, kajti dobiti delo na kopnem je prav tako težko kot na morju.

Pomanjkanje dela pri nas ima tako za posledico, da se številu brezposelnih vsako leto pridruži 20 do 30 novih brezposelnih mladih pomorščakov, ki so prisiljeni, da si pomagajo kakor vedo in znajo. Vzrokov te brezposelnosti v pomorski stroki ne bomo razčlenjevali. Povedali bi pa samo to, da se moramo zahvaliti samo naši «ljubljeni madrepatrii», ki nam je v duhu materine ljubezni do svojega otroka pobrala vse naše tržaško ladjevje, ki bi lahko danes nudilo možnost zaposlitve vsem tržaškim pomorščakom, mladim kot tudi starim.

g. t.

IZKORISTITE ZIMSKE MESECE!

Dramska družina iz Sv. Križa se je v zimskih mesecih naučila veseloigre «Jurij Tepček», potem pa se je predstavila s to igro na raznih odrih in žela velik uspeh. Poskusite tudi vi!

MARŠAL TITO O JUGOSLOVANSKI MLADINI NA KONGRESU KPJ

Ljudska mladina Jugoslavije šteje nad milijon in pol članov

Ogromni prispevek jugoslovanske mladine pri gradnji največjih objektov - 49.059 rednih in 9.081 izrednih študentov na visokih šolah

Na šestem kongresu KPJ je maršal Tito obširno govoril tudi o jugoslovanski mladini in mladinski organizaciji. Omenil je, da je po petem kongresu bil tudi skupni kongres SKOJ in Ljudske mladine, kjer so združili obe organizaciji, kar je dalo v praksi zelo dobre rezultate, tako da šteje Ljudska mladina Jugoslavije sedaj nad milijon in pol članov in članic.

Mladina je med obema kongresoma prevzela na svoja ramena velike obveze, med njimi gradnjo največjih jugoslovanskih gradbenih objektov: 422 kilometrov železniških prog, avtomobilsko cesto Zagreb-Beograd, tovarno strojev v Železniku, tovarno šamota v Arandželovcu, tvornico parnih kotlov v Zagrebu. Vse to je bilo zgrajeno v celoti ali vsaj deloma na mladinskih delovnih akcijah. Mladina je poleg tega sodelovala in delala pri gradnji hidrocentrale v Jablanici, Mavrovu, Vlasini in Vinodolu, na gradnji velikih industrijskih objektov v Zenici, Varešu, Goraždu, železarni Nikšič, valjarni bakra v Sevonju, tovarni kablov v Svetozarevu, tekstilni tovarni v Novem Pazaru, tovarni magnezita v Rankovičevu in na mnogih drugih objektih, 996 tisoč mladincev in mladink je prostovoljno delalo na 54 velikih objektih, v kar pa ni vračunano delo okoli pol milijona mladine na manjših lokalnih objektih.

Te delovne akcije so dale ne samo velik prispevek pri izgradnji Jugoslavije, temveč so tudi pomagale politično in kulturno dvigniti mladino iz zaostalih krajev. Stotine tisočev mladincev iz vse dežele — kmečka in mestna mladina, mladinci iz podjetij in šol — je živelo in delalo skupaj, se spoznavalo in videlo razne kraje. Pri delovnih akcijah se je odvijalo intenzivno kulturno-prosvetno delo, saj se je tam naučilo 65 tisoč mladincev in mladink pisati in čitati. Sodelovanje šolske, kmečke in mladine iz industrije v skupnem delu je mnogo pripomoglo, da so dobili pravilne pojme o delu. Na delovnih akcijah je delo dobilo tisti značaj, ki mu pripada v socialistični družbi.

Nato je maršal Tito poudaril izreden porast študirajoče mladine in posebej še povečanje števila fakultet in univerzitetnih študentov. V Jugoslaviji je sedaj 85 fakultet, visokih in višjih šol, medtem ko jih je bilo pred vojno le 23. V šolskem letu 1951-52 je na jugoslovanskih univerzah študiralo 49.059 rednih in 9.081 izrednih študentov, medtem ko je v zadnjem predvojnem letu bilo vpisanih samo 17.743 študentov.

Smuški poleti samo na treh skakalnicah

Mednarodna smučarska federacija je odločila, da bodo smele biti tekme v smuških poletih samo na treh skakalnicah. Toda v enem letu na eni izmed določenih. Te so: skakalnica v Obersdorfu (Nemčija), — kritična točka 133 m, skakalnica v Kulmu (Avstrija), ki jo še izpopolnjujejo — kritična točka bo od 127 do 135 m, ter skakalnica v Planici, ki jo obnavljajo, s kritično točko med 125 in 130 metri. Tekmovanje v Kulmu bo to sezono (1952-53), v Planici pa prihodnjo. Inž. Bloudek je izjavil da letos ne bo mogel izkoristiti kredita, ker je gradnjo deževno vreme zelo oviralo, pač pa ga bo potreboval v prihodnjem letu. Dejal je, da je prvotno nameraval skakalnico močno povečati, kar je bila tudi želja Smučarske zveze Jugoslavije, vendar je sedaj mnenja, da bi bila skakalnica z večjo kritično točko le za zelo majhno število skakalcev.

Pozabljeno odkritje

Dvajset let preden je Sved Alfred Nobel odkril brezdimnj smodnik, okrog leta 1860, je dosegel švedski urar Sundvall isto odkritje, samo da ni mogel zanj zainteresirati ne oblasti, ne petičnih zasebnikov. Tako so za njegov izum zvedeli šele, ko so našli izumiteljeve beležke. Zvezek z beležkami je zdaj v rokah strokovnjakov švedske vojske. Beležke so našli šele nedavno v ZDA. Po Sundvallovi smrti jih je njegov sin spravil in jih leta 1905 izročil nekemu prijatelju, ki se je odpeljal v Ameriko. Beležke so bile potem dolgo pozabljene, dokler jih brat pokojnega švedskega izseljenca slučajno ni našel, ko je sestavljal inventar družinskih stvari.

Jugoslovanska mladina pri gradnji hidrocentrale Vinodol

FILATELISTIČNI KOTIČEK

Nove znamke v svetu

ČESKOSLOVAŠKA. — Propagandna serija za telesno vzgojo. 1,50 kčs., rjava (tek na dolge proge); 2.00 kčs., rdečkasta (veslanje s kajakom); 3,00 kčs., vinasta (kolesarji); 4,00 kčs., modra (hockej na ledu).

— Propagandna serija za javno zdravstvo. 1,50 kčs., vijoličasta (zdravnik pri pregledu delavca v tovarni), 2,00 kčs., modrovijoličasta (zdravniška oskrba dojenčkom); 3,00 kčs., karminasta (isto kot na 1,50 kčs.).

— Spominska serija na čast stoletnice smrti češkega pesnika Frančiška Čelakovskega. Na obeh znamkah je portret pesnika. 1,50 kčs., temnorjava; 2,00 kčs., zelena.

FINSKA. — Spominska na stoletnico požiga mesta Waasa. Pogled na mesto. 25 mark, rjavo-čokoladna.

— Priložnostna ob 10. šahovski olimpiadi v Helsinkih. Na sliki je šahovnica, poleg nje ga konj in stolp, 25 mark, rdečkasta.

GRČIJA. — Serija zračne pošte v spomin državljanske vojne. 1000 drahem, temnomodra (blagoslov čet na gori Grammos); 1700 drahem, zelenkasta (alegorija zmage na gori Vitsi); 2800 drahem, siva (strojničarji med borbo); 7000 drahem, temnozelena (pehota pred napadom).

ISLANDIJA. — Spominske na smrt predsednika Sveinna Bjornssona. Portret umrlega. 1,25 kron; 2,20 kron, zelena; 5 kron, temnosiva; 10 kron, rjava.

NORVEŠKA. — Spominske ob 80-letnici kralja Haakona VII. Portret kralja v admiralski uniformi. 30 oere, rdeča; 55 oere, modra.

POLJSKA. — Propagandna serija za produkcijo cementa. Na sliki je tovarna cementa. 4 zloty, rdeča; 10 zloty, temnordeča.

— Priložnostne za «kongres mladine, obnoviteljice narodov». 30 + 15 grošev, zelena (v ozadju hiše, v ospredju pa dva mladinca in eno dekle); 45 + 15 grošev, rdeča (mladenič in mladenka, v ozadju pa idealno mesto).

— Priložnostna ob proglasitvi nove ustave. 45 + 15 grošev, zelena in rjava, (skupina delavcev vzklika novi ustavi).

— Spominska na 75-letnico smrti Ludvika Warynskega, predhodnika poljskega socializma. Portret imenovanega. 45 + 15 grošev, rjavo-črna.

SVEDSKA. — Frankovna pošta. Dopolnilna vrednota, 20 oere, siva; 25 oere, rdeča.

TURČIJA. — Priložnostne za osmi kongres teoretične mehanike, ki je bil v Carigradu. Pogled na palačo tehnične fakultete ankarske univerze. 15 kurds, vijoličasta; 20 kurds, modra; 60 kurds, rjava.

MADŽARSKA. — Dopolnilne vrednote frankovne serije. Na slikah so razne palače in druge gradnje. 8 filler, zelenorumena; 10 filler, vijoličasta; 12 filler, karminasta; 50 filler, rdečkasta; 70 filler, rumena; 80 filler, vijoličasta.

— Spominske na kongres železničarjev. 60 filler, rdeče-rjava (prometnik da znak za odhod vlaka); 1 forint, olivnozelena (železnica z elektrifikacijo).

SOVJETSKA ZVEZA. — Spominska na stoletnico smrti slikarja K. P. Briolova. Portret slavljenca. 40 kopejk, zelena.

— Spominska na stoletnico smrti ruskega pesnika Žukovskega. Portret slavljenca. 40 kopejk, črna na modri podlagi.

VZHODNA NEMČIJA. — Serija «ofenzive kulture». Portreti slavnih mož, 12 pfenigov, rjava (Victor Hugo); 20 pfenigov, zelena (Leonardo da Vinci); 24 pfenigov, karminasta (Nikolaj Gogolj); 35 pfenigov, modra (perzijski zdravnik Avicenna).

KITAJSKA. — Spominske na zasedbo Tibeta. 400 dolarjev, rd ča (pogled na slavnostni samostan Dalaj Lame v Tibetu); 800 dolarjev, zelena (tibetanski voli na delu); 800 dolarjev, lilasta (isto kot na 400 dol.); 1000 dolarjev, vijoličasta (isto kot na prvi od 800 dol.).

JAPONSKA. — Propagandne znamke za pospešitev turizma v Narodnem parku Japonskih Alp, 5 yen, rjava (pogled na vrh Yarigatake); 10 yen, zelenomodra (pogled na dolino Kurobe); 14 yen, rdečkasta (panoramika vrha Shiromutake); 24 yen, modra (pogled na gorovje Norikuratake).

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE. — Spominska znamka na 25-letnico končanih del pri ogromnih kipih, izklesanih v skali na pobočju gore Rushmore. 3 cents, zelena (pogled na goro z izklesanimi profili Georgea Washingtona, Thomasa Jeffersona, Theodora Roosevelta in Abrahama Lincolna.

ŠE O TELOVADBI NA SREDNJIH ŠOLAH V TRSTU

STROKOVNA SPOSOBNOST PROFESORJEV važen faktor pri pouku telesne vzgoje

Po pravici povem: že ob prvem članku o telovadbi na srednjih šolah, ki je bil objavljen pred štirinajstimi dnevi, me je imelo, da bi se oglasil. Pa sem okleval in sem se končno odločil šele preteklo nedeljo ob drugem članku o tej zadevi. S telovadbo na naših srednjih šolah pa je še slabše kot si predstavljata oba pisca, ki sta pisala pred menoj. Res je, da niso moterialni pogoji za telovadbo na srednjih šolah najboljši, ker telovadnici pri Sv. Jakobu in v Rojanu ne zadovoljujeta, vendar mislim, da je potrebno predvsem se ozreti po strokovni sposobnosti profesorjev, ki jim je poverjen pouk telovadbe. Menim, da bi dober profesor-telovadec ali športnik znal premagati tudi materialne pomanjkljivosti in nuditi svojim gojencem resnično telovadbo. Dejansko namreč nimajo naši dijaki niti tistih borih dveh uric, ki sta predpisani po učnem načrtu za telovadbo. Nedavno me je oče nekega prvošolca začuden spraševal, čemu bodo sinku zvezki pri telovadbi. Profesor telovadbe je naročil dijakom I. razreda nižje srednje šole, naj si nabavijo po dva zvezka. Že preteklo leto so na nižji gimnaziji poučevali teorijo telovadbe. Le čemu naj bo nižješolcu teorija telovadbe? Ta predmet spada vsekakor na učiteljišče, na druge šole pa prav gotovo ne. Prav bi bilo, da prizadeti profesorji revidirajo svoje poglede na telesno vzgojo v srednjih šolah; če pa se čutijo strokovno nesposobne, naj se lotijo drugega posla; pouk telovadbe pa naj prepustijo bolj poklicnim. Šolska oblast pa ne bi smela omalovaževati tega predmeta z nastavljanjem za predmet nekvalificiranih ali slabo kvalificiranih moči. Če bi vsi profesorji, ki jim je poverjen pouk telovadbe imeli do tega predmeta pravilen odnos, ne bi bilo težkoč, da bi se uveljavil izrek «ne samo, kar veleva mu stan...»

Če velja kje, je to gotovo prav pri telesni vzgoji, da je tekmovanje najučinkovitejša stimulacija za redno vežbanje. Zato bi bilo prav, da bi se proti koncu šolskega leta priredile poleg že tradicionalnih zaključnih kulturnih prireditev in šolskih razstav tudi tekme med vsemi srednjimi šolami. Pravilnik in način klasifikacije bi moral seveda stremeti za tem, da bi bila udeležba na tekmah množična, da bi ne prišli na tekmovališča le «zvezdniki»; vsa ostala mladina pa bi s tribun navijala svojim favoritom. Pasivno športno «udejstvovanje» mladine pomeni dejansko degeneracijo športa, v katero je potisnil telesno vzgojo profesionalizem.

Osnova takim tekmovanjem naj bi bil najbolj množični tro-četvoro ali peteroboj iz lahkoatletskih disciplin z najbolj prirodnimi pripomočki (na pr. za met — kamen). Temu množičnemu tekmovanju naj bi se pridružile še specialne tekme (košarka, odbojka, namizni tenis itd.). Množično izvajane proste ali ritmične vaje bi bile vreden zaključek take male srednješolske «olimpiade».

Tja v cvetoči maj postavljene tekme bi dajale že danes vsej srednj šolski mladini in profesorjem telovadbe dovolj spodbude, da bi poiskali priložnost in čas, da bi se s športom ukvarjali intenzivneje kot doslej. Prepričan sem, da bi bilo možno do neke mere rešiti tudi vprašanje igrišč.

Navrgel sem nekaj svojih misli o telovadbi in športu v srednji šoli. Vsaka teh misli bi potrebovala še razvijanja in komentarja, vendar naj bi bile te misli že same na sebi izhodišče za diskusijo, razmišljanje in koristne — sklepe.

S. T.

Razmišljanja gledalca športnika

Človekovo življenje je razdeljeno na obdobja. V prvih letih je največja strast duda, pozneje leseni konj; po romanih iz indijanskega življenja ter znamkah se navadno pojavi šport. Nekoga zgrabi bežno, drugega drži nekaj let, tretjega ne izpusti do smrti.

«Kdor bo plaval po vodi kot nagnusna žaba, bo izključen iz našega zavoda» je pred sto leti pisalo v pravilniku šole, kjer je danes plavanje obvezen predmet. Časi se menjajo, z njimi ljudje, v nekaterih stvareh na dobro, v drugih na slabše.

Če je srednji vek bil za nekaj koristen, potem je ta stvar gotovo absolutno podcenjevanje telesa. To zatiranje naravne želje po skakanju in svežem zraku je trajalo še mnogo po koledarskem zaključku srednjega veka, tako da je spomin še blizu in s tem želja, da se kaj takega ne ponovi več. Prepoved telesne vzgoje je šele pokazala, kaj pravzaprav predstavlja za človeštvo. Danes lahko mirne duše rečemo, da gre naprednost neke šole vzporedno z urami telesne vzgoje.

Kdo je športnik? Pojem ima pri različnih ljudeh različne pomene. Skric, ki v nedeljah obiskuje tekme in ve na pamet imena vseh asov in zvezd na športnem nebu, ima na svoji strani navadno večje spoštovanje kot tisti, ki redno hodi na izprehod, da bi se nadušil zraka. In vendar lahko govorimo v drugem primeru o večjem odstotku športnosti.

Ideal je človek, ki izven delovnih ur najde čas, ki ga posveti teku, skakanju ali kateri koli stvari, ki je s tem v zvezi. Uspehi niti niso tako važni. Kdor jih doseže — v redu, saj danes predstavljajo važen propagandni činitelj za skupnost, ki ji tekmovalec pripada (Finska!); kdor jih ne doseže — tudi v redu. Človek je storil svojo dolžnost, okrepil si je telo in navzel se je tudi moralnih kvalitet športnika, ki so: požrtvovalnost, tovarištvo, pogum, odkritosrčnost in vse, kar spada k temu.

S takimi mislimi opremljen gre človek na tekmo. Nedelja je, lepo sončno vreme. Igrata dve mladi enajstorici in mnogi so prvič na igrišču. Gornji stavek pove, kaj lahko pričakujemo od kvalitete igre. Sčasoma se bo izboljšalo. Vendar ni to, kar smo hoteli povedati. Opazili smo nekaj stvari, ki jih je treba nujno odpraviti. Prvo so gledalci. Ni jih mnogo, a večina njih kriči, tako da zaležejo dvojno. Besed, ki smo jih slišali, ne bi radi ponovili. Kričanje, zmerjanje, preklinjanje iz ust fantov ki imajo okoli dvajset let. Druga ugotovitev: igralci so neborbeni, kot bi ne igrali tekme. Tretja: kljub temu da so vsi Slovenci, govorijo med seboj italijanski. To zadostuje, da gledalcu ni potrebna več kot ena sama taka tekma. Tudi zato naj se mladi igralci obnašajo kot športniki; tudi zato, da se bo krog simpatizerjev neprestano širil in ne morda celo obratno.

P. N.

UMETEN SNEG

Dva inženirja sta slučajno odkrila postopek za pridobivanje umetnega snega, s katerim lahko pokrijejo pobočje za smučanje, kadar odpove narava. Delala sta namreč na nekem stroju za ustvarjanje umetne megle, ki naj bi služil za zaščito sadja pred mrazom. Med poskusi v hladnem vremenu sta pa «pridelala» sneg namesto megle.

Milan Šega

ZGODBA O VOLKU, BORISU IN NJEGOVI MAMI

Pri sosedovih v naši hiši imajo desetletnega dečka, ki mu je ime Boris.

Spoznala sva se kmalu potem, ko se je s svojimi starši naselil v stanovanju, ki je bilo v istem nadstropju kakor naše. Nekega dne, ko se je vračal iz šole, me je na stopnicah nenadoma potegnil za suknjič in se postavil predme, kakor da mi ima povedati nekaj hudo važnega. Z eno roko se je oklepal mojega suknjiča, v drugi pa mu je bingljala torbica, iz katere je štrlelo dolgo ravnilo. Torbica je bila velika in težka, deček pa tako droban, da bi se lahko ves skril vanjo.

Ko je menda ugotovil, da sem pripravljen na razgovor ž njim, je torbico naslonil ob zid in se znova razkoračil pred menoj.

«Rekli so mi, da ste profesor», je spregovoril in jel z očmi preiskovati moj obraz, obleko in nazadnje celó čevlje, nad katerimi pa se je nejevoljno zmrdnil. «Morali bi nositi škornje», je dejal, ko sem mu odvrnil, da sem res profesor. «Naš očka ima doma dva para škornjev in ko bom velik, bo en par moj.»

Nasmehnil se je, a se brž nato spet zresnil in me s šepetajočim glasom vprašal, če vem, kakšen je volk in če je ta zver res tako strašna, kakor mu je nekdo povedal, — če res požre celega človeka v en mah in če ima res namesto oči žareče oglje v glavi.

Odvrnil sem mu, da volka poznam — da pa še zdaleč ni tako strašna zverina, kakor mu je tisti njegov nekdo rekel.

Po teh mojih besedah se mi je fant z obema rokama obesil na suknjič in glasno vzkliknil:

«Ste ga videli? In mi boste povedali, kakšen je bil?»

Obljubil sem mu, da mu bom natanko popisal svoje srečanje z volkom in celo to da mu bom povedal, kako so mi volkovi nekoč v Italiji, kjer sem bil med vojno v zaporu, malo manj ko rešili življenje. Povabil sem ga, naj me zvečer po večerji obišče v stanovanju.

Ko sem mu to rekel, mi je s svojimi drobnimi prsti stisnil roko in odbrzel po stopnicah navzgor.

Bil sem še pri večerji, ko je pozvonil na vratih. Prišel je v beli platneni obleki, umit in skrbno počesan, toda ves vznemirjen ter neučakan. Sedel je urno na stol, ki sem mu ga ponudil, in z nestrpnostjo čakal, kdaj bom odložil nož in vilice ter začel s svojo zgodbo. Na stolu ni niti za trenutek zdržal pri miru. Premikal se je in obračal, da se je človeku, ki ga je gledal, skoraj v glavi zvrtelo. Oči je imel svetle in žive, nos tanek in zafrknjen navzgor.

Čez nekaj časa pa se je odločno spustil z nogami na parket in s prav tako odločnim glasom izjavil, da bi se rad nekoliko sprehodil po sobi. In še to je rekel:

«Jaz ne jem nikoli tako počasi, kakor jeste vi».

Ko sem navsezadnje le končal z jedjo, je bil, kakor bi mignil, spet na svojem stolu, se nagnil nad mizo in si z obema rokama podprl glavo — pripravljen, da me posluša.

«Prav, pa začnimo», sem dejal in mu povedal naslednjo dogodivščino.

Po pobegu iz zapora in na naši poti proti fronti, smo se za dlje časa ustavili v majhni vasi ob vznožju Abruzzov. Vaščani so nas prepričevali, da je naša pot zaman, da so Nemci zastražili vse prehode in da ne more nihče več na ono stran k zaveznikom. Povabili so nas, da ostanemo čez zimo, ki se je prav tiste dni začenjala, v vasi ali pa nekje v njeni bližini.

Nekaj jih je kljub prigovarjanju odšlo dalje, trije pa smo se odločili, da ostanemo in da počakamo v vasi prihoda zaveznikov, ki bodo, kakor smo mislili, največ v enem mesecu osvobodili vso Italijo.

V vasi, kjer smo se nastanili, ni bilo niti enega Nemca, fašisti pa so prebivali v bližnjem mestecu, ki je bilo uro hoda daleč.

Ko zaveznikov le ni bilo od nikoder, smo sredi decembra zapustili vas in se preselili v oglarsko kočo, ki je bila med skalovjem na vrhu strmega pobočja. Tisti čas je zapadel prvi sneg. Ljudem v vasi pa naša preselitev ni bila posebno pri srcu.

«Sneg vas bo zamel», so rekli in zmajevali z glavami.

Odvrnili smo jim, da jim bodo Nemci, če zvedo za nas, da smo v vasi in da nas skrivajo pred njimi, gotovo požgali hiše. To jih je sicer preplašilo, vendar pa so imeli še en pomislek:

«Če je zima huda, pridejo s snegom tudi volkovi. Letos vse kaže, da se jih bomo morali celo v vasi otepati».

Toda tudi ta pomislek nas ni zadržal.

V koči med skalovjem smo si kmalu uredili kaj prijetno življenje. Kurili smo z ogljem, ki smo ga pobirali z velikih kop, od katerih je bila največja takoj pred našimi vrati, jedli makarone in bob, za kuho in pitje pa smo talili v kotliču sneg, ki ga je bilo z vsakim dnem več in ki je jel resnično groziti, da nas bo nekega dne na lepem zamel. Vsakih štirinajst dni pa sta po dva od naše trojice odšla v vas po hrano.

Dokler je bilo še malo snega, so nas iz vasi skoraj vsak dan obiskovali. Predvsem so prihajali otroci. Posedeli so z nami v koči, si sušili ob ognju noge in nas vsako pot spraševali, če smo že videli volkove. Ti so nosili poročila s fronte, se jezili nad zavezniki, ki so menda pognali korenine nekje v bližini. Neaplja, in vsakič povedali, kaj počno v mestecu fašisti.

Največkrat je prihajal Umberto, mesarjev desetletni sin. Imel je veliko, črnolaso glavo ter široka, vedno se smehljajoča usta.

Ob koncu leta je bilo snega že preko kolen. Za Silvestrovo smo se namenili v vas vsi trije. Umberto je že nekaj dni poprej prišel povedat, da nas oče vabi v njihovo hišo, kjer bodo zbrani naši znanci iz vasi.

Odšli smo pred večerom in bili z nočjo v vasi. Mesar je imel svojo hišo na najvišjem mestu, na položni vzpetini ob robu vasi; nekaj korakov vstran se je začenjala goličava z redkim grmičjem, ki je bila v tistem času vsa pokrita s snegom.

Med našim bivanjem v hiši je bilo od zunaj nekajkrat slišati zateglo in preplašeno lajanje domačega psa. Žival se je zaganjala na verigi, begala ob hiši sem ter tja in se enkrat celo zatekla v vežo. Proti jutru je pes nenadoma utihnil.

Ko smo s prvim dnevnim svitom zapuščali hišo in krenili po strmi stezi navzgor, je bilo videti na več mestih v snegu sledove, ki so bili podobni pasjim stopinjam. Gospodar, ki nas je pospremil do prvih dreves, je takoj obstal, se za hip sklonil k snegu in se nato z zbeganimi očmi ozrl proti vrhu strmine, ki je bila zavita v gosto meglo.

«Če mislite nadaljevati pot», je dejal, «boste še pred vrhom srečali tolpo volkov».

Na te njegove besede smo bili nekaj časa čisto tiho. Z volkovi se seveda ne bi radi srečali, toda ostati čez dan v vasi, kamor so začele vedno pogosteje prihajati fašistične patrulje, bi tudi ne bilo najbolj pametno. Fašisti so že nekajkrat dali razumeti ljudem, da vedo za nas, da vedo celo, kje smo, in hkrati zagrozili, da nas bodo prišli nekega lepega dne obiskat. Zato smo se zdaj odločili, da pojdemo na vsak način proti vrhu.

«Volkov se bomo že kako otresli», je menil Bert in se nasmehnil, čeprav mu ni bilo, kakor je bilo videti, čisto nič do smeha. «Dva nožа imamo s seboj in tri palice».

Italijan je gledal za nami, dokler se mu nismo izgubili v megli, ki je postajala z vsakim korakom gostejša.

Kmalu nismo razločili niti drugega ko kamenje pod seboj, drevesa na obeh straneh steze in drug drugega. Zrak je bil ledeno mrzel, pred vrhom, ko smo bili že več ko dve uri na nogah, pa je začelo nenadoma na gosto snežiti.

Snežinke so bile sprva drobne in mehke, po nekaj minutah pa so se spremenile v ostro, ledeno sodro, ki jo je veter neusmiljeno pral šil v naša lica.

Breg pod našimi nogami se je mahoma strmo dvignil. Morali smo se oddahniti. Na volkove ta čas nismo več mislili. V megli in v snegu, ki nam je močil kolena, smo lahko vsak trenutek krenili s poti, čeprav smo poznali na njej vsako večjo skalo.

Bert je prižgal vžigalico in pogledal na uro.

(Nadaljevanje prih. nedeljo)

IZ GOVORA EDVARDA KARDELJA NA KONGRESU KPJ

Kako gledajo jugoslovanski komunisti na svetovni položaj

Drugi in najvažnejši vir sedanje mednarodne napetosti je vprašanje Nemčije. Tudi tu nastopa sovjetska politika v licemerni vlogi, pri čemer plaši zapadni svet s prav tistimi gesli, katerih ostvaritev bi bila ona najmanj pripravljena dopustiti.

Sovjetsko manevriranje z nemškim vprašanjem

Sovjetska politika nastopa z gesli zedinjenja Nemčije. Toda način, ki ga predlaga za zedinjenje Nemčije, jasno kaže, da bi moralo to zedinjenje izročiti vso Nemčijo pod vpliv sovjetske vlade ali pa da postane razdelitev dokončna. Ker pa so sovjetski oblastniki vendarle toliko razumeli, da v sedanji fazi ne morejo pričakovati, da bi lahko spravili v žep vso Nemčijo, zato gre njihova politika v smeri fiksiranja dokončne razdelitve Nemčije.

To je seveda nepopularno tako v Nemčiji kakor izven nje. Zato sovjetska propaganda vsemu svetu polni ušesa s krikom o potrebi zedinjenja Nemčije, praktično pa dela vse, kar je mogoče, da do tega zedinjenja ne pride.

Druga njena parola je nevtralna, neoborožena Nemčija. Predvsem je treba naglasiti, da je nevtralna Nemčija praktično neustvarljiva zamisel. Osnovno nasprotstvo sedanjega sveta, o katerem sem prej govoril, ne trpi v sredini Evrope t. j. v Nemčiji, nobenega takega prostora, nikakšne nikogaršnje zemlje, proti čemur bodo stalno usmerjene politične akcije z Vzhoda in Zahoda. Razen tega Nemčija ni Švica. To je velik narod v srcu Evrope, z ogromnim ekonomskim potencialom, ki ne more, da ne bi igral samostojne vloge v mednarodni politični areni. Kot takšna bi Nemčija kaj hitro postala ovira sovjetskim hegemonističnim aspiracijam. To v Moskvi dobro vedo in prav tako malo mislijo na uresničitev neke demokratične nevtralne Nemčije, kolikor na njeno dejansko demokratično ureditev. Če pa kljub temu govore o takšni Nemčiji, je to zato, ker vedo, da zahodnoevropske države tega ne bodo sprejele iz enostavnega razloga, ker nimajo zaupanja v trajnost takšne «nevtralnosti», vedoč tudi to, da so v enem delu evropskih množic, ki so že zaporedoma občutile strahotni bič nemškega imperializma, takšne parole popularne. Z drugimi besedami, sovjetska politika igra na popularnih iluzijah in na izkoriščanju istega nezaupanja zahodnih držav do tako imenovane «nevtralne» Nemčije, kot ga gojijo tudi samo sovjetska vlada.

Danes mnogo govore o oblikah udeležbe Nemčije v okviru «evropske armade». Oblike, ki jih navajajo za nemško udeležbo, so take, da nam je popolnoma razumljivo, če nekateri demokratični krogi v Nemčiji niso zadovoljni in zahtevajo enakopravnost tudi na tem področju. Poleg tega se nam zdi, da se s tem tudi ne doseže smoter, ki ga imajo pred očmi tisti krogi na Zahodu, ki te pogoje postavljajo, da bi namreč onemogočili obnovitev samostojne nemške armade. Tudi v okviru «evropske armade» bo Nemčija prišla do moči, ki ji bo zelo hitro omogočila, da bo postavila nove zahteve t. j. odpravo prav tistih pogojev, ki naj bi jih sedaj sprejela. V zavesti nemškega naroda pa se bo zakoreninilo prepričanje, da mora vsak korak k svoji neodvisnosti in enakopravnosti izbojevati s težko borbo. Tak razvoj stvari ima lahko v Nemčiji med drugim za posledico tudi tak negativni pojav kot je okrepitev nacističnih, militarističnih in sploh skrajno reakcionarnih elementov, z njimi hkrati pa tudi nastajanje novih ekspanzionističnih teženj, se pravi ustvarja prav tisto, kar bi radi preprečili tisti zahodnoevropski krogi, ki postavljajo sedanje pogoje za udeležbo Nemčije v evropski armadi. Tak položaj seveda uspešno izkorišča sovjetska vlada za pospešeno oboroževanje Vzhodne Nemčije ter dokončno razdelitev Nemčije, istočasno razširja hinavske pripovedke o tem, da bi bila sovjetska vlada pripravljena umakniti se iz Vzhodne Nemčije, če bi bila ustvarjena nevtralna in neoborožena enotna Nemčija. Edini smoter teh pripovedk je seveda ta, da bi se poglobila nesoglasja med zahodnimi državami glede nemškega vprašanja.

Nemčiji je treba priznati enakopravnost

Narodi Jugoslavije so življenjsko zainteresirani na vprašanju, kakšno vlogo bo igrala bodoča Nemčija v Evropi. V dveh vojnah smo mi bili žrtev ekspanzije nemškega imperializma in imamo za to mnogo razlogov, da se upremo vsakemu reševanju «nemškega vprašanja», ki bi dovedlo do oživljanja nemškega imperializma in militarizma. Toda hkrati moramo biti v tem vprašanju realisti in to zlasti glede dejstva da se nemški narod ne more dolgo držati v položaju neenakosti brez težkih posledic za notranji razvoj same Nemčije, s tem pa tudi vse Evrope. Nemško vprašanje je treba po našem mnenju reševati tako, da se s tem krepe notranje demokratične sile v Nemčiji, t. j. sile, ki so lahko znotraj Nemčije ovira za porast kakega novega nacizma in militarizma. Edino možna podpora tem silam v sedanjem času pa je v tem, da se Nemčija zares prizna kot enakopraven narod v Evropi.

Naravno, da ne more biti nihče prerok glede bodočega razvoja Nemčije. Sovjetski način reševanja nemškega vprašanja v Vzhodni Prusiji ter na Labi in Nisi daje vsekakor mnogo gradiva za podpihovanje nacizma in revanžizma v Nemčiji. Toda kljub tej opasnosti bi napravili evropski narodi veliko napako, ako bi iz strahu pred možnostjo obnavljanja bodoče ekspanzionistične Nemčije držali nemški narod v neenakopravnem položaju in s tem predvsem olajšali izvedbo sovjetskih hegemonističnih načrtov v Evropi, poleg tega pa ustvarjali ugodne pogoje za razvoj imperialističnih in militarističnih elementov v sami Nemčiji.

Če upoštevamo te ugotovitve, smo se v naši zunanjepolitični aktivnosti v jedru držali stališča: 1. Da se mora Nemčija zediniti na podlagi resnično svobodnih volitev v obeh conah, to je pod istimi demokratičnimi pogoji v zahodni in vzhodni coni; 2. pa, da mora Nemčija ostati neodvisna in enakopravna vključno pravico, da se oboroži v mejah potrebe za obrambo svoje neodvisnosti.

Ali Stalin želi vojno?

Nesmiselno je potemtakem reševati uganke o tem, če Stalin želi vojno ali je ne želi, kot delajo nekateri pisci in politiki v mednarodnem tisku. Po vsej verjetnosti bi Stalin in sovjetska vlada rada izvedla svoje hegemonistične načrte brez vojne. Bistveno pa je pri tem dejstvo, da izvajanje teh načrtov neogibno vodi k vojni, zato se je treba boriti prav proti tem načrtom, bodisi da se pojavljajo v obliki agresivnega pritiska na Jugoslavijo, bodisi v obliki zavlačevanja korejske vojne, ali v obliki delitve Nemčije ali v obliki predloga za sklenitev pakta petih velikih sil. Z drugimi besedami, bistveno je dejstvo, da je v sedanjem trenutku agresivna hegemonistična politika sovjetske vlade največja in najneposrednejša nevarnost za mir in že s svojim delovanjem oživlja in krepi vsa potencialna žarišča agresije in vse elemente imperialističnega hegemonizma.

Mislim, da vsa ta dejstva, o katerih sem govoril, prepričljivo potrjujejo pravilnost in neogibnost sklepov za našo praktično mednarodno politično aktivnost, ki jih je napravil v svojem referatu tov. Tito, namreč: držeč se čvrsto načelnih pozicij socialistične in demokratične politike tako v notranjem razvoju kot v zunanjih odnosih, moramo biti predvsem aktivni v vseh vrstah mednarodnega sodelovanja, ki vodijo k krepitvi varnosti naše države in učvrstitvi mednarodnega sistema kolektivne varnosti, drugič biti moramo aktivni v našem sodelovanju s socialističnimi, demokratičnimi in vsemi progresivnimi gibanji v svetu, tretjič biti moramo aktivni v krepitvi obrambne sile naše države. Če se bo naša aktivnost dosledno razvijala v tej smeri, potem nimamo razloga, da ne bi gledali s polnim zaupanjem v bodočnost naše države in njenega nadaljnjega socialističnega razvoja. In nasprotno, nič se ne bi bolj škodljivo odrazilo na položaj naše države v svetu, kakor če bi v naši praksi nasedali votlim sektaškim frazam, nekemu psevdorevolucionarnemu izolacionizmu, avanturističnemu samoprepričanju in nenačelnim prakticističnim tendencam. Naloga socialistične politike ni samo v tem, da pove resnico. To lahko store tudi pošteni univerzitetni profesorji. Osnovna naloga socialistične politike je, da tej resnici krči pot k ustvaritvi. k zmagi. To pa ni niti najmanj lahka naloga. Zato je treba pazljivo in aktivno izkoristiti možnost, ki nam jo daje sedanji mednarodni položaj v korist naše lastne varnosti in v korist kolektivne varnosti in miru v svetu.

Nato se je tov. Kardelj dotaknil vprašanja ekonomske pomoči nerazvitim državam in poudaril, da ima SZ do tega vprašanja v bistvu isto odklonilno stališče kakor vrhovi finančnega kapitala na Zapadu, in da gre tudi v tem primeru za obliko sodobnega imperializma v pogojih krepitve državnokapitalističnih elementov v sodobni družbi. Tov. Kardelj je nadaljeval:

Poprej so osvajali to ali drugo deželo, ki so jo razglasili za kolonijo, bodisi za protektorat ali jo krstili s kakim drugim podobnim imenom. Zato se približno ista stvar končuje na malo drugačen način: Sovjetska zveza se okliče po stalinskem receptu za «vodilni narod», na osnovi te mistične in mesianske «pravice» pa zahteva sovjetska vlada od svojih narodov, ki nimajo moči, da bi se ji uprli, da se sicer še nadalje proglašajo za neodvisne, da pa morajo priznati vodilno vlogo tako imenovanega «vodilnega naroda», da sprejmejo kontrolo NKVD ter da vzpostavijo direktno telefonsko zvezo s Kremljem, od koder jim prihajajo ukazi, kaj naj delajo in kolikšen davek morajo plačati tako imenovanemu «vodilnemu» narodu. To pa je samo politika, ki vodi do vojne.

Polom sovjetskega prerokovanja

Mednarodni položaj Jugoslavije se je v zadnjih letih zelo močno okrepil in nobenega dvoma ne more biti, da se bo v prihodnjih letih še bolj učvrstil. Vi veste, da so nam leta 1948 Stalinovi odposlanci prerokovali propast v zelo kratkem času, v nekaj tednih ali v najboljšem primeru v nekaj mesecih, če ne sprejmemo njihovega imperialističnega diktata. Verujem, da pri tem niso imeli samo namena nas zastrašiti, marveč da so v tak razvoj tudi dejansko verjeli. Računali so dokaj preprosto: če ostanejo Jugoslovani na pozicijah socializma, jih bo uničil ali kapitalistični Zahod ali mednarodna izolacija, v kateri se bodo neogibno znašli, če zapuste pot socializma in jih bo uničil njihov lastni narod, a v vsakem primeru bo Jugoslavija padla v naše roke.

Toda čim so sovjetski upravitelji zapustili kurz socialistične revolucije in ga zamenjali s tendenco k imperialistični hegemoniji sovjetske birokratske kaste nad drugimi narodi, niso več v stanju niti da bi pravilno ocenili odnos razrednih sil v današnjem svetu. In tako se ni niti ena njihovih domnev uresničila. Niti ni Jugoslavija zapustila socializma, niti ni ostala izolirana, niti ni uničena s strani Zahoda in zato tudi ni padla v žep hegemonistov iz Moskve.

Zakaj pa se niso uresničile te napovedi? Vzrokov in razlogov je več, in sicer objektivnih in subjektivnih, se pravi takih, ki delujejo neodvisno od nas, in takih, ki delujejo kot posledica pravilne politike naše Partije, ki sta jo naš delavski razred in vse naše delovno ljudstvo osvojila in podprla.

Predvsem je treba imeti pred očmi, da je minilo od oktobrske revolucije do danes 35 let in da se je v tem času na svetu marsikaj spremenilo. Prve buržoazno-demokratične revolucije so povzročile intervencijo fevdalno-absolutističnih držav, pozneje so postali ti revolucionarni procesi praktično notranja pravica narodov, ker fevdalni elementi tedanjega sveta niso imeli več notranje moči, da bi uspešno reagirali. Oktobrska in druge socialistične revolucije na začetku tega stoletja so prav tako povzročile intervencijo več kapitalističnih držav, danes pa so socialistične sile v svetu tako močne, da reakcionarne sile nimajo več notranje moči, da bi mogle proti njim združeno in frontalno nastopati. Ni slučajno, da najbolj drastični poskus protisocialistične intervencije v zadnjem času — namreč v Jugoslaviji — ni prišel z Zahoda, pač pa od državno-kapitalistične Sovjetske zveze.

Sprememba v odnosu družbenih sil

To je hkrati še eno potrdilo naše teze, da se je odnos družbenih sil v svetu do takšne mere spremenil, da se ne more več govorit o nekakem kapitalističnem obkroženju nekega ločenega, izoliranega socialističnega sveta ali o tem, da v današnjih mednarodnih odnosih dominira spopad med kapitalističnim in socialističnim svetom. Ta teza je potrebna sovjetski vladi zato, da bi v svoji hegemonistični politiki mogla dobiti tudi podporo enega dela delovnih množic. Toda svetovni ekonomski razvoj — zlasti izredno nagli razvoj državno-kapitalističnih odnosov v vsem svetu — in nagla krepitev političnih sil socializma na eni strani a degeneriranje sovjetske revolucije — zlasti nastop sovjetskih oblastnežev v mednarodni areni borbe za hegemonijo nad svetom z druge strani, to so činitelji, ki so odstavili z dnevnega reda stalinske fraze o dveh svetovih. Dva svetova dejansko obstojata znotraj vsake države, pri čemer je stalinski kominformizem vsekakor v protisocialističnem taboru.

Drugič samo dejstvo, da Sovjetska zveza ne učinkuje več kot revolucionarna sila, marveč kot močan agresivni činitelj, ki zahteva novo imperialistično razdelitev sveta, izziva novo pregrupacijo v mednarodni areni, pri čemer se popolnoma menja značaj nasprotstev, ki so prej obstajale med Sovjetsko zvezo in zahodnimi velesilami in pri čemer so postale razlike v družbenem sistemu povsem drugovrstnega značaja. To se je moralo odraziti tudi v mednarodnem položaju Jugoslavije. Naša država je na geografskem področju, ki je za nadaljnji razvoj odnosa sil v Evropi danes važnejše kot kdaj koli poprej. Nočem pretiravati, ako rečem, da je neodvisna Jugoslavija postala pogoj za neodvisnost vrste drugih evropskih držav. Zato niso naletele na dober sprejem parole, ki so jih sovjetski hegemonisti kričali kapitalističnemu svetu: glejte Jugoslavijo, ona ni ne vaša, ne naša, zlomimo jo skupno s pomočjo popolne mednarodne izolacije. Vsakdo na Zahodu je vedel, da te besede ne pomenijo nič drugega, kot klic na pomoč, da se Jugoslavija podredi Sovjetski zvezi. More li biti neka nekominformistična vlada zainteresirana na takem razvoju sovjetsko-jugoslovanskega spora? Nasprotno, celo za najbolj reakcionarne in najbolj zagrizene protisocialistične kroge na Zahodu je jasno, da bi šli le na roko sovjetskim hegemonističnim aspiracijam, če bi postali sovjetski zaveznik v blokadi Jugoslavije. Zato je popolnoma razumljivo, da so propadli vsi sovjetski upi na mednarodno izolacijo Jugoslavije. Če danes širijo klevete, da so narodi Jugoslavije v suženjstvu kapitalističnih držav, s tem le samo priznavajo in neprepričljivo pojasnjujejo polom svojih lastnih hegemonističnih načrtov proti naši državi.

Tretjič, iz istih vzrokov je sovjetska vlada izgubila pravico do podpore mednarodnega proletariata in socialističnega gibanja in dejansko tudi rapidno izgublja tako podporo. Temu nasproti je dobila Jugoslavija v svojem odporu proti sovjetskemu hegemonizmu in v obrambi svoje neodvisnosti močno oporo v mednarodnem proletariatu in socialističnem gibanju, vštevši tu tudi znaten del množic, ki še slede kominformističnim partijam. Sovjetski hegemonisti nas torej niso mogli izolirati niti v mednarodnih odnosih niti v naši povezanosti z mednarodnim delavskim gibanjem. Nasprotno, agresivna akcija proti socialistični Jugoslaviji jih je same globoko kompromitirala in ločila od velikega dela miroljubnih in demokratičnih ljudi na vsem svetu.

In končno samo po sebi se razume, da so vsi ti ugodni objektivni pogoji mogli priti do polnega izraza zaradi pravilne zunanjepolitične linije naše Partije in države in zaradi dejstva, da je dobila ta politika popolno podporo našega delavskega razreda in našega delovnega ljudstva sploh.

Naslonitev na lastne sile

Leta 1948, ko je sovjetska vlada sprožila svoj skrbno pripravljeni in preizkušeni mehanizem agresivnega pritiska na Jugoslavijo ter partijsko in državno vodstvo te države, naše delovne množice niso izgubile glave in se niso umaknile v paničnem begu ali pa prešle v objem prvega problematičnega prijatelja. Nasloniti se na svoje lastne sile — to je bil poziv, ki sta ga takrat tovariš Tito in naša Partija naslovila na delavski razred in vsemu našemu ljudstvu. Ta poziv je tedaj pomenil: ohraniti čast in dostojanstvo države in ostati svoj lastni gospodar v trenutku, ko je kazalo, da je to nemogoče. Naša Partija je znala prav v takem težkem položaju ohraniti neodvisnost svoje politike. To je bila ena izmed njenih največjih zmag.

Ko se vztrajno borimo za to, da naša država ostane svobodna in neodvisna v svoji politični akciji in enakopravna v vseh svojih sedanjih in bodočih zunanjepolitičnih odnosih, naša Partija niti za hip ni izgubila sposobnosti za realistično analizo položaja. Braneč neodvisnost te države, s tem pa tudi tisto novo, kar je naša država prispevala za mednarodni socialistični razvoj, smo hkrati vedno poudarjali, da nočemo biti osamljeni profeti v puščavi, pač pa delavni borci, ki znajo kolikor najbolj mogoče izkoristiti vse ugodne pogoje v današnjem svetu, da bi ohranili in nadalje krepili tako neodvisnost naših narodov kakor tudi pridobitve naše socialistične revolucije.

Izhajajoč s tega gledišča je težila naša zunanja politika za tem, da bi se naslonila na vse tiste činitelje v sedanji mednarodni konstelaciji, ki so lahko služili utrditvi naše mednarodne varnosti in notranjega ekonomskega napredka, nudeč s svoje strani oporo vsem tistim mednarodnim ukrepom in akcijam, ki so mogli biti v sedanjem času kakršna koli ovira agresiji.

Socializem ni v strankah

Vedno smo šli s stališča, da je snovanje blokov škodljiv pojav v mednarodnih odnosih, da povečuje nevarnost vojn in da je prvi korak na liniji odstopanja od načel listine Organizacije združenih narodov. Ta listina temelji na načelu kolektivne varnosti, to pa pomeni načelo nedeljivosti miru in univerzalnosti sistema kolektivne varnosti. Potemtakem ne more biti ničesar na liniji zavarovanja miru, kar slabi napore, da se okrepi prav takšen univerzalni demokratični sistem kolektivne varnosti, a politika blokov po pravilu nedvomno slabi te napore.

Komunisti bi morali biti najzavednejši vodilni element v delavskem razredu, to pa ni njihova pravica, pač pa njihova naloga. Če bodo sposobni izvesti to vlogo, pa ni odvisno od tega, kaj mislijo sami o sebi. Neprenehoma morajo polagati izpit v praksi, izhajajoč od splošnih zakonov gibanja človeške družbe danes pa razumeti predvsem, da socializem v našem času ni več samo v eni ali drugi delavski stranki, pač pa je kot objektivni proces navzoč v vseh razvitejših državah, v družbenem življenju, v vseh delavskih strankah, včasih celo nedelavskih. Da poznajo te elemente in krepe njihovo moč ter tempo njihovega nadaljnjega razvoja in ne izgubljajo izpred oči revolucionarne perspektive — to je danes naloga vseh zavednih borcev za socializem

Glede organizacijskih oblik take zavestne dejavnosti komunistov oziroma zavednih socialistov seveda ni mogoče in tudi ni treba dajati nobenih receptov, nobenih šablon. Zavedni borci za socializem morajo vedno poiskati tiste oblike, ki najbolj ustrezajo pogojem te ali one države, predvsem pa stopnji njenega družbenega razvoja. V vsakem primeru pa bi nerazumevanje enotnosti procesa socialističnega razvoja, o katerem sem prej govoril, pomenilo za komuniste ločitev od objektivnega gibanja delavskega razreda, s tem pa tudi njihovo spreminjanje v sekto brez moči, ki mora na ta ali drugi način postati igračka v rokah reakcionarnih sil.

Prav to pa je bila pot razvoja kominformističnih partij. S tem, da so istovetile svojo lastno oblast s socializmom, opustile borbo za dvig socialistične zavesti delavskega razreda v njegovem dnevnem boju, istovetile vlogo delavskega razreda s subjektivno vlogo partijskih vrhov, so se začele te partije čedalje bolj oddaljevati od delavskega razreda in so zato čedalje bolj postajale agentura sovjetske hegemonistične politike.

Naloga komunistov

Tudi mi jugoslovanski komunisti moramo iz tega potegniti svoje zaključke. Najvažnejši zaključek je že napravil tov. Tito v svojem referatu in jaz se s tem zaključkom iz vsega srca strinjam. To je njegov predlog o spremembi Komunistične partije Jugoslavije v «Zvezo komunistov Jugoslavije», vzporedno pa sprememba Ljudske fronte v «Socialistično zvezo delovnega ljudstva». Mislim, da so prav to oblike, ki odgovarjajo sedanjim pogojem. Socialistična zveza mora obsegati vso politično aktivnost na liniji socialističnega razvoja, kakor tudi popolno notranjo diskusijo o oblikah in tempih tega razvoja. Zveza komunistov mora biti samo del te socialistične zveze, prav oni najzavednejši in najodločnejši njen del, ki se bo povsod in na vsakem mestu boril za dosledno socialistično linijo v našem notranjem razvoju, za socialistično vzgojo našega delovnega ljudstva, za tak dvig njegove socialistične zavesti, da bo samo sposobno, da neprestano giblje in razvija socialistično iniciativo s svojimi demokratičnimi političnimi, družbenimi in državnimi organizaciiami. Mislim, da predlog, ki ga je postavil tovariš Tito, jasno kaže na takšen razvoj stvari v naši državi, to je, da vsebuje prav tisto, kar je bistveno in novo v razvoju socializma v Jugoslaviji: to pa je obračun z birokratizmom in državnim kapitalizmom ter afirmacija socialistične demokracije kot edino mogoče oblike oblasti delavskega razreda in delovnega ljudstva sploh.

Z novimi zmagami v borbi za te cilje se bo Zveza komunistov Jugoslavije pokazala dostojno, da nosi naprej slavno revolucionarno zastavo Komunistične partije Jugoslavije.

PEPA *piše* JUCI

Ljuba Juca!

Kadar prilika nanese,
da kak shod se priredi,
kak' postopati je treba,
sveto pismo nas uči.

Pridiga na gori namreč
stran imela je napačno,
da ogromno poslušalstvo
s časom je postalo lačno.

Kaj pomaga govorjenje,
pa naj še takò je krasno,
če želodec neutešni
pesem vmes zakruli glasno!?

V svetem pismu topogledno
do zadreg ni moglo priti:
Čudež pomnožil je hlebce,
vsi namah so bili siti.

Vedno še za zborovanja
je v veljavi isto geslo,
kot ga pred dva tisoč leti
sveto pismo je prineslo:

Če kdo čudežev ne zmore,
ko ljudi na shode zbira,
na prehrano naj pomisli
in naj jo organizira!

V tem oziru ni izjema
niti takim zborom dana,
ki jih skliče mož pobožen
in je v senci Vatikana.

Pa De Gasperi te dneve,
ko ljudi na shod je vabil,
na iskustvo svet' ga pisma
je popolnoma pozabil.

In tak' prišlo je, ko v ognju
so govorniki grmeli,
da želodci poslušalcev
glasno krulit' so začeli.

Zborovalce je zajela
ena sama divja volja,
da bi stopili v gostilno...
Kje jo najdeš sredi polja??

Misli lačne na špagete
in na sočne svinjske krače
so letele; toda našle
samo suhe so — pistače.

Vdano pa vsi zborovalci
grizli so pistače suhe
v nadi, da jim bo govornik
nudil vsaj duševne juhe.

Toda nade te ponižne
vse so v nič se razletele:
Brez mesa so vse besede,
brez začimbe in zabele.

Kajti rimski je govornik
to prinesel jim novost,
da spet enkrat zavihtel je
staro oglodano kost.

In tako se ta zadeva
je zaključila porazno.
kajti glave in želodci,
vse bilo je — prazno.

In zato, preljuba Juca,
vzemi dobro to na znanje:
S polno culo se opremi,
kadar greš na zborovanje!

***

Odmev ameriških volitev

Sovinist A: Ali misliš, da bo Eisenhower nadaljeval Trumanovo politiko in nam nadalje pomagal z dolarji?

Sovinist B: Seveda. Eisenhower nam mora biti hvaležen.

A: Hvaležen? Zakaj pa?

B: Pri njegovem lanskem obisku smo mu vendar darovali alpinski klobuk!

Med vrstami

Duhovitost. Agnelettova «Demokracija» še vedno prežvekuje nabrežinsko afero. V pomanjkanju drugih argumentov je v svoji zadnji številki natisnila tale odstavek:

«V neki naši gostilni je v nedeljo preprosti kmet iz Cerovelj izrekel tole misel: Rad bi videl tistega odvetnika dr. Skrka, ki meri okrog 2 metra, če bi v Ljubljani na shodu KP opletal svoj jezik tako, kakor dela to v občinskem svetu v Nabrežini; mislim, da bi se v Ljubljani njegova dolžina skrčila na dobrih 30 cm, poslušalci pa bi gotovo mislili, da je kraški gospod gotovo gluhonem.»

Med vrstami: Pa pravijo, da bog Slovencev nima rad, ko jim vendar daje take imenitne in duhovite domislice ter možnost, da jih natisnejo ter tako sporočijo kot svetál spomin ponosnim poznim vnukom in pravnukom!

***

Velika usta. Predsednik Lege Dolcetti se je pri novemberskih proslavah do skrajnosti razširokoustil. Ne samo Jadran naj bi bil «mare nostrum», ampak kar vsa svetovna morja. V ta namen si je pomagal z znanim D'Annunzievim napisom v Gardonu: Dio, fa che tutti gli oceani siano il Mare nostro (Bog daj, da vsi oceani postanejo naše morje).

Med vrstami. Kraševci, pazite na svoje uboge vaške luže! Kajti, ko oceani ne bodo več zadostovali, pridete vi na vrsto!

Z ETNOGRAFSKEGA POTOVANJA PO BENEŠKI SLOVENIJI

Po dolini rečice do njenih izvirov KRNAHTE

Na Završu je znamenita podzemeljska jama, raziskana do 4 km daleč in se razteza proti dolini Tera do Njivice in proti vhodu v Tersko dolino od Cizarjev dalje. Prej opisana jama ob Krnahti je 293 m nad morjem.

Stopajmo sedaj po lepi cesti dalje; ko smo prehodili tri kilometre poti, preide cesta na desni breg reke. Dolino, ki se razteza od juga proti severu, obdajajo ob levem bregu precej strme, pa ne tolikanj visoke stene in pobočja gorskih planjav Krnice, na nasprotni strani pa se dvigajo prej opisani sklopi Bernadije, čije prepadne stene vpadajo v ogromnih plasteh zložene navzdol do rečice. Sedaj je ravno na tej strani v delu dolg pretok za napeljavo vodne sile na turbino za proizvajanje električnega toka v Neme, od koder bo napeljan tako okrepljen tok. Zato so rečico Karnahto kaka dva km više pod naseljem Debelež zajezili in napravili precejšen zbiralnik za vodo. Tako je voda te rečice izkoriščana, da ne teče kar tako brez haska, razen da v gornjem toku goni nekaj domačih mlinov v katerih meljejo kmetje turščico. Vso pot po dolini ni nikakršnih človeških bivališč, tu vlada tihota in tudi ljudi se srečuje malo, ako ni dan kakega sejma v Nemah, ali kake druge priložnosti, da hribovci iz kakih pet gorskih vasi spešijo na trg. Sedaj pa se je zanesel s temi deli v to tihotno in romantično dolino, hrup in ropot, ki ga povzročajo razni motorji, ki dajejo potrebno gonilno silo pri gradnji tega pretoka. Postavili so tod tudi nekaj lesenih barak in tako imajo delavci iz teh predelov, ki so bili doslej brezposelni, vsaj za nekaj časa stalen zaslužek. Na nekaterih mestih v dolini segajo stene ob levem bregu kar prek ceste, tako da tvorijo nekako previsno steno in v slabem vremenu, ako se nepričakovano usuje ploha, se zateče potnik pod te previsne stene.

(Nadaljevanje sledi)

RIHARD OREL

Charles Dickens

PICKWICKOVCI

130.

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

‚Gumbi, gspud?' je uprašala prekajevauka.

‚Ja, gumbe, gspa,' je djau natu gspud, razviu popir in ji pokazu dvejset al trideset razsekaneh gumbu. ‚Gumbi ud hlač za narbulša dišava za cervelate, gspa.'

‚Tu sa gumbi mojga muža,' je zakričala udola in začela umdlevat.

‚Kua praute?' krči ta mal gspud in je preci bled ket zid.

‚Zdej že vem,' je tarnala udola. ‚On se je dau razsekat za klubase, k ga je prjela blaznast!'»

«In tku je tud blo,» je končal gospod Weller in mirno gledal, kako je gospod Pickwick bled kakor kreda, «morde ga je budi vrgla u tista mašina, ampk tu je gutov, de je tist gspud, k je strašn rad že ud malga jedu cervelate, planu iz mesnice in se ni nkul več pukazu.»

In ravno ob koncu te povesti iz zasebnega življenja sta dospela gospod in sluga do stanovanja gospoda Perkerja. Lowten se je zabaval pri na pol odprtih vratih s slabo oblečenim, revnim človekom, v čevljih, iz katerih sta mu lezla palca, in v rokavicah brez prstov. Na upadlem in izmučenem obrazu so bili sledovi stradanja in pomanjkanja, da, skoraj obupa. Čutil je svojo revščino, zakaj takoj se je umaknil v kot pri stopnicah, ko je vstopil gospod Pickwick.

«To je nesreča,» je vzdihnil tujec.

«Da, da,» je rekel Lowten in čečkal s peresom svoje ime na vrata ter ga spet brisal. «Pustite tu zanj kako sporočilo?»

«Pa kdaj se vrne?» je silil tujec.

«Ja, kdo pa ve?» je rekel Lowten in kimal gospodu Pickwicku, ko je gledal tujec v tla.

«Ali ne bi mogel tu počakati?» je vprašal tujec in pogledoval v pisarno.

«O ne, to bi se načakali,» je rekel pisar in zastopil vrata v sobo. «Ta teden se sploh ne vrne in kdo ve, ali pride prihodnji teden. Če se Perker odpelje, se mu več n mudi domov.»

«Se je torej odpeljal,» je rekel gospod Pickwick. «Oh, to je nerodno.»

«Počakajte, gospod Pickwick,» je rekel Lowten, «imam pismo za vas.»

Tujec je bil nekam neodločen in je spet gledal v tla. Tedaj se je Lowten tako premeteno ozrl na gospoda Pickwicka, kakor bi hotel reči, «no, zdaj si privoščim burko.» toda v čem je bila ta burka, gospod Pickwick ni mogel izvedeti.

«Pojdite dalje, gospod Pickwick,» je rekel Lowten. «Torej, gospod Watty, ali mu hočete kaj sporočiti ali pridete spet sami?»

«Prosim vas, vprašajte ga, kaj se je zgodilo v moji zadevi,» je rekel tujec, «toda prosim, gospod Lowten, ne pozabite!»

«Ne, ne, ne pozabim,» je odgovoril pisar. «Vstopite, gospod Pickwick. Dobro jutro, gospod Watty, je lep dan za izprehod, kaj ne?»

In ko je gospod Lowten videl, da tujec še premišlja, je pomignil Samu Wellerju, naj vstopi z gospodom in zaloputnil vrata tujcu pred nosom.

«Tako vsiljivega bankrotarja svet še ni videl!» je rekel Lowten ter vrgel z izrazom pravične jeze pero na mizo. «Njegove stvari ne ležijo pri nas še niti štiri leta, pa nas hodi vsako drugo nedeljo jezit s povpraševanjem. Kar naprej, gospod Pickwick. Perker je doma in vas sprejme. Vem Tu je vražje hladno,» je nejevoljno dodal. «Stati med vrati in tratiti čas zavoljo takega raztrganca!»

In ko je v svoji razgorčenosti razgrebel nenavadno velik ogenj z nenavadno majhno grebačo, je odšel v delavnico svojega šefa ter mu javil gospoda Pickwicka.

«Ah, moj ljubi gospod,» je rekel mali gospod Perker in naglo vstal, «kaj je novega v vaši zadevi? Že spet kaj od naših prijateljev v Freeman's-Courtu? Vem, da ti ljudje medtem niso spali. O, to so okretni fantje, zelo okretni.»

Po teh besedah je vzel mali gospod ščepec tobaka, da bi s tem še bolj pohvalil okretnost gospodov Dodsona in Fogga.

«Velika lopova sta,» je rekel gospod Pickwick.

«No, no, veste, kakor se vzame,» je odgovoril mali mož. «Ne bova se pričkala o izrazih, ker ne morem pričakovati, da bi vi gledali na te reči z očmi strokovnjaka. No, mi smo storili vse, kar je treba. Pridobil sem doktorja Snubbina.»

«Je dober človek?» je vprašal gospod Pickwick.

«Dober človek?» je odgovoril Perker. «Moj Bog, dragi gospod, doktor Snubbin je prava kapaciteta v svoji stroki. Ima trikrat toliko dela, kakor drugi advokatje, skoraj pri vsaki pravdi ima nekaj in — ni vam sicer treba tega dalje praviti — mi med seboj mislimo, da vodi doktor Snubbin vse slavno sodišče za nos.»

Po teh besedah je vzel mali gospod drugi ščepec in skrivnostno pogledal gospoda Pickwicka.

«Moji trije prijatelji so dobili poziv,» je rekel gospod Pickwick.

«To je naravno, dragi gospod,» je rekel nato Perker, «važne priče. Videle so vas v delikatnem položaju.»

«Ampak jaz nisem mogel za to, da je omedlela,» je ugovarjal gospod Pickwick. «Vrgla se mi je v naročje.»

«To je verjetno, dragi gospod,» je rekel Perker, «zelo verjetno in naravno. Nič bolj naravnega, vam rečem, toda prosim, kako to dokažete?»

«Tudi moj sluga je pozvan,» je rekel gospod Pickwick, ne mené se za vprašanje gospoda Perkerja, ki ga je nekoliko vznemirilo.

«Sam?» je vprašal Perker.

Gospod Pickwick je potrdil.

«To je naravno, dragi gospod, čisto naravno! To se je moralo zgoditi. To bi vam bil jaz povedal že pred mesecem. To se razume samo po sebi, da morate nositi posledice, če hočete vso pravdo voditi sami, ko ste jo že prej zaupali pravnemu zastopniku!»

In tu se je gospod Perker vzravnal v zavesti svojega dostojanstva ter otresel tobak, ki mu je zablodil na naprsnik.

«In kaj naj pravzaprav Sam dokaže?» je vprašal gospod Pickwick po dve ali triminutnem odmoru.

«Če se ne motim, ste ga poslali k tožiteljici, da bi ji ponudil mirno poravnavo,» je rekel Perker. «Toda to nič ne de, kajti jaz mislim, da iz njega ne bodo nič izvlekli.»

«To si mislim, da ne,» je opomnil gospod Pickwick in, čeprav mu je mrzelo, da pojde Sam pred sodišče, se vendar ni mogel vzdržati nasmeha. «In kaj storimo?»

«Edino, kar moremo delati, dragi gospod,» je rekel Perker, «je to, da bomo dajali pričam navzkrižna vprašanja, zaupali Snubbinovi zgovornosti, metali sodnikom pesek v oči in se vrgli porotnikom v naročje.»

(Nadaljevanje sledi).

ZADNJA POROČILA

PRIMORSKI DNEVNIK

9. NOVEMBRA 1952

VREME

Vremenska napoved za danes: Pretežno oblačno s krajevnimi padavinami. — Temperatura brez spremembe. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 11.8, najnižja 8.4 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 16.30: Slušna igra: «Veronika Deseniška». 18.30: Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. — **Trst II.:** 18.30: Koncert pianista Gabrijela Devetaka. 21.00: Paganini: Koncert št. 1 za klavir in orkester. — **Trst I.:** 14.30: Odlomki iz Verdijeve opere «Trubadur». **Slovenija:** 16.30: Ivan Cankar: Aleš z Razora.

Naš tedenski pregled

(Nadaljevanje s 3. strani)

nad republikansko zmago. Zdi se, da se nemški desnici res pišejo zlati časi — na vso škodo Nemčije in Evrope. Adenauerjev račun je preprost: Eisenhower se bo vojaško v Evropi zanesel najprej na nemški faktor, zmanjšana dolarska pomoč pa bo v prvi vrsti oslabila Francijo. Račun je zelo preprost in verjetno tudi točen. Njegova posledica pa bo, da se bo rešitev nemškega vprašanja še bolj zavlekla — na vse veselje gospode v Kremlju.

Da, nikjer najbrž niso tako zadovoljni z Eisenhowerjevo zmago kot za kremeljskimi zidovi. Zakaj, smo že nekajkrat pripazali. Toda prav teža dejanskega položaja, ki bo kljub raznim napovedim in obljubam vendarle še vedno glavni regulator ameriške politike, bo kremeljsko veselje najbrž kmalu ohladila.

r. c.

S VI. kongresa KPJ — Načelnik generalnega štaba Jugoslovanske ljudske armade Koča Popovič v razgovoru z Milovanom Đilasom, članom Izvršnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. V ozadju Svetozar Vukmanovič - Tempo.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.00: «Vihar na Tibetu» R. Reason, D. Douglas.
Excelsior. 14.00: «Svet v mojih rokah», G. Peck, A. Blyth.
Nazionale. 14.00: «Smrt trgovskega potnika», Friedrich March.
Fenice. 15.30: «Prostor, prihajam jaz», R. Skelton, S. Forrest.
Filodrammatico. 14.30: «Francis na akademiji», D. O'Connor.
Arcobaleno. 13.00: «Miren mož», J. Wayne, M. O'Hara.
Astra Rojan. 14.30: «Bogata, mlada in lepa», J. Powell.
Alabarda. 14.30: «Nemirna kri», R. Vallone, M. Berti.
Ariston. 10.00: «Otok zakladov».
Armonia. 14.30: «Velika Katarina», D. Fairbanks.
Aurora. 13.30: «Njegova Visokost se poroči», Jane Powell.
Garibaldi. 14.00: «Zadnji izobčenec», A. Murphy.
Ideale. 14.30: «Družina, ki ima smolo», A. Fabrizi.
Impero. 14.00: «Žena, ki je odkrila ljubezen», S. Pampanini.
Italia. 14.30: «Ljubezen ki ubija», E. Rossi A. Lualdi.
Viale. 14.00: «Bongo in trije pustolovci», Walt Disnejev.
Massimo. 14.30: «Mandrinove dogodivščine», S. Pampanini.
Kino ob morju. 15.00: «Surovasila», B. Lancaster.
Moderno. 14.00: «Indijanski grob» La Jane.
Savona. 14.00: «Veliki Caruso», M. Lanza, A. Blyth.
S. Vito. 15.30: «Mama, ne poroči se», J. Mac Donald, J. Powell.
Secolo. 14.00: «Ognjevita plavolaska», B. Hutton.
Vittorio Veneto. 14.00: «Napad brez odziva», R. Colman.
Azzurro. 14.00: «Zabavajmo se nocoj», D. Kaye, G. Tierney.
Belvedere. 16.00: «Dinastija sovraštva», B. Hale, R. Green.
Marconi. 14.00: «Ana, vzemi puško!», B. Hutton in H. Keel.
Novo cine. 16.00: «Milijonarski Neapelj», Totò.
Odeon. 13.15: «Krik v viharju», L. Olivier, M. Oberon.
Radio. 14.00: «Živio, Robin Hood» John Derek in Diana Lynn.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

NEDELJA, 9. novembra 1952

8.00 Poročila. 8.15 Jutranja glasba. 8.30 Za naše kmetovalce. 9.00 Mladinska oddaja. 13.00 Promenadni koncert. 13.30 Poročila. 13.45 Glasba po željah. 14.30 Spored veselih in šegavih narodnih pesmi. 15.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom: «Na devinski obali». 15.20 Zabavni orkestri in marsikaj vmes igrajo za židano voljo in ples. 16.30 Slušna igra: «Veronika Deseniška». 17.40 Križem po Jugoslaviji v narodni pesmi. 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.
306.1 m ali 980 kc-sek

8.00 Jutranja glasba. 8.15 Poročila. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 10.00 Prenos maše. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše. 12.00 Vesela glasba. 12.15 Od melodije do melodije. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.30 Lahki orkestri. 15.00 Cezar Franck: Preludij, arija in finale. 15.24 Klavirski jazz. 15.45 Poje zbor Chorallers. 16.00 Malo za šalo — malo zares. 17.00 Glasba iz baletov. 17.30 Priljubljene melodije. 18.30 Koncert pianista Gabrijela Devetaka. 18.50 Ravel: Valček. 19.00 Iz filmskega sveta. 19.45 Poročila. 20.00 Operetni motivi. 20.30 Sportna kronika. 20.40 Pestra glasba. 21.00 Paganini: Koncert št. 1. za klavir in orkester. 21.30 Izbrana lirika. 21.40 Respighi: Ptice. 22.00 Verdi: Don Carlos, 1. dejanje. 23.00 Bachove skladbe. 23.15 Poročila.

TRST I.
306,1 m ali 980 kc-sek

8.45 Odlomki iz oper. 9.20 Godba na pihala. 12.00 Godalni orkester Carla Savina. 14.00 Slušna igra M. Alcot: «Male žene». 14.30 Odlomki iz Verdijeve opere «Trubadur». 17.00 Simfonični koncert trž. filharmoničnega orkestra pod vodstvom L. Toffola. 19.45 Sportne vesti. 20.35 Humoristična oddaja «Abeceda».

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

8.15 Mali koncert lahke glasbe. 9.40 Slovenske zborovske in solistične skladbe. 10.00 I. mladinski koncert. 11.30 Opoldanski sporedi orkestralne glasbe. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Pogovor s poslušalci. 15.10 Lahka glasba. 15.40 Domače polke in valčki. 16.00 Igra godba na pihala. 16.30 Radijska igra — Ivan Cankar: Aleš z Razora. 17.15 Promenadni koncert. 18.15 Iz operetnega sveta. 19.40 Lahka glasba. 20.00 G. Verdi: Rigoletto, operni prerez. 21.00 Sporedi lahke glasbe. 22.00 Poročila.

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA
254,6 m ali 1178 kc

PONEDELJEK, 10. nov. 1952

7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 11.00 Igra orkester JLA iz Portoroža. 11.30 Zena in dom. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.30 Iz športnega sveta. 14.40 Domači zvoki. 17.30 10' vam poje veseli kvartet Starc. 17.40 Jugoslovanske narodne pesmi. 18.15 Na harmoniko igra Rudolf Pilih. 19.00 Večerne vesti. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.
306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Lahki orkestri. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operetna glasba. 13.30 Kulturni obzornik. 13.40 Stavki iz znanih koncertov. 14.00 Poročila. 14.15 Glasba za štiri klavirje. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Poulenc: Koncert za klavir in orkester št. 3. 18.40 Razni solisti. 19.00 Mamica pripoveduje. 19.15 Pestra glasba. 19.45 Poročila. 20.00 Koncert violinista Ljudevita Dobronyja. 20.30 Sportna kronika. 20.40 Priljubljene melodije. 21.00 Književnost in umetnost. 21.45 Glasba za harfo. 22.00 Verdi: Don Carlos, 2. in 3. dej. 23.15 Poročila.

TRST I.

11.00 Solska oddaja: dramatizirana povest «Stari medved». 14.00 Melodije iz '800. 14.25 Operetna glasba. 21.05 Operna antologija, izvaja orkester milanskega radia 22.15 Schumann: Sonata v a-molu za violino in klavir.

SLOVENIJA
327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Znane zabavne melodije. 12.30 Poročila. 13.00 Šahovski pregled. 13.10 Sporedi slovenskih narodnih pesmi. 14.00 Zabavna glasba. 14.40 Lahka slovenska orkestralna glasba. 15.10 Dve fantaziji Friderika Chopina. 16.00 Odlomki iz oper Glinke, Čajkovskega in Dvoraka. 17.15 Koncertni valčki. 18.00 Drobne orkestralne skladbe. 18.30 Jezikovni pogovori. 18.40 Narodne pesmi v priredbi O. Deva. 19.40 Igra Studentski plesni sekstet. 20.10 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije. 22.00 Poročila.

UPRAVNE VOLITVE V ZAHODNI NEMČIJI

Ultimat Arabske lige

Arabske države grozijo s prekinjenjem odnosov z bonnsko vlado, ako ne bo odpovedan sporazum o reparacijah z Izraelom

FRANKFURT, 8. — Skoraj polovica enaintridesetih milijonov volivcev Zapadne Nemčije bo šlo jutri na upravne volitve, o katerih menijo nekateri, da bodo predstavljale generalno skušnjo za negotove parlamentarne volitve prihodnje poletje.

Izvoljenih bo okrog sto tisoč občinskih in pokrajinskih svetovalcev na Spodnjem Saškem, v Westfaliji in na področju Rena, to je v treh državicah, ki štejejo skupno 23 in pol milijona prebivalstva (skoraj polovico prebivalcev Zvezne republike). Jutrišnje volitve bodo spremljane z velikim zanimanjem tudi zaradi tega, ker bodo pokazale moč Adenauerjeve koalicije, ki je v zadnjih 18 mesecih v posameznih lokalnih volitvah doživela resne poraze po zaslugi socialistov, nasprotnih oborožitvi.

S posebnim zanimanjem pričakujejo izid volitev na Spodnjem Saškem, zlasti potem, ko je bila razpuščena neonacistična stranka, ki je 1941. leta dobila 11 odstotkov glasov pri volitvah v državni parlament. Jutrišnji rezultati bodo torej pokazali, če uživajo neonacisti še naklonjenost volivcev na Saškem. V drugih dveh državicah pa se bo pokazalo, v koliko so krščanski demokrati ohranili svoje močne položaje.

Medtem so včeraj izpustili še dva vojna zločinca iz angleških zaporov v Werlu, to so Horstman, ki je bil obsojen na 15 let zaradi masakriranja zavezniških vojnih ujetnikov, in Herbert Koestlin, obsojen zaradi podobnih zločinov na dosmrtno ječo. Iz Hanovra poročajo, da so se v zadnjih dneh pojavili po zidovih mestnih ulic lepaki z nacističnim znakom. Kakor znano je bila nacistična stranka pred kratkim prepovedana. Nacistični manifesti pozivajo narod, naj v znak protesta ne gre na volišča.

Iz uradnih virov se je izvedelo, da je Arabska liga poslala Zapadni Nemčiji ultimat, v katerem grozi, da bo prekinila gospodarske stike z bonnsko vlado, ako ta ne bo odpovedala sporazuma o reperacijah, ki ga je sklenila z Izraelom. Medtem pa prihaja iz Bonna vest, da tamkajšnja vlada nima namena ustreči grožnjam Arabske lige in da se namerava držati obveznosti sporazuma z Izraelom.

Predstavniki arabskih držav sicer niso navdušeni nad odločitvijo Arabske lige, ker so se mnogi Nemci 1948. leta borili ob strani Arabcev proti Izraelu in ker so se številne arabske države obrnile na Nemčijo s prošnjo za stroje in tehnike. Toda na drugi strani trdijo, da bi plačilo reparacij Židom onemogočilo arabski blok proti Izraelu in da bi se ta država lahko vojaško okrepila. Da bi se temu izognili so Arabci pripravljeni žrtvovati odnose z evropskimi prijatelji. Celo Nagib, ki se je večkrat pohvalno izrekel o Nemcih, je izjavil, da bi prekinitev odnosov z Nemčijo predstavljala nevarnost za arabski svet, da pa predstavlja izplačilo odškodnine Izraelu še mnogo večjo nevarnost.

Londonski list «Manchester Guardian» kritizira danes arabske države zaradi oviranja izplačila vojne odškodnine Izraelu. Ker se jim ni posrečilo uničiti Izraela z orožjem, piše list skušajo Arabci prevrniti ladjo s prevelikim tovorom. Nemški namen, da bi plačali Izraelu 287 milijonov funtov šterlingov v blagu v naslednjih 14 letih, obeta obdržati na površju Izrael. Zaradi tega je nastala reakcija na arabski strani. Ob zaključku pravi list, da je to neke vrste grobega izsiljevanja in da se Arabci nikakor ne morejo upirati, da se Izraelu nadoknadi škoda.

KARAKI, (Pakistan), 8. — Nad dve milji dolg oblak kobilic se je spustil na vrtove okrog letališča v Karakiju. Nekateri deli letališča so zaradi množine kobilic postali neuporabni. Vsako sredstvo za uničevanje kobilic se je pokazalo brezuspešno.

Pacciardi se zgraža nad člankom O' Donnela

RIM, 8. — Italijanski obrambni minister Pacciardi je v zvezi s člankom O' Donnela v «Saturday Evening Post», ki govori omalovažujoče o italijanski vojski, izjavil dopisniku Anse: «To je skandalozen in podel članek, napisan zgolj iz trgovskih namenov». Potem je Pacciardi poudaril, da po vojni nobena država na svetu ni pokazala tolike zmogljivosti pri obnovi oboroženih sil kakor Italija in da sta o tem admiral Carney in general Gavin popolnoma poučena. Ob zaključku pravi Pacciardi, da se špekulacije sovražne demokracije na račun članka «pustolovskega pisca» ne bodo posrečile in ne bodo mogle motiti prisrčnih odnosov med italijanskimi in ameriškimi oboroženimi silami. To sodelovanje, pravi Pacciardi, kakor sodelovanje z ostalimi državami atlantskega pakta, je nujno potrebno za ohranitev miru.

Pokojnina predsednika Trumana

WASHINGTON, 8. — Ko se bo predsednik Truman v januarju umaknil v zasebno življenje, bo imel kot upokojeni polkovnik iz prve svetovne vojne in poznejši častnik v ameriški rezervni vojski pravico do 96.66 dolarjev mesečne državne pokojnine. Kot bivši predsednik nima Truman pravice do nikake pokojnine ali nagrade.

TEHERAN, 8. - Z današnjim dekretom je bilo upokojenih odnosno postavljenih na razpoloženje 39 polkovnikov, 27 poveljnikov, 9 kapetanov in 2 poročnika policijske prefekture. Nekatere od teh bodo poslali na druga službena mesta.

Indijanci v Združenih državah

WASHINGTON, 8. — Ameriško notranje ministrstvo je objavilo, da je v Združenih državah trenutno 400 tisoč Indijancev in da njihovo število stalno narašča. V 15. stoletju jih je bilo dvakrat toliko, v primeri s podatki ob koncu 19. stoletja pa se je njihovo število podvojilo.

ŠPORTNI DNEVNIK

KOLESARSKA DIRKA «PO SREDOZEMLJU» SREDI VIHARJEV, SNEGA IN TOČE

Coppi zmagal v prvi etapi bogati na iznenadenjih

Eden favoritov Kuebler je moral odstopiti - Bartali prišel na cilj z zamudo - Minardi otvoril sovražnosti

1. Coppi (Bianchi) je prevozil 183 km v 5.04:28; 2. Magni; 3. Minardi; 4. Astrua; 5. Bobet L. (Fr.); 6. Fornara, vsi s časom Coppija; 7. Volpi 5.07:51; 8. Maggini 5.11:18, z istim časom skupina, v kateri je tudi Bartali.

FOGGIA, 8. — Reklamna kolona je prišla v Foggio v žalostnem stanju z razbitimi alegoričnimi vozovi.

Mislili smo, da gremo proti soncu, namesto tega pa je na nas prislo neurje, kakršnega ne pomnimo; s snegom, točo in dežjem. Že pred dirko je vso noč deževalo, toda zjutraj je bilo nekakšno premirje. Začetni sprevod je potekel v bliščU barv in navdušenju mesta Neaplja. Tudi začetek etape je bil v normalnih razmerah, ki niso dale slutiti, kaj se bo zgodilo čez nekaj ur.

Bartali je zamenjal kolo, Bobet je zaman poskušal z begom. To se je zgodilo med Neapljem in Caserto. Proti Beneventu so napadli francoski vozači in ples se je začel.

Na prvih vzponih, ki peljejo na Grottaminardo je - morda zaradi imena - izrabil ugodno priliko Minardi, z njim Volpi. Njun naskok je nevarno narastel. To je dogodek številka ena.

Številko dve predstavlja Coppijev odgovor. Coppi bi lahko čakal, pa ni. Prebudil je skupino in vodil ofenzivo, dokler ubežniki niso bili na vidiku. Do konca so z njim zdržali Bobet, Astrua, Fornara, Magni pa je izgubil na najtežji vzpetini stik s prvimi, a jih je nato zopet dohitel.

Tretji dogodek: Kuebler in Bartali sta bila v krizi. Borila sta se v obupnih razmerah pri temperaturi, ki je padla pod ničlo. Bartali se je rešil, čeprav je na cilju imel zamudo, Kuebler ni zdržal. Med točo, snegom in divjanjem neurja je odstopil od nadaljnjega tekmovanja skupno s svojim adjutantom Croci-Tortijem.

Četrti dogodek je Coppijeva zmaga ob zaključku, ko so čisti sprinterji morali priznati nadmoč Fausta. Dirka je dobila že v prvi etapi svojega dominatorja.

Jutri bo vožnja moštev na kronometer. Prva starta Nemčija. Za lestvico velja čas prvih treh.

Zvečer so mnogi odšli na počitek z vročino in jutri se bo vrsta presenečenj lahko še nadaljevala, če o presenečenjih lahko govorimo.

ALESSANDRO ALESIANI

SREČANJE DVEH VELESIL V NAMIZNEM TENISU

V. Britanija - Jugoslavija 3-2

Jugoslovani so izgubili zaradi nepričakovane krize najboljšega igralca Vilima Harangoza

BEOGRAD, 8. — *Danes je bil v Beogradu namiznoteniški dvoboj med Veliko Britanijo in Jugoslavijo. Zmagali so gostje s tesnim rezultatom 3-2. Poraz proti Angležem, ki spadajo med najboljša moštva sveta, je posledica nerazumljive nenadne krize (utrujenost?) Vilima Harangoza, igralca št. 1 v jugoslovanskem moštvu. Harangozo je izgubil obe igri. Poraz proti Bergmanu, najboljšemu igralcu vseh časov je opravičljiv, preseneča pa izredno slab odpor proti bivšemu svetovnemu prvaku Leachu. Dolinar je zaigral izvrstno in je v odločilni igri proti Bergmanu vodil v nizih z 2-0, a je kasneje popustil, na isti način kot pred dnevi na dvoboju Zagreb-Pariz (2-3), ko je izgubil proti Roothoftu. V igri dvojic sta Jugoslovana zmagala in s tem dokazala, da sta danes skoraj nepremagljiv par. Tehnični rezultati: Bergman - Harangozo 3-2, (21:14, 20:22, 17:21, 21:12, 21:18). Dolinar-Leach 3-1 (21:17, 21:18, 11:21, 21:15). Dolinar, Harangozo-Leach, Bergman 3-1 (21:14, 18:21, 21:18, 21:18). Leach-Harangozo 3-0 (23:21, 21:13, 21:6). Bergman - Dolinar 3-2 (14:21, 15:21, 21:15, 21:11, 21:9).*

DANES POPOLDNE NA DOMAČEM STADIONU

Triestina - Fiorentina

TRIESTINA: Nuciari; Belloni, Valenti; Giannini, Feruglio, Invernizzi; Ispiro, Curti, La Rosa, Petagna, Boscolo.

FIORENTINA: Costagliola; Magnini, Cervato; Chiappella, Venturi, Viciani; Lucentini, Mariani, Prini, Beltrandi, Ekner.

Začetek tekme ob 14.30. Pred tem bodo igrale rezerve Triestine in Vicenze. Fiorentina bo nastopila v Trstu nepopolna brez Maglija (diskvalificiran) ter Rosette in Rosemburga, poškodovana v Neaplju. Pri domačih ne bo igral Soerensen, ki ima koleno v neredu. Vratar Nuciari in Boscolo tudi nista v najboljšem stanju, vendar bo vsaj prvi gotovo na igrišču. Boscola bi v primeru potrebe zamenjal lahko tudi De Vito. Predvidevamo izenačeno tekmo.

Spartak - Partizan 2-1
Dinamo-Crv. zvezda 2-1

BEOGRAD, 8. — *Danes so odigrali obe najvažnejši tekmi sedmega kola prve jugoslovanske nogometne lige.*

Spartak je pred 8000 gledalci zadal v Subotoci prvi letošnji poraz beograjskemu Partizanu. Domačini so zmagali z rezultatom 2-1, v prvem polčasu pa so vodili z 1-0. Spartak bi lahko dosegel še višji rezultat, saj so njegovi igralci zastreljali celo enajstmetrovko.

V glavni tekmi je Dinamo potrdil, da je dokončno prišel iz krize. Zagrebški prvak je porazil Crveno zvezdo z izidom 2-1 (1-1). Tej tekmi je prisostvovalo 20.000 gledalcev.

Lestvica je z današnjimi tekmami doživela spremembe. Vodi še vedno Partizan z 12 točkami, na drugem mestu je Spartak z 10 točkami. Zvezda je ostala na kvoti 8, Dinamo pa se je sedmimi točkami približal vodečim.

BEOGRAD, 8. — *Avstrijska ženska reprezentanca v namiznem tenisu je porazila Jugoslavijo z rezultatom 3-0.*

***

BEOGRAD, 8. — *V boksarskem dvoboju je danes zvečer domači Partizan premagal nemško moštvo Goepingen, pojačeno z nekaterimi boksarji iz Stuttgarta, z izidom 12-8.*

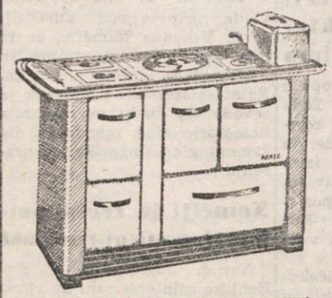
"MOTO GUZZI"
EKONOMIČNA LAHKA MOTORNA KOLESA
GALLETTO 160, 4 PRESTAVE
AIRONE 250 normalna - Sport
ASTORE 500 - FALCONE-SPORT
MOTORNI TOVORNIK 15 Q.
PREVRNLJIVI
"MONDIAL PISTON"
bati za motorje avtomobilov, motornih koles, Diesel
MEHANIŠKA DELAVNICA
za vsa popravila
CREMASCOLI
TRST - UL. FABIO SEVERO 18
TELEFON 89-03

Slovenci!
POHISTVO PO NAJNIZJIH CENAH TRSTA IN OKOLICE DOBITE V DREVOREDU XX. SEPTEMBRA ST. 53 IN UL. ZOVENZONI 6.
VELIKA IZBIRA SPALNIC, SPREJEMNIC IN KUHINJ.

Dr. N. GIGLIA
ZDRAVNIK KIRURG
ZOBOZDRAVNIK
Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. — Zdravi z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure.
TRST - Ul. Torrebianca št. 43 (vogal Ul. Carducci) - Tel. 71-18

JUGOSLOVANSKE ČASOPISE IN REVIJE lahko naročite na UPRAVI «PRIMORSKEGA DNEVNIKA» Ul. sv. Frančiška 20-I. Tel. 73-38.

ŠTEDILNIKI „ROYAL"
BONIFACIO
TRST - UL. ROMA: 20.
MALALAN Občine
KNEZ Nabrežina

Velika izbira vseh vrst kuhalnikov in štedilnikov na plin, tekoči plin, elektriko, les in premog, najboljših znamk - Električni hladilniki in hladilniki na led - Najlepši darilni predmeti, servisi iz porcelana, umetniške keramike, stekla in kristali

Prvovrstno posrebreni pribor in pribor iz nerjavečega jekla
Vse za gostilne, bare, dom in kuhinjo
PLAČILNE OLAJŠAVE
Tvrdka KERŽE
TRST - Trg sv. Ivana 1
(Piazza S. Giovanni - Tel. 50-19)

RADIO
POSTREŽBA TOČNA
POPRAVILA VSEH VRST RADIOSPREJEMNIKOV
STANKO VODOPIVEC
CENE ZMERNE
DOLINA 63

KROJAŠKI SALON
M. MOZETIČ
Trg Garibaldi 11, tel. 90-280
za dame in gospode
NAJMODERNEJŠA IZDELAVA TAJERJEV, PLAŠČEV, OBLEK, ITD.
Velika izbira, dobrega in modernega blaga najfinejših tovarn.
PLAČILNE OLAJŠAVE

Krojaška delavnica
za dame in gospode
CARLO MILETICH
TRST, UL. MILANO 25 - III
Ima v zalogi vzorce
«LA SARTOTECNICA» - Milano
Solidna in točna postrežba

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul F Crispi 15
Telefon 95214

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smreke, macesnove in trdih lesov in trame nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 Tel. 90441

Bralci na vasi, ki se želijo naročiti na PRIMORSKI DNEVNIK, naj izroče samo svoj naslov našemu raznašalcu.

AVTORIZIRAN GEOMETER
prevzema vse posle za vknjiženje zemljišč in izdeluje načrte stanovanjskih hiš po ugodnih cenah. — Pojasnila in pomoč pri zidanju po načrtu «Aldisio».
UL. MACHIAVELLI 17, VRATA 7

ZTT
ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA dr. z o. z.
TRST
Telefon 95873
UL. MONTECCHI 6
VSAKOVRSTNE PLOŠČE ZA MOTORJE, ZNAČKE ITD.
GRAVIRANJE NA ALUMINIJ ANTIKORODAL MEDENINO BAKER ALPAKO, NERJAVEČE JEKLO ITD. ITD

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska številka 73-38 — OGLASI: od 8.30 . 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž. Gorica III. S. Pellico 1-II.. Tel. 33-82. — Rokopisi se ne vračajo

NAROČNINA: Cona A. mesečna 350 četrtletna 900 polletna 1700 celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 tel 400 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska O.Z.O. TRST.